

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI**

**AHMET ERHAN'IN HAYATI VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

CEMAL MELİK DIVARCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DOÇ. DR. ERTAN ENGİN**

KONYA - 2018

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Cemal Melik DIVARCI		
	Numarası	148107011002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	AHMET ERHAN'IN HAYATI VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası

Cemal Melik DIVARCI

Cemal Melik

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Cemal Melik DIVARCI
	Numarası	148107011002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Ertan ENGİN
	Tezin Adı	AHMET ERHAN'IN HAYATI VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "Ahmet Erhan'ın Hayatı ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı bu çalışma 22/04/2008 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr.	Ertan ENGİN	
2	Dr. Metin Albayrak	Metin Albayrak	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Erol GÖM	
4			
5			

ÖZET

Kimlikteki ismi Erhan Bozkurt olan Ahmet Erhan, 8 Şubat 1958 yılında Ankara’da dünyaya gelir. Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yapan Mersinli şair Adana, Ankara, İstanbul gibi şehirlerde yaşar. Gırtlak kanseri olan Erhan 4 Ağustos 2013 yılında, 55 yaşında vefat eder.

İlk şiirleri *Militan* dergisinde yayımlandığında Erhan, 18 yaşındadır. 22 yaşındayken yazdığı *Alacakaranlıktaki Ülke* isimli şiir kitabıyla genç yaşta adından söz ettirmeye başlar. Bu eserle Behçet Necatigil Şiir Ödülü’nü alır. Yayımlanan diğer kitaplarıyla da Yunus Nadi Armağanı, Cemal Süreya, Behçet Aysan, Halil Kocagöz ve Melih Cevdet Anday Şiir ödüllerini alır. Şairin pek çok şiiri bestelenir.

1981 yılında yayımlanan ve siyasi bir içeriğe sahip olan *Alacakaranlıktaki Ülke*, 12 Eylül yıllarını kapsadığı için Erhan, “darbe şairi” gibi sıfatlarla anılır. Şair, pek çok araştırmacı tarafından 1980 dönemi toplumcu gerçekçi şiirin önde gelen isimlerinden kabul edilir.

Çalışmanın ilk bölümünde şairin çocukluk ve gençlik yılları, eğitim ve meslek hayatı ailesi ve arkadaşları, kişiliği ve fiziksel özellikleri, hastalığı ve ölümü işlenecektir. İkinci bölümde Erhan’ın şiir yazmaya başladığı yıllardaki siyasi ve edebi ortam incelenecektir. Üçüncü bölümde şairin şiir hakkındaki görüşleri ve onun hakkındaki görüşler verilecek, şiirleri tematik açıdan, dil ve üslup ile edebi sanatlar bakımından incelenerek şairin şiir anlayışı ortaya konmaya çalışılacaktır. Şiirlerindeki bireysel ve toplumsal özellikler eserlerinden örnekler verilerek açıklanacak, şairin hayatı ve şiiri arasında bir bağ kurulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Erhan, Erhan Bozkurt, Alacakaranlıktaki Ülke, 12 Eylül.

ABSTRACT

Ahmet Erhan, a originally named as Erhan Bozkurt born in 8th February 1958 in Ankara. He worked as a Turkish Literature teacher and he spent his youth in Mersin. Poet lived in Adana, Ankara, İstanbul. He at the age of 55, died of throat cancer in 4th August 2013.

At the age of 18, his first poems were published in *Militan* journal. He was first widely known with his early poem book *Alacakaranlıktaki Ülke* at the age of 22. He received the Behçet Necatigil Poetry Award with his work. He was also granted an award of Yunus Nadi, Cemal Süreya, Behçet Aysan, Halil Kocagöz and Melih Cevdet Anday poetry awards. Most of his works were composed later on.

Erhan also known as “military cope poet” due to his first poetry collections *Alacakaranlıktaki Ülke* which included political matters and published in 1981 just after 12 Eylül military coup. The poet is recognized as one of the pioneers poet of socialist realistic poet in 1980 period by many researchers.

This study consisted of the very early years of the poet, his education and professional life, family and friends as well as his personality, his illness and his death. In the second part of this study the political and literary movements of the time will be examined. The third part of the study centered upon the poet’s insights about the poetry and comments on his own writing; besides, the poems will be analysed in terms of the theme, the style, the figures of speech and the style of the author. The features of the poetry will be studied with examples and tried to be connected with poets life and poem.

Key Words: Ahmet Erhan, Erhan Bozkurt, Alacakaranlıktaki Ülke, 12 Eylül.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	İ
ABSTRACT.....	İİ
İÇİNDEKİLER.....	İİİ
ÖN SÖZ.....	Vi

BİRİNCİ BÖLÜM

AHMET ERHAN'IN HAYATI

1.1. Doğumu, Çocukluğu, Ailesi.....	1
1.2. Gençlik Yılları.....	3
1.3. Eğitim ve Meslek Hayatı.....	4
1.4. Evlilikleri ve Arkadaşlıkları.....	6
1.5. Fiziksel Özellikleri.....	8
1.6. Kişiliği.....	9
1.7. Hastalığı ve Ölümü.....	11

İKİNCİ BÖLÜM

1980'Lİ YILLARDA SİYASİ VE EDEBİ ORTAM

2.1. 1980'li Yıllarda Siyasi Ortam.....	13
2.1.1. Siyasi Olayların Toplumsal Yansımaları.....	16
2.2. 1980'li Yıllarda Edebi Ortam.....	18
2.2.1. 1980'li Yıllarda Şiir.....	19
2.2.2. 1980'li Yıllarda Roman ve Öykü.....	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AHMET ERHAN'IN ŞİİRLERİ

3.1. Şiir Kitapları ve Şiir Hakkındaki Görüşleri.....	26
3.1.1. Ahmet Erhan Şiirine Genel Bir Bakış.....	30

3.2. Şiirlerinin Tematik Açıdan İncelenmesi.....	32
3.2.1. Ölüm.....	32
3.2.2. Hayat Mücadelesi.....	42
3.2.3. Yalnızlık.....	50
3.2.4. Aşk.....	56
3.2.5. Siyaset.....	63
3.2.6. Tarih ve Mitoloji.....	68
3.2.7. Kent ve Teknoloji.....	70
3.2.8. Şiir ve Şair.....	74
3.2.9. Kadın ve Çocuk.....	76
3.3. Otobiyografik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri.....	78
3.3.1. Doğumu ve Fiziksel Özellikleri.....	78
3.3.2. Ailesi ve Arkadaşları.....	79
3.3.3. Memleketi ve Yaşadığı Şehirler.....	86
3.3.4. Zararlı Alışkanlıkları.....	90
3.3.5. Korkuları ve Hastalığı.....	93
3.4. Şiirlerinde Gönderme Yaptığı İsimler.....	95
3.5. Şiirlerinde Dil ve Üslup.....	97
3.5.1 Edebi Sanatlar.....	99
3.5.1.1 Teşbih.....	99
3.5.1.2 Teşhis.....	101
3.5.1.3 Tezat.....	101
3.5.1.4 Telmih.....	102

3.5.1.5 Nida.....	103
-------------------	-----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ.....	104
---------------	-----

KAYNAKLAR.....	107
----------------	-----

ÖZGEÇMİŞ.....	112
---------------	-----

ÖN SÖZ

İlk kitabı *Alacakaranlıktaki Ülke* ile tanınmaya başlayan Erhan, şair kimliğiyle bilinir. Şairin *Ankara-İstanbul Karatreni* adlı bir deneme kitabı ve *Köpek Yılları* adında toplu öykülerinin yer aldığı bir öykü kitabı vardır. 14 şiir kitabı olan, pek çok ödül alan ve şiirleri bestelenen Erhan, edebiyatımız açısından önemli bir şairdir. 80’li yıllarda şiir yazmaya başlayan ve 2013’te vefat eden şaire dair daha önce bir tez çalışması yapılmamıştır. Bu açıdan çalışmamız, daha sonra yapılacak olan çalışmalara kaynak oluşturması açısından önemlidir.

Her şeyden önce bir insan olan şairin hayatı, ailesi ve arkadaşları çalışmanın ilk bölümünü oluşturur. Nasıl bir ailede yetiştiği, çocukluk ve gençlik yılları Erhan’ın şiiri hakkında bize ipuçları verebileceği için önemlidir. Aynı şekilde eğitim ve meslek hayatı şairin değerlendirilmesinde önem arz eder. Çünkü Erhan Türk dili ve edebiyatı öğretmenidir. Yani sürekli edebiyatın içerisinde dir.

Çalışmanın ikinci bölümünü Erhan’ın şiir yazmaya başladığı 80’li yılların siyasi ve edebi durumu oluşturur. 12 Eylül askeri darbesi, ülkede yaşayan her insanı derinden etkiler. İlk şiir kitabına *Alacakaranlıktaki Ülke* ismini veren şairin nasıl bir atmosferde şiir yazdığını bilmek bu açıdan önem arz eder. 80’li yıllardaki edebi ortamdan söz edilen kısımda ise Erhan’ın toplumcu gerçekçi bir şair olarak ifade edildiği görülür.

Çalışmanın temelini oluşturan üçüncü bölümde Erhan’ın şiiri kapsamlı bir biçimde incelenmiştir. Şairin şiir hakkındaki görüşleri ele alınmış, Erhan şiiri hakkındaki çeşitli şair, araştırmacı ve yazar görüşleri verilmiştir.

Üçüncü bölümde yalnızlık, aşk, ölüm gibi hemen her şair tarafından işlenen temalara ek olarak tarih, mitoloji, kent, teknoloji, şiir, şair, kadın ve çocuk gibi pek çok tema incelenmiştir. Şairin dili ve üslubu, kullandığı edebi sanatlar yine bu bölümün konusudur.

Ahmet Erhan için toplumcu gerçekçi bir şairdir demek yeterli olmayacaktır. Şiirleri otobiyografik açıdan da incelenmiştir. Babası Ahmet İzzet, öldükten sonra onun “Ahmet” ismini alan ve oğluna da bu ismi veren şairin *Resimli Ahmetler Tarihi* isimli bir şiir kitabı vardır. Mersinli şair ayrıca, *Akdeniz Lirikleri* isimli bir şiir kitabı yazmıştır.

Alkol ve sigara bağımlısı olan şair, gırtlak kanseri sonucu vefat etmiştir. Şiirlerindeki bu zararlı alışkanlıklara dair unsurlar yine üçüncü bölümün konusudur. Ek olarak, hastalık yıllarının şairin psikolojisine ve şiirine ne şekilde yansıdığı incelenmiştir.

Dördüncü bölüm olan sonuç kısmında Erhan'ın şiiriyle ilgili değerlendirmeler yapılmış, şiir anlayışı ortaya konmaya çalışılmıştır. İlk şiirinden son şiirine kadar şiir anlayışında bir değişim yaşanıp yaşanmadığı ele alınmıştır. Toplumcu gerçekçi bir şair olarak ifade edilen Erhan'ın ne gibi bireysel özellikler taşıdığı incelenmiştir.

“Ahmet Erhan'ın Hayatı ve Şiirleri Üzerine Bir Araştırma” adlı tezimin hazırlık aşamasında büyük emeği olan değerli hocam, danışmanım Doç. Dr. Ertan ENGİN'e; telefon ve maillerime içtenlikle cevap veren Ahmet Erhan'ın eşi Hacer GÜNEBAKAN'a; şairin en yakın arkadaşlarından ve kendisi de aynı zamanda bir şair olan üstadım Hüseyin ALEMDAR'a ve her zaman yanımda olan değerli aileme sonsuz teşekkürler.

BİRİNCİ BÖLÜM

AHMET ERHAN'IN HAYATI

1.1. Doğumu, Çocukluğu, Ailesi

Kimlikteki ismi Erhan Bozkurt olan Ahmet Erhan, 8 Şubat 1958 yılında Ankara'da dünyaya gelir. ¹ Ahmet İzzet ve Emine Hanım'ın dört kızıdan sonra dünyaya gelen beşinci çocuğudur. Büyük ablası Nevcihan, doktorlar ve hemşireler onun yaşayacağından şüphe duyar. Çünkü bir kilo beş yüz gram dünyaya gelir.

Aslen Mersinli olan aile, baba Ahmet İzzet'in işi dolayısıyla Ankara'dan Mersin'e ve Adana'ya göç etmiştir. Baba Ahmet İzzet demir-çelik işçisi, anne Emine Hanım ev hanımıdır. Ailenin ekonomik durumu çok iyi olmasa da Erhan, her istediği alınan bir çocuktur. Dört kızıdan sonra erkek çocuk olarak dünyaya gelmesi onu ailede ilgi odağı hâline getirmiştir, ailedeki herkes onu karşılıksız sever. El üstünde tutulan Erhan, mutlu bir çocukluk dönemi geçirir.²

Annesinden ziyade babasına düşkündür. “Herkes beni anneci sanır, ben aslında babacıyım” der. Babası aydın bir insandır, Erhan'ı edebiyata yönlendiren odur. Babasının: “Oğlum benim gözlerim görmüyor bana geceleri kitap okur musun?” demesiyle Erhan, ortaokul yıllarında edebiyatla tanışır. Fransız ve Rus edebiyatı klasiklerini ciltler hâlinde babasına okur. Bir gün babasını küçük puntolu bir gazete okurken yakalar, babasının asıl amacı Erhan'ın okumasını sağlamaktır. Edebiyata olan ilgisi onu ortaokulda kitaplık kolu başkanı yapacaktır. ³ Küçük yaşlarda edebiyata ilgi duyan ve şiir yazmaya başlayan Erhan'ın en büyük destekçisi babası, hayattayken oğlunun yayımlanan ilk şiirlerini görür.

Adana'ya taşınan ailenin maddi durumu kötüye gider. Ahmet İzzet'in işlerinin bozulması, alkole olan düşkünlüğü ve eviyle yeterince ilgilenmemeye başlaması Erhan'ın psikolojisini olumsuz etkiler. Fedakâr bir anne olan ve çocuklarıyla yakından ilgilenen Emine Hanım'ın: “İçme!” uyarıları çok da etkili olmayacaktır. Mutlu bir çocukluk dönemi geçiren Erhan, ilk gençlik döneminde gizliden gizliye babasına karşı bir nefret besler. Bu annesini

¹ Halim Şafak, *Hayat ve Ölüm: 30. yılında Şiir ve Yazısıyla Ahmet Erhan*, Kül Sanat Yayıncılık, Ankara Mayıs 2006, s.3.

² Yusuf Alper, *Psikodinamik Açısından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 12.

³ Fazlı Teoman Yakupoğlu, “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

koruma mekanizmasından kaynaklı bir davranış olabilir. Ek olarak çocukluk dönemindeki rahatlığı ve ilgiyi görememesi onu olumsuz etkileyecektir. Yoğun alkol alan bir baba ve fedakâr bir anne profili arasında ödipal bir karmaşa yaşasa da özdeşimi babasıyla kuracaktır. Bir dönem “Ondan ve içkisinden nefret eden” Erhan, onun meyhanede boş bıraktığı sandalyeye oturmuş ve bir daha kalkmamıştır. ⁴

Erhan alkol konusunda babasına kızsada da babası 1975 yılında, 51 yaşında öldükten sonra bayrağı devralacak ve ondan arta kalan şişelerle alkole başlayacaktır. “Beni yetiştiren, beni edebiyata yönlendiren babam alkolden ölmeden önce içkiden nefret ederdim... Öldüğünde alkolik bayrağını elime aldığım gibi meyhaneye koştum” der. Alkole ek olarak babası yarış atlarına düşkündür, o 5 yaşındayken babası iki yarış atı alır, adları Vildan ve Esire’dir. Esire’nin ayağı kırılır bu olay onu çok etkiler. Bu olay üzerine evlerinde uzun süre atlarla ilgili bir söz geçmez. ⁵ Erhan’ın babasından devraldığını söylediği alkole ek olarak bir de at yarışı merakı vardır. Özellikle sürpriz atı Mohi hiç galip gelmez, oynadığı bahislerde genelde kaybeder. ⁶

Babası öldüğünde Erhan 17 yaşındadır, ölümü onu çok etkiler. Normal şartlarda saçını süpürge eden bir anne profilinden ziyade derinlerde bir kızgınlık beslediği babasını kendine rol model olarak belirler. Her ne kadar ilk gençlik döneminde ona karşı derinlerde bir nefret beslese de özellikle çocukluk dönemindeki derin muhabbetleri baskın gelir. Özdeşim kurduğu babası Ahmet İzzet’in ilk ismini alıp Ahmet Erhan olur. Kimlikteki ismi Erhan Bozkurt olsa da o edebiyat dünyasının Ahmet Erhan’ıdır.

Babası öldükten sonra Ahmet Erhan’ın tek dayanağı annesi olur. Yıllarca eşine “İçme!” diyen Emine Hanım, ölümüne kadar da oğluna aynı uyarıyı yapacaktır. Erhan annesine karşı mahcupdur, kendini “Hayırsız” addeder. ⁷ Sürekli : “Beni niye doğurdun?” diye sitem etse de aslında kızgınlığı annesine değil hayata karşıdır. ⁸ Babasını kaybeden Erhan’ın sığındığı liman olan annesi de artık yoktur. Bu iki olaydan sonra alkole daha çok sarılır.

Ahmet Erhan’ın çocukluğu ve ilk gençlik yılları Mersin ve Adana’da geçer. Baba Ahmet İzzet emekli olunca aile Ankara’ya taşınır.

⁴ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açısından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 59.

⁵ Metin Celal, “Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi”, *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Ağustos 2013, s.5.

⁶ Fazlı Teoman Yakupoğlu, “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

⁷ Ahmet Deniz Bozkurt, “Bak, Unutmadım Adımı”, *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.16.

⁸ Yusuf Alper, age, s. 15.

1.2. Gençlik Yılları

Ahmet Erhan'ın gençlik yılları Ankara'da geçer. Babasının ölümü Ahmet Erhan'ı hem maddi hem de manevi açıdan oldukça etkiler. Aralarında çeşitli sorunlar ortaya çıksa da onu çok seven babası ölmüştür. Ahmet İzzet'in ölümüyle aile kalakalmıştır. Sorumlulukları evin erkek çocuğu olarak Ahmet Erhan üstlenecektir. Yaşananlar babasıyla olan özdeşimi daha da pekiştirir. Bu durum dört kızdan sonra doğan ve oldukça ilgi gösterilen Erhan için oldukça zordur. Çünkü çocukluk döneminde ailenin ekonomik durumu çok iyi olmasa da yoğun alıcı durumundadır. Vermeye değil almaya alıştığı için kişiliği de bu şekilde oluşur. Bu durum Ahmet Erhan'ı oldukça zorlar.⁹

Ahmet Erhan için zaman, sorumluluk alma zamanıdır. “Gece lisesinde okudum, babamın ölümünden sonra gündüzleri aynı lisenin kantininde çalıştım. Gündüz çay ocağında çalışır, akşam derste uyurdum” diyen Erhan zor dönemler geçirir. 1980 İhtilali öncesi sağ-sol çatışmalarının yoğun olduğu dönemlerdir. Olaylarla ilgili kendi ifadesi şu şekildedir: “Yedi kere kurşunlandım ben, toplu ya da tek. İlginç tarafı; dördünü solcuların, üçünü sağcılarının yapması. Hâlbuki hiçbir zaman eline silah değmemiş adamlardanım”.¹⁰ Gençlik döneminde Erhan, kendini o olayların içinde bulur.

Ahmet Erhan Adana Demirspor'un genç takımında futbol oynar, profesyonel futbolcudur. Takım arkadaşlarından birisi de Fatih Terim'dir. Sol açık mevkiinde oynayan Erhan Adıyamanspor'la oynadıkları bir maçta, rakibin sağ beki tarafından sakatlanır, kaval kemiği kırılır. Genç yaşta futbola küser ve futbolu bırakır. Fatih Terim Galatasaray'a transfer olurken o edebiyat dünyasına transfer olacaktır.¹¹

“Benim de küsme huylarım vardır, sonuçta futbola küstüm ben” diyen Erhan, tutkun olduğu futbola kırgındır. Futboldan ziyade şiir, onun gibi hassas biri için muhtemelen daha iyi bir ifade aracı olacaktır. Gençlik yıllarında oynadığı futbola devam etse belki de edebiyat dünyasında bu kadar aktif olamayacaktır. Futboldan kopması onu şiire yaklaştırır.¹²

⁹ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 13-14.

¹⁰ Fazlı Teoman Yakupoğlu, “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

¹¹ Ali İhsan Ökten, “Ahmet Erhan; Futbolcuydu, Şair Öldü”, *Altın Şehir Adana Kent Kültürü ve Sanat Dergisi*, Adana Kasım 2013, s.11.

¹² Merve Akıncı Almaz, “Yaşama Ölüm Arasında Bir Oğul: Ahmet Erhan”, *Yalnızlar Mektebi Dergisi*, Ağustos 2015, s.16.

Futboldan kopan Erhan, edebiyat dünyasına çok erken yaşlarda adım atar. Genç yaşlarda tanınmaya başlar. İlk şiirleri 1976 yılında toplu şekilde *Militan Dergisi*'nde yayımlanır ve dikkat çeker. Onu babasından önce keşfeden Ahmed Arif'tir. Ahmed Arif'in Otuz Üç Kurşun şiirini çok sever. Ahmet Erhan, 22 yaşındayken yayımlanan ilk şiir kitabı *Alacakaranlıktaki Ülke* ile Behçet Necatigil Şiir Ödülünü kazanır. Bu ödülü kazanan en genç şairdir. Günümüzde bu rekor geçerliliğini korur. Her ne kadar ödüllere karşı olsa da geleneği devam ettirip genç yaşta yarışmalara katılır ve pek çok ödül alır.

1.3. Eğitim ve Meslek Hayatı

İlk ve ortaöğrenimine Mersin ve Adana'da devam eden Ahmet Erhan, babası öldükten sonra Ankara'ya taşınır. Ortaokulda kitaplık kolu başkanı olan Erhan, çok okuyan çalışkan bir çocuktur. Babasının ölümü, çeşitli maddi sorunlar, çalışmak zorunda kalması onu olumsuz etkilese de Erhan, eğitimine devam eder ve akşam lisesinden mezun olur.¹³

Gençlik yılları Ankara'da geçen Erhan, Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olur. Ankara'da özel eğitim kurumlarında öğretmenlik yapar.¹⁴ 20 yıl boyunca bu mesleğe devam eder. O, eğitim kurumlarında öğretmen Erhan Bozkurt, edebiyat dünyasında şair Ahmet Erhan'dır.

Erhan, öğretmenin yanı sıra öğrenmeyi de sevdiğini söyler. Çocuklarla ilişkisi güçlüdür. Öğretmenlik mesleğinden ayrılmak zorunda kaldığında öğrencilerini özler. 50 yaşında gırtlak kanseri yüzünden sesini kaybeder. Bu durum yıllarca öğretmenlik yapan Erhan'ı oldukça üzer. Çünkü çocuklar artık sesinden korkmaya başlar. Sesini kaybeden Erhan kalemine ve şiire daha çok sarılır.¹⁵

Lise ve üniversite dönemi 1980 İhtilali'nin etkisinde geçer. Ankara Esat'ta yalnız yaşayan kendi hâlinde bir öğretmendir. Gece saat 3'te evini polis basar, karakola götürülür. Emniyet amiri ne iş yaparsın diye sorunca: "Büyük Kolej'de öğretmenim" der. Amir: "Benim kızım da orda okuyor, niye aldınız hocamı!" diyerek polis memurlarına çıkarır. Ahmet Erhan'ın karakola götürülme sebebi: terör örgütüne mensup birinin cebinden

¹³ Fazlı Teoman Yakupoğlu, "Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım", *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

¹⁴ Merve Akıncı Almaz, "Yaşamla Ölüm Arasında Bir Oğul: Ahmet Erhan", *Yalnızlar Mektebi Dergisi*, Ağustos 2015, s.16.

¹⁵ Metin Celal, "Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi", *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Ağustos 2013, s.5.

Alacakaranlıktaki Ülke isimli şiir kitabının çıkmasıdır. Eline silah dahi almayan öğretmen Ahmet Bozkurt, 36 yaşında askere gider. Burdur’da 2 ay paralı askerlik yapar.¹⁶

Şairliği bir meslek olarak kayıtlara geçmek İlhan Berk’in fikridir. Erhan’ın ölüm kağıdında mesleği şair yazacaktır. Bestelenmek için yazmasa da pek çok şiiri şarkıya dönüşür. Bu açıdan söz yazarı kimliği dikkat çeker. Ahmet Kaya, Teoman gibi isimler Erhan’ın şiirlerini besteler. Ahmet Kaya “Bugün de Ölmedim Anne” adlı eseri, Teoman ise “Oğul” adlı eseri besteler. Şiirini izinsiz bestelediği için Ahmet Kaya ile davalık olur. Her ne kadar araları bozuk olsa da Ahmet Kaya’nın ölümü onu çok üzer. Ahmet Kaya dışında Erhan, Yeni Türkü isimli grupla da davalık olur. Grup, Yeni Türkü Koleksiyon adlı albümünde Erhan’ın “Kalırsa Bir Soru Kalır” adlı eserini izinsiz besteler.¹⁷ Davalık olduğu isimler dışında Teoman’la arası iyidir. Teoman “Oğul” adlı şiiri okuduğunda çok etkilenir, bestelemek için Erhan’dan izin ister. Erhan eserinin bestelenmesine izin verir fakat bir ricası vardır. Albümde “Oğul”u şarkı olarak değil de şiir olarak belirtmesini ister, Teoman kabul eder. Bu olaylar esnasında hep telefonda görüşen ikili 10 yıl sonra bir röportajda bir araya gelir. Röportaj vermeyi sevmeyen Erhan, sadece Teoman’a konuşmayı kabul eder.¹⁸ Erhan, izin alarak bestelenen bazı şiirlerinden para kazanır.

Ahmet Erhan, öğretmenlik yapmadığı zamanlarda, özellikle hayatının son dönemlerinde geçim sıkıntısı çeker. Kimi zaman işsiz kalır, ev kirasını ödeyemez, kimi zaman düşük kiralı, tek odalı evlerde yaşar. Alkole olan düşkünlüğü de onu maddi açıdan zorlar. 2000’lerin başında artan ayak ağırları sebebiyle öğretmenliğe dönmesi zordur. Özellikle deprem bölgesinden kaçanların Ankara’ya taşınması ve düşük ücretle çalışmayı kabul etmesiyle iş bulmak daha da zorlaşır. Bestelenen şiirlerinden gelen paralar da bitince dergilere gönderdiği yazılarla az da olsa para kazanmaya çalışır. *Öküz* dergisinde her ay yazıları yayımlanır.¹⁹ Birçok yayınevinden editörlük ve düzeltmenlik isteyen Erhan, bu isteğine karşılık alamaz. Yakın arkadaşı Hüseyin Alemdar onu Yapı Kredi, İş Bankası, Metis ve Can gibi yayınevlerine editör yapmak ister. Fakat bu düşüncesi gerçekleşmez. Yapı Kredi Yayınları’ndan Enis Batur, Alemdar’a Erhan’ın haftada kaç kez içtiğini sorar. Alemdar: “Artık içmiyor” dese de çok inandırıcı olmaz. Erhan, tıpkı babası gibi içmeye devam eder.

¹⁶ Metin Celal, “Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi”, *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Ağustos 2013, s.4.

¹⁷ Metin Celal, age, s.4.-5.

¹⁸ Fazlı Teoman Yakupoğlu, “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

¹⁹ Ahmet Erhan, “Ahmet Erhan’dan Ferruh Tunç’a”, *Sözcükler Dergisi*, Mayıs-Haziran 2015, s.88.

Hayatının büyük bölümü Ankara’da geçen Erhan, 2001 yılında İstanbul’a taşınır.²⁰

1.4. Evlilikleri ve Arkadaşlıkları

Ahmet Erhan iki evlilik yapar. İlk evliliği Kıymet Hanım’la, ikinci evliliği Hacer Hanım’ladır. İlk evliliğinden Ahmet Deniz isimli bir oğlu vardır. İkinci evliliğinden çocuğu yoktur. Erhan’ın “Boşnak kızı” diye söz ettiği ilk eşi Kıymet Hanım oldukça titiz, yeri geldiğinde Erhan’ı eleştiren biridir. Aralarında zaman zaman tartışmalar ve sorunlar çıkar. Alkol faktörü de bu tartışmaların sebeplerinden biridir.²¹ Anlaşamayan çift boşanır. Erhan Ferruh Tunç’a 2000 yılında yazdığı mektupta: “Bendeki aile kavramını siz ayakta tutuyorsunuz”²² diyerek bu konuda hissettiği eksikliği dile getirir.

Erhan “Oğul” şiirinden kazandığı 5.000 lirayı oğlu ve eşi Kıymet Hanım için ayırır. İkisi de gelmediği ve araları bozuk olduğu için yastık altına koyduğu bu para yitip gider. Erhan’ın oğlu Ahmet Deniz, 9 Aralık 1986 yılında dünyaya gelir. Delikanlılık döneminde anne ve babası ayrılan Deniz’in babasıyla arası bozuktur. Erhan, yakındığı babası gibi bir baba olduğunu ifade eder. Fakat babası Ahmet İzzet’in onu sevdiğinden eminken oğlu Deniz’in kendisini sevmediğini düşünür. Oğlu Deniz’le ilgili pişmanlıkları vardır. Dimdik bir baba olamadığı ve sorumluluklarını yerine getiremediği için suçluluk duyar.²³ Erhan, *Ankara-İstanbul Karatreni* isimli deneme kitabında, “Deniz Oğlum” yazısıyla oğluna seslenir. Çok sevdiği oğluna nasihatlerde bulunur. Ona isminin Deniz Gezmiş’ten geldiğini söyler. “Baba olmanın acemisiydim” diyerek oğlundan özür diler.²⁴

Zamanla baba oğul arasındaki ilişki düzelir. Erhan, zaman geçtikçe oğlunun onu anlayacağını söyler. Nitekim Deniz, babasının Türk Edebiyatı için önemli bir şair olduğunu anlar. Onu kaybettiğini telefonda öğrenir. Çok büyük bir yıkım yaşar. Babasının: “Aslan gibi oğlum var” deyişi kulaklarında çınlar. “Şair babanın iktisatçı oğlu mu olurmuş?” diye hayıflanışını hatırlar. Ona dair her şey gözünün önüne gelir. Tıpkı babası Ahmet İzzet gibi Ahmet Erhan da oğluna rahatça “Seni seviyorum” diyemez. Ayrıca şiirlerini de oğluna çok fazla okutmaz. Fakat yıllar geçtikçe Deniz, babasının şiirlerini okudukça ne kadar çok

²⁰ Turgay Fişekçi, “Bir Resmin Öyküsü ve Bir Hayattan Sahneler”, *Sözcükler Dergisi*, Eylül-Ekim 2013, s.9.

²¹ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 95.

²² Ahmet Erhan, “Ahmet Erhan’dan Ferruh Tunç’a”, *Sözcükler Dergisi*, Mayıs-Haziran 2015, s.88.

²³ Yusuf Alper, age, s. 83.

²⁴ Ahmet Erhan, age, s.134.

sevildiğini anlar. Babasından: “Çocukluğumun kanayan yarası, gençliğimin vicdan azabı ve gurur kaynağı” diye söz eder.²⁵ Ona: *Deniz Unutma Adını* diyen babasını unutmayacaktır.

Erhan ikinci evliliğini Hacer Hanım’la yapar, nikâh şahidi Ataol Behramoğlu’dur. Erhan’ın ikinci evliliğinde de alkol problemi devam eder. Hacer Hanım eşinin iki hafta kadar içmediğini ardından bir şekilde tekrar başladığını ve aşırı şekilde alkol tükettiğini söyler.²⁶ Ankara’dan İstanbul’a taşınma planları yapan Erhan, Hacer Hanım Ankara’da olduğu için bu planından vazgeçer. Gırtlak kanseri olan Erhan’ın hastalık sürecinde, hastanede ve ölüm anında Hacer Hanım hep yanındadır.

Ahmet Erhan’ın edebiyat dünyasından ve dışından pek çok arkadaşı vardır. Arkadaşı ve seveni çoktur. Yeni Türkü Gazetesi’ni kurduğu Yaşar Miraç ve Adnan Özer’le yakındır. Bu gazete Yeni Türkü grubuna ismini verecektir.²⁷ Sesini yitirmeden önce Erhan, Yaşar Miraç’la telefonda konuşur. Yeni bir dergi kurma hayalinden söz ederler fakat bu gerçekleşmez.²⁸ Erhan, İstanbul’da yaşayan yakın arkadaşı Ferruh Tunç’la sık sık mektuplaşır, telefonda konuşur. Hayatına dair her şeyi tüm gerçekliğiyle söyler. Geçim sıkıntısından, hastalığına kadar rahatlıkla anlatır.²⁹

2001 yılında Erhan, Ankara’dan İstanbul’a taşındığında yakın arkadaşı Turgay Fişekçi ve Hüseyin Alemdar’la beraber Ressam Artin Demirci’nin atölyesine gider. Demirci, Erhan’ın portesini yapacaktır fakat Erhan sıkıldığı için portre kısa sürede biter.³⁰

Hüseyin Alemdar en yakın dostlarından biridir. Erhan İşçi Partisi’ne üye olduğunda Alemdar onu eleştirir. Bir şairin siyasi partiye üye olmasını doğru bulmadığını dile getiren Alemdar evden kovulur. Ev Ankara Esat’taki Uzay Apartmanı’ndadır. Zaman zaman aralarında bu tarz tartışmalar çıksa da ikisi yakın dosttur. Birbirlerinden kopmazlar. Erhan telefonunu açmadığında Alemdar ilk otobüse atlayıp Ankara’ya gider. Ölümüne kadar Erhan’ı hiç bırakmaz. Ölümünden sonra da hatırasını taşır.³¹

²⁵ Ahmet Deniz Bozkurt, “Bak, Unutmadım Adımı” , *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.13-14.

²⁶ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açısından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 91.

²⁷ Metin Celal, “Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi”, *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Ağustos 2013, s.4.

²⁸ Yaşar Miraç, “Sayıklamalar”, *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.20.

²⁹ Ahmet Erhan, “Ahmet Erhan’dan Ferruh Tunç’a”, *Sözcükler Dergisi*, Mayıs-Haziran 2015, s.87-88.

³⁰ Turgay Fişekçi, “Bir Resmin Öyküsü ve Bir Hayattan Sahneler”, *Sözcükler Dergisi*, Eylül-Ekim 2013, s.9.

³¹ Hüseyin Alemdar, “Ah’met Erhan: “Ölüm Nedeni Şiir”, *Mavi Yeşil Dergisi*, Mayıs- Haziran 2017, s.13.

Adnan Özer, Akif Kurtuluş, Haydar Ergülen, Ercan Kesal, Hüseyin Ferhad, Özcan Karabulut, Adnan Azar, Behçet Aysan, Orhan Alkaya ve Tamer Ay, Erhan'ın arkadaşıdır. Bu isimlerden Adnan Özer ve Akif Kurtuluş ile mahalleden tanışır.³²

1981 yılında Edip Cansever'in Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nde: "Evlat ne çok bahsetmişsin ölümden gençsin daha"³³ dediği Ahmet Erhan'ı yıllar sonra 2 Temmuz 1993 tarihli Sivas Olayları oldukça etkileyecektir. Çünkü ölen 37 kişi de onun arkadaşı/tanıdığıdır. Behçet Abisi(Aysan) ve Metin Abisi(Altıok) ölenlerin içindedir. Erhan: "Orada benim 37 canım değil, ben de öldüm, giden canımız aslında 38..." diyerek derin üzüntüsünü ifade eder. Ankara artık ona ağır gelmeye başlar. "Gittiğim her yerde Behçet Abiyi" görüyorum der. Ankara'da arkadaşlarıyla gittiği Engürü Kahvesi, Büyük Ekspres, Kardelen, Kapadokya, Mülkiyeliler Birliği gibi mekanlar hatıralarla doludur. Sivas Olaylarından sonra Sivas'ın doğusuna geçmeyi kendine yasaklar.³⁴

1.5. Fiziksel Özellikleri

Ahmet Erhan 1.72 boyunda ve 60 kilodur.³⁵ Ne gençlik ne de olgunluk döneminde 65 kilonun üzerine hiç çıkmaz. Futbolcu olduğu gençlik yıllarından ölümüne kadar bedeni hep diridir. Tipik bir Akdeniz insanıdır, esmer ve siyah gözlüdür. Siyah saçı ve siyah sakalı gürdür. Kimi zaman bıyık kimi zaman da top sakal bırakır. Bazen de sinekkaydı tıraş olur. Yüzünde bazen tıraşlı bir öğretmeni bazen de ev kirasını ödeyemeyen bir işsizi taşır. Hüzünlü yüzü, düşünceli duruşu bir gülümsemeyle tam tersi bir mutluluğa dönüşür. Gülünce siyah gözlerinin içi güler. Gür saçları olgunluk döneminde, hastalığının da etkisiyle önlerden biraz dökülür. Yüzündeki çizgiler adeta hayatına dair ipuçları verir.

³² Ahmet Erhan, *Burada Gömülüdür*, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul Şubat 2015, s.8.

³³ Ahmet Erhan, *age*, s.7.

³⁴ Ahmet Deniz Bozkurt, "Bak, Unutmadım Adımı", *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.13-16.

³⁵ Merve Akıncı Almaz, "Yaşamla Ölüm Arasında Bir Oğul: Ahmet Erhan", *Yalnızlar Mektebi Dergisi*, Ağustos 2015, s.16.

1.6. Kişiliği

Ahmet Erhan kırılğan ve hassas biridir. 90'lı yıllarda televizyonda bir çocuğun zincire vurulduğunu görünce dayanamayıp mide kanaması geçirir.³⁶ İşsiz kaldığı dönemlerde eleştirilince çok üzülür. Ayrıca küsmeye huyu vardır, sakatlanınca futbola küser ve futbolu bırakır. İçten içe bir boks merakı olsa da bu merakını gün yüzüne çıkarmaz. Erhan'ın dört tutkusu vardır. Bunlar: şiir, aşk, futbol ve at yarışlarıdır. Özellikle futbol gençlik dönemindeki en büyük tutkusudur. Adana Demirspor'un yansına Galatasaray'ı destekler. Maçlarını yakından takip eder.³⁷

Gençlik yıllarından itibaren Erhan'ın seveni çoktur. Tanıdığı tanımadığı pek çok insan evine gelip gider. Pek çok insanla edebiyat ortamlarına katılır, yemek yer, muhabbet eder. Genel olarak yakınlarıyla iyi ilişkiler içerisinde. İnsanların sevgi ve desteğine çok ihtiyaç duyar. Çevresine bağlı biridir.³⁸

Doktorlar Erhan'a panik atak teşhisi koyar. Babasını kaybetmesi, maddi ve manevi çeşitli sorunlar Erhan'ı oldukça etkiler. Babası ölünce ölümü daha çok düşünmeye başlar. Bu olay panik atak sürecini hızlandırır.³⁹ Panik atak teşhisi konan Erhan, bu durumdan ötürü çok çabuk sıkılır. 2001 yılında Ankara'dan İstanbul'a taşındığında Ressam Artin Demirci, Erhan'ın portresini yapar. Bu portre *Adam Sanat Dergisi*'nin 189. sayısında yayımlanır. Arkadaşı Turgay Fişekçi birkaç saat poz vermesi için Erhan'ı zor ikna eder. Evden çıkar çıkmaz panik atağı başlar, yol boyunca anahtarı kapıda unuttum döneğim ısrarı, eve nasıl gireceğim telaşı baş gösterir. Erhan atölyede yerinde duramayınca Demirci, portreyi yarım saat gibi kısa bir sürede bitirir.⁴⁰

Panik atak sonucu Erhan'da uzak yolculuklara gidememe ve uçağa binememe fobisi başlar. Bu durumlar panik atağın geliştirdiği savunma mekanizmasının sonucudur. Erhan: "Yalnız yolculuk yapacak kadar büyüyemedim galiba" der. Hayatında bir kez uçağa biner, Frankfurt Şiir Festivali için Almanya'ya gider. Ayrıca Erhan, trafiği ve kalabalığı sevmez.

³⁶ Ahmet Deniz Bozkurt, "Bak, Unutmadım Adımı", *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.16.

³⁷ Metin Celal, "Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi", *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Ağustos 2013, s.5.

³⁸ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 15.

³⁹ Yusuf Alper, *age*, s.20.

⁴⁰ Turgay Fişekçi, "Bir Resmin Öyküsü ve Bir Hayattan Sahneler", *Sözcükler Dergisi*, Eylül-Ekim 2013, s.9.

Özellikle İstanbul trafiğinden nefret eder.⁴¹ İstanbul'a taşınmayı erteleme sebeplerinden biri de budur.

Şair, panik atak sonucu alkole daha çok sarılır. Çok sevdiği babasından bu alışkanlığı devralır. Doktorların verdiği ilaçları kullanmak yerine alkolü ilaç niyetine kullanır. Özellikle panik atağa karşı alkole sarılması savunma mekanizması gibidir. Erhan aslında içedönük biridir. Fakat alkol aldığında bu tutumundan uzaklaşır ve rahatlar. Daha dışa dönük bir birey haline gelir. Ne içe dönük, ne de dışa dönük hâlinde servet, güç ve kadın sevgisi gibi tutkuları önemsemez.⁴²

Anne ve babasını kaybeden şair için Sivas Olaylarında arkadaşlarının ölümü bir yıkım olacaktır. 12 Eylül 1980 öncesi ve sonrası sağ-sol çatışmalarını derinden yaşayan ve yedi kez evi kurşunlanan Erhan, ölüme her zaman yakındır. Bu olaylardan sonra ölüm korkusunu daha çok hissetmeye başlar. Bu korku panik atağı ve çeşitli fobileri tetikler. Erhan'ın alkole olan bağlılığını daha çok artırır. Erhan hayat ve ölüm mücadelesinde ölümü baş tacı eder. Kendinden önce ölen James Dean, Attila Jozsef, Mayakovski, John Lennon, Yesenin gibi isimlerle özdeşim kurar.⁴³ Erhan, ölüm korkusuna ve ölümü kutsamasına rağmen hayata çok bağlıdır. Yaşamayı adeta deli gibi sever.⁴⁴ Yaşadığı tüm olumsuzluklara rağmen intiharı düşünmez.

Erhan toplumsal olaylara duyarlı biridir. Ülkenin sosyal, siyasi ve ekonomik durumu, işçi sınıfı, sendikalar Erhan'ın görüş belirttiği konulardır.⁴⁵ Şair, insanların can güvenliğinden endişe duyar. Kapkaç, hırsızlık, yankesicilik gibi suçlara dikkat çeker. Ona göre insan oyun oynamayı bilmelidir. Oyun oynamayı bilmeyince ve her şeyi ölüm kalım mücadelesi olarak görünce hayattan zevk alınmayacağını ifade eder. Erhan'a göre en popüler ülke sporu olan futbol rezaletlerle gündeme gelir.⁴⁶ Ayrıca Erhan popülerliği sever. Güncel konulardan, popüler olaylardan ve insanlardan hoşlanır. Popüler olmaktan kaçınmaz.⁴⁷

Ahmet Erhan yapmacıklıktan uzak, doğal biridir. Yapmacıklığı eleştirir. Arkadaşı Ferruh Tunç'a yaşadığı maddi, manevi sıkıntıları tüm gerçekliğiyle anlatır, gocunmaz. Kimi zaman pansiyonda kalır kimi zaman ev kirasını ödeyemez. Ramazanda iftara tanıdıklarına

⁴¹ Ahmet Erhan, "Ahmet Erhan'dan Ferruh Tunç'a", *Sözcükler Dergisi*, Mayıs-Haziran 2015, s.85-87.

⁴² Yusuf Alper, *Psikodinamik Açısından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s.25.

⁴³ Merve Akıncı Almaz, "Yaşama Ölüm Arasında Bir Oğul: Ahmet Erhan", *Yalnızlar Mektebi Dergisi*, Ağustos 2015, s.16.

⁴⁴ Ahmet Deniz Bozkurt, "Bak, Unutmadım Adımı", *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.14.

⁴⁵ Merve Akıncı Almaz, *age*, s.16.

⁴⁶ Fazlı Teoman Yakupoğlu, "Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım", *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

⁴⁷ Yaşar Miraç, "Sayıklamalar", *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.20.

gider.⁴⁸ Oğlu Deniz’le yemeğe gideceğinde : “Oğlum, biriciğim, bak hele, bende o kadar para yok ki”⁴⁹ diyecek kadar doğal biridir. Konuşmasında “Bak hele, ula” gibi sۆzcükleri çok kullanır. Nereye giderse gitsin dostları ondan genelde Mersin-Adana yۆresinde kullanılan sۆzcükleri duyar. Özellikle yakın arkadaşı Hۆseyin Alemdar’a yۆresel kۆf¼rler eder.

Erhan muzip biridir. Ankara Kızılıay’da arkadaşları Yaşar Miraç ve Adnan zer’le beraber Yeni T¼rk¼ Şiir Gazetesi’ni satar. Üç arkadaş gazete satarken tıpkı bir pazarcı gibi bağırır, limon satar gibi Şiir satar.⁵⁰

Ahmet Erhan arabesk m¼ziđi çok sever, hatta ona “Arabesk şair” derler. Bunu bir ۆvg¼ olarak kabul eder. Azer B¼lb¼l, M¼sl¼m G¼rses ve Orhan Gencebay gibi isimleri severek dinler.⁵¹

Erhan atları, kۆpekleri ve çiçekleri çok sever ۆzellikle Akasya çiçeğine bayılır.⁵² Atlara olan merakı y¼z¼nden sıkça hipodroma gider, at yarışı oynar.

Ahmet Erhan’ın teknolojiyle arası iyi değildir. Telefon, faks, bilgisayar gibi teknolojik aletleri bir t¼rl¼ sevmeyiz. Bunda daktilo tutkusunun da payı vardır. Özellikle internetle arası hiç yoktur. Bu y¼zden mail yerine mektup gۆndermeyi tercih eder.⁵³

1.7. Hastalığı ve l¼m¼

Ahmet Erhan çok sevdiği Behçet Abisi(Aysan) gibi kanserdir. Alkol ve sigaradan bir t¼rl¼ vazgeçmeyen Erhan gırtlak kanseri olur. 50 yaşında sağlık sorunları artar. İki kere ameliyat olur, ikinci ameliyatta ses tellerinden biri alınır, sesini kaybeder. Üstelik kısa s¼reliđine kalbi durur. Sesini kaybetmek 20 yıl ۆđretmenlik yapan Erhan’ın en çok ağrına giden şeydir. Çok sevdiği çocuklar ondan korkmaya başlar. Sesini kaybeden Erhan yaşamının

⁴⁸ Ahmet Erhan, “Ahmet Erhan’dan Ferruh Tunç’a”, *Sۆzc¼kler Dergisi*, Mayıs-Haziran 2015, s.85.

⁴⁹ Ahmet Deniz Bozkurt, “Bak, Unutmadım Adımı”, *Sۆzc¼kler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.16.

⁵⁰ Metin Celal, “Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi”, *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Ağustos 2013, s.5.

⁵¹ Fazlı Teoman Yakupoğlu, “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, *Radikal K¼lt¼r Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

⁵² Merve Akıncı Almaz, “Yaşamla l¼m Arasında Bir Oğul: Ahmet Erhan”, *Yalnızlar Mektebi Dergisi*, Ağustos 2015, s.16.

⁵³ Ahmet Erhan, *age*, s.85.

son yıllarında kendini iyice gizler. “Beni artık şair olarak kimse tanımıyor, son on yılda galiba kendimi biraz sakladım”⁵⁴ diyerek bu durumu itiraf eder.

Ahmet Erhan babasının öldüğü yaşı geçmek ister. Babası 51 yaşında ölür.⁵⁵ Bu dileği gerçekleşir. Ahmet Erhan 4 Ağustos 2013 yılında 55 yaşında vefat eder.

Şair, alkol ve kanser tedavisini İstanbul Özel Okmeydanı Hastanesi’nde görür. Doktoru ve aynı zamanda hastane sahibi olan Ercan Kesal’ı çok sever. Aralarında güçlü bir bağ vardır. Eşi Hacer Hanım ve Hüseyin Alemdar gibi dostları Ahmet Erhan’ı hastanede yalnız bırakmaz. Ölüm kağıdında mesleğine şair yazılan Erhan’ın cenazesinde şair arkadaşları vardır. Karşıyaka Mezarlığı’na defnedilir.

Ahmet Erhan’ın ölümü gündem olmaz. Çok fazla gazete, dergi ya da televizyon haberi yapılmaz. Sessiz sakin bir biçimde aramızdan ayrılır. Ölümü en çok ailesi ve yakın arkadaşlarını sarsar. Ölüm haberini telefonda alan yakınları derin üzüntüye boğulur. Yakın arkadaşı Hüseyin Alemdar daha fazla ağlamamak için cenaze aracında yanındakilere sorular sorar. Erhan’ın oğlu Deniz, ölüm haberini alınca adeta yıkılır. Babasının hayatı, yaşadıkları, söyledikleri gözünün önüne gelir. Erhan, Pazar günlerini oldum olası sevmez. 4 Ağustos Pazar günü, günün ilk saatlerinde vefat eder.⁵⁶

Arkadaşı Yaşar Miraç’a göre Ahmet Erhan’da her şey doğaldır. Çocukluk, gençlik, şairlik, dostluk, kardeşlik gibi kavramları tüm doğallığıyla yaşamıştır. Onda doğal olmayan tek şey ölümdür. Miraç, Erhan’ın ölümünden on gün önce hastaneye ziyarete gider. Ahmet Erhan ondan bir şey ister fakat sesini duyamadığı için anlayamaz. Eşi Hacer Hanım tercüme eder. Miraç’a: “Küçük bir ölüm makinen yok mu?” diye sorar. O da: “Var ama benimki bozuk, getiririm tamir edebilirsem” der. Fakat makineye gerek kalmaz on gün sonra Erhan ölür.⁵⁷

Ahmet Erhan’ın “Cemal Aga” diye söz ettiği Cemal Süreya, Edip Cansever’in ölümü üzerine: “Fazla şiirden öldü Edip Cansever” der. Erhan’ın yakın arkadaşı Hüseyin Alemdar’a göre de Ahmet Erhan fazla şiirden ölmüştür. Ölüm kağıdında doğal ölüm yazsa da Ahmet Erhan ne kanserden ne de doğal biçimde ölür. Alemdar’a göre Erhan’ın ölüm nedeni şiirdir. Ahmet Erhan tıpkı en sevdiği şair Edip Cansever gibi alkolden ölür.

⁵⁴ Metin Celal, “Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi”, *Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki*, Ağustos 2013, s.5.

⁵⁵ Fazlı Teoman Yakupoğlu, “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

⁵⁶ Ahmet Deniz Bozkurt, “Bak, Unutmadım Adımı”, *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.14.

⁵⁷ Yaşar Miraç, “Sayıklamalar”, *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.17-18.

İKİNCİ BÖLÜM

1980'Lİ YILLARDA SİYASİ VE EDEBİ ORTAM

2.1. 1980'li Yıllarda Siyasi Ortam

1980'li yılların en önemli siyasi olayı 12 Eylül Askeri Darbesi'dir. Bu darbe geçmişte başlayan olaylar zincirinin sonucudur. Ülkede 1980 Askeri Darbesi'ne zemin hazırlayan bir takım siyasi olaylar yaşanır. Yakın tarihe baktığımızda 1960 ve 1980 yıllarında yönetime el koyan TSK'nın 1971 yılında hükümeti istifaya zorladığını görürüz. 12 Mart 1971'deki askeri müdahalenin ardından 1973 tarihli genel seçimlerde ordunun politikadan arındırılması ve cumhurbaşkanlığı makamının sivilleşmesi beklenirken iki üst rütbeli asker cumhurbaşkanı adayı olur. Bu isimler: Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur ve Kara Kuvvetleri'nden Orgeneral Faik Torun'dur. 1972-1974 yılları arasında Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Adalet Partisi ortak adayı olan ve 36. Hükümeti kuran Mehmet Naim Talu'nun gelişiyile askeriyenin söz hakkı azalır. 1973 genel seçimlerinde AP ve CHP tek başına iktidar olacak çoğunluğu elde edemez. 1 yıl süren belirsizliğin ardından 26 Ocak 1974'te CHP ve MSP Bülent Ecevit başkanlığında hükümet kurar.⁵⁸ Aynı yıl Ecevit döneminde yaşanan Kıbrıs Barış Hâkretatı'nın özelliklerinden biri siyasilerin askerilere üstünlük gösterme çabasıdır.

Haziran 1977 tarihli genel seçimlerden sonra ülkede bir iktidar boşluğu oluşur. Tek başına iktidar çoğunluğunu sağlayamayan CHP ve AP koalisyon konusunda uzlaşmaya varamaz. Bu boşluk 1980 darbesine zemin hazırlar. Uzlaşma olmadığı için bazı üst düzey ordu mensupları kendilerine pay çıkarıp iktidarı elde etmek için fırsat kollar. 1978-1979 arası görev yapan III. Ecevit Hükümeti'nin karşısında ordu tehdidinin yanı sıra pek çok önemli sorun vardır. 1978 yılında Malatya Belediye Başkanı Hamid Fendoğlu'na bombalı paket yollanır. Bu bomba onun ve ailesinin ölümüne sebep olur. Öte yandan aynı yıl Kahramanmaraş'ta yaşanan olayların bedeli ağır olur. Öldürülen iki öğretmenin Maraş'taki cenazesi sırasında olaylar çıkar. İlk etapta 33 ölü ve 300 yaralı vardır. Bir kitle katliamına

⁵⁸ Hikmet Özdemir, "Siyasal Tarih(1960-1980)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Ansiklopedisi*, C:4, Cem Yayınevi, İstanbul 2000, s.235-236.

dönüşen bu olayın bilançosu zamanla ağırlaşır. Eli silahlı kişilere ordu müdahale edemez. Bu olaylar sonucunda pek çok maddi ve manevi hasar oluşur.⁵⁹

1978-1979 Ecevit dönemi politikaları sonucu, sert geçen kışla beraber ülkede bir yakıt sıkıntısı oluşur. Isıtılmayan pek çok okul ve hastane kapanır. Bir yandan da grevler ve cömert toplu sözleşmelerle enflasyon oranı ikiye hatta üçe katlanır. Ek olarak siyasi cinayetler, banka soygunları ve yaygın terör eylemleri ülkeyi güvensiz bir duruma getirir. Hükümetin ilan ettiği sıkıyönetim terörü bitiremez. Ülkedeki iç olaylar ve sağ-sol çekişmeleri kanlı bir hâl alır. Yüzlerce kişi ölür. Abdi İpekçi gibi pek çok tanınmış gazeteci ve yazar bu dönemde katledilir. Sokaklarda asayiş ve güven kalmaz.⁶⁰ Kısacası Türkiye her alanda çöküşe geçer. İşte tüm bu olumsuz gelişmeler ülkede bir iktidar boşluğu meydana getirir.

14 Ekim 1979'daki seçimlerden AP'nin güçlü çıkmasıyla III. Ecevit Hükümeti istifa eder. Ardından Süleyman Demirel tarafından desteklenen III. Milli Cephe Hükümeti kurulur. Bu hükümet 12 Kasım 1979-12 Eylül 1980 yılları arasında görev yapar. Tarih 12 Eylül 1980'i gösterdiğinde ise ülkede askeri darbe yaşanır. 12 Eylül 1980 sabahı emir komuta zinciri içinde Bayrak Harekâtı adı verilen bir müdahale gerçekleşir. Darbeciler Milli Güvenlik Konseyi adıyla bir oluşum meydana getirir. Konseyde Genelkurmay Başkanı Org Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Org Nurettin Ergin, Hava Kuvvetleri Komutanı Tahsin Şahinkaya gibi isimler vardır. Darbe bildirisine bakıldığında şu unsurlar göze çarpar: “Türkiye Cumhuriyeti devleti dış ve iç güçlerin tahrikiyle haince saldırılar içindedir”, “Devlet, başlıca organlarıyla işlemez duruma getirilmiş”, “Siyasi partiler kısır çekişmeler içinde”, “Vatandaşın can ve mal güvenliği tehlikeye düşürülmüş”, “İrticai ve diğer sapık ideolojik fikirler üretilerek devlet güçsüz bırakılmış ve acze düşürülmüş”. Darbenin amacı ise şu şekilde ortaya konur: “Girişilen harekâtın amacı: ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini yeniden tesis etmek, demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır.”⁶¹ Darbenin gerekçeleri ve amaçları bu şekilde ifade edilir. Ülkede yaşanan siyasi çekişmeler, iktidar boşluğu, sağ-sol partiler arasındaki çatışmalar ve ülkede yaşanan diğer olaylar ordunun darbe gerekçeleridir. Ordu bu sorunları kendince ortadan kaldırmak için bir takım radikal kararlar alır. Bu askeri darbeye parlamento ve hükümet feshedilir, meclis dokunulmazlığı kalkar ve sıkıyönetim ilan edilir. Yaşanan bu askeri darbenin bilançosu ağır olur. 650 bin kişi gözaltına

⁵⁹ Hikmet Özdemir, “Siyasal Tarih(1960-1980)”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Ansiklopedisi*, C:4, Cem Yayınevi, İstanbul 2000, s.245.

⁶⁰ Kemal H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi(1800-2012)*, Timaş Yayınları, İstanbul 2013, s.208.

⁶¹ Açık Öğretim Fakültesi, *Türk Siyasal Hayatı*, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir 2013, s.183-184.

alınır, 210 bin dava açılır, 230 bin kişi yargılanır, 7 bin kişinin idamı istenir, 517 kişiye idam cezası verilir, 50 kişi infaz edilir. Bu sancılı süreçte pek çok insana cezaevlerinde işkence yapılır. Binlerce kişiye pasaport cezası gelir. Binlerce öğretmenin, hâkimin ve akademisyenin görevine son verilir. Bine yakın film yasaklanır, binlerce ton dergi, gazete ve kitap imha edilir.⁶²

Darbeden sonra yasama ve yürütme yetkisini MGK devralır. Sıkıyönetim sonucu Türk Hava Kurumu gibi birkaç kurumun dışında dernek faaliyetleri durdurulur. Grev ve lokavtlar engellenir. MGK'nın demokrasiyi kısıtlayan ve ordunun yetkilerini artıran politikasına karşı kamuoyu tepki göstermeye başlar. Darbe ve ordu karşıtı sesler yükselir. Orduya saygı duyan halk aynı zamanda siyasi iktidara sahip çıkar, ordunun istediği gibi davranmasına engel olmaya çalışır. 12 Eylül'e kısa bir süre destek verenler, askeri idarenin uzun süre devam etmesine ve hürriyetlerin kaldırılmasına sessizce direnmeye başlar. MGK bu direnişin siyasi partiler tarafından oluşturulduğunu tespit eder ve 12 Haziran 1981'de siyasi partileri kapatma kararı alır. Ayrıca eski siyasetçilerin ülkenin siyasi, hukuki geçmişi ve geleceği hakkında konuşmasını yasaklar.⁶³ 3 yıl boyunca yönetimi elinde tutan askeri idarenin kişi hak ve özgürlükleri kısıtladığını söyleyebiliriz. Muhalefeti disipline etmeye çalışan bu idare katı kurallar belirler ve bu kuralları sert bir biçimde uygular. Darbenin olumsuz yönlerini gören ve askeri yönetimi yaşayan halk, sivil idareye özlem duyar. Darbeden 3 yıl sonra Anavatan Partisi'ni kuran Özal'ın önderliğinde sivil idare başa gelecektir.

17 Eylül 1980 tarihinde darbe yönetiminin ekonomi bakanı olan Özal dizginleri eline almaya başlar. 3 yıl boyunca idareyi elinde tutan askeri yönetimin etkisini kaybetmesiyle partileşme süreci hızlanır. 6 Kasım 1983 milletvekili seçimlerine AP, SDP, ANAP gibi yeni partiler katılır. MDP ve HP gibi partilere göre daha sivil bir görüntü çizen ANAP avantajlı konumdadır. Nihayetinde ANAP tek başına iktidar olur ve Özal başbakan seçilir. ANAP'ın kurucusu Özal, partisini vatandaş odaklı bir parti olarak ifade eder. Amacı sağ ve sol görüşlü insanları bir araya getirerek uzlaşmacı bir siyaset ortaya koymaktır. ABD'de eğitim gören Özal, partisini muhafazakar, milliyetçi, liberal ve sosyal demokrat olarak tanımlar.⁶⁴

1980'li yıllar Türk siyasetinde Turgut Özal'ın etkisi büyüktür. O yıllarda en etkin siyasetçi konumundadır. 1983-1990 yılları arasında Özal önderliğinde bir öze dönüş ve

⁶² Açık Öğretim Fakültesi, *Türk Siyasal Hayatı*, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir 2013, s.184.

⁶³ Kemal H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi(1800-2012)*, Timaş Yayınları, İstanbul 2013, s.213.

⁶⁴ Özlem Eştürk, *Türkiye'de Liberalizm: 1983-1989 Turgut Özal Dönemi Örneği*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, 2006, s.42.

normalleşme hareketi yaşanır. Her alanda liberalleşmeye yönelik bir çaba harcanır. Ekonomi alanında döviz alış-satışı serbest bırakılır. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası kurulur. Kamu işletmeleri özelleştirilir ve yabancı sermaye girişimleri için kolaylıklar sağlanır. Özal'ın amacı bu yollarla yabancı ülkeleri dost edinmek ve onların güvenini kazanmaktır.⁶⁵

Özal 1983'teki başarısını 1 yıl sonra pekiştirmek ister. 25 Mart tarihli yerel seçimleri ANAP kazanır. 29 Kasım 1987 tarihli genel seçimlerde ANAP yine tek başına iktidara gelir. Fakat bu seçimden bir yıl sonra Özal'a olan güven azalır. Özal'ın 1983'te yarattığı siyasi hava, birlik ve güven yok olmaya başlar. Vaat ettiği ekonomik iyileştirmeleri yapamayan Özal'a karşı muhalefetin baskısı artar. Halktan güven oyu almak için muhalefet ve basın referandumu yapan Özal %65'e karşı %35'le kaybeder. 26 Mart 1989 tarihli genel seçimde ise ANAP büyük bir oy kaybına uğrar. SHP %28,7 oy alırken DYP %25,7 ve ANAP %21,8 oy alır.⁶⁶ Bu tarihten itibaren yaklaşık 15 yıl sürecek olan bir bunalım dönemi başlar.

2.1.1. Siyasi Olayların Toplumsal Yansımaları

Sokaklarda asayiş ve güvenin kalmadığı darbe yıllarında ülke kanlı çekişmelere sahne olur. Okullar, işyerleri, resmi kurumlar bazen sağcı-solcu, bazen de dinci-laik olmak üzere ikiye bölünür. O yıllarda toplumsal açıdan bir çatışma yaşanır. Halk bu çatışmanın ortasında kendine bir taraf seçmeye zorlanır. Toplumsal bölünmeye sebebiyet veren bu olaylar halk arasında nefretin yayılmasına neden olur. Özellikle Ecevit dönemindeki idari başarısızlıkların sonuçları topluma bu şekilde yansır.⁶⁷

12 Eylül rejimi kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlar. Basın yayın organları zor şartlar altında çalışır. Toplantı ve yürüyüşler izne bağlanır. Sendika ve dernek faaliyetlerine sınırlamalar getirilir. Darbe rejiminden 3 yıl sonra iktidara gelen ve Avrupa Birliği hedefi ortaya koyan Özal Hükümeti ise bu doğrultuda hem toplumsal hem de bireysel özgürlüğü temel alan bir liberalleşme hareketi başlatır.⁶⁸

⁶⁵ Kemal H. Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi(1800-2012)*, Timaş Yayınları, İstanbul 2013, s.221.

⁶⁶ Özlem Eştürk, *Türkiye'de Liberalizm: 1983-1989 Turgut Özal Dönemi Örneği*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, 2006, s.59.

⁶⁷ Kemal H. Karpat, age, s.208.

⁶⁸ Enver Sinan Malkoç, *Yeni Toplumsal Hareket Olgusu ve Türkiye'de 1980 Sonrası Yeni Toplumsal Hareketler*, Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2013, s.159.

1980 askeri darbesi sonucu toplumsal muhalefet disipline edilmeye çalışılır. Sınıf siyasetine son verme çabaları baş gösterir. Askeri yönetim darbeye karşı gelen burjuvaziye ve orta sınıfa karşı baskı uygular. Devlet, otoritesini yasalarla ve yasaklarla sağlama almaya çalışır. Yaşanan gelişmelerin bazı toplumsal sonuçları olur. Bu sancılı süreçte toplum, kurucu ideolojiye olan güvenini kaybeder. Siyasal ve dolayısıyla da toplumsal sistemin kan kaybetmesi sonucu bireysel özgürlüklere ve bireyciliğe eğilim başlar. Ek olarak sivil toplum anlayışının gelişmesiyle devlet ve sivil toplum kuruluşları arasında dengeye, demokratik uyuma ihtiyaç duyulur. Demokrasi özlemi çeken toplumda darbeye ve yoğun şiddete karşı bir tedirginlik, bıkkınlık duygusu oluşur. Demokrasinin geçici olarak askıya alındığı bu süreçte yeni toplumsal hareketler ortaya çıkar. Dünyada 1968 Olayları olarak dikkat çeken gelişmeler ülkemizde 1980'lerde etkisini gösterir. Bu hareket Fransa'da tutucu yönetime karşı öğrencilerin başlattığı ve işçilerin destek verdiği önemli bir harekettir. Ülkemizde 1980'lerde etkileri görülen bu yeni toplumsal hareketler şunlardır: küreselleşme karşıtı hareket, ekoloji, barış ve kadın hareketi. Bu kavramların ortaya çıkmasında darbenin etkisi büyüktür. Darbe sonrası Özal döneminde demokrasiye dönüşle beraber halk bu hareketlere katılım gösterir. Pek çok dernek ve sendika kurulurken istenmeyen durumlara karşı halk, çok sayıda eylem yapar.⁶⁹

1980'li yıllarda ülkemiz, iktisadi ve kültürel anlamda küreselleşen kapitalist dünyaya adapte olmaya çalışır. Toplumsal değişim kısa sürede yaşanır. Çünkü darbe toplumunun uyum sorunu yaşaması için yeterli süre yoktur. Geçmişe göre toplum, gelişmelere daha çabuk uyum sağlar.⁷⁰

Toplumsal değişimin kısa sürede yaşanmasının bir diğer sebebi de Özal döneminde uygulanan dış politikadır. Ekonomik açıdan dünyaya açılmayı hedefleyen Özal, bu yolla teknolojik gelişmelerin hızla yayılmasında öncü olur. Ülkemizde teknolojinin gelişmesi ve teknolojiye olan ilginin artmasıyla tüketim ekonomisi ve magazinleşme hızlanır. 1980 sonrasında dünyaya her anlamda uyum sağlamaya çalışan ülkemizde tüketim mallarının çeşitliliği artar. Yeni tüketim kalıpları geniş kesimlere yayılır. Bu durumun oluşmasında kitle iletişim araçlarının etkisi büyüktür. İletişim ve bilişim sektöründeki bu gelişmelerin bazı sosyokültürel etkileri olur. Teknolojik gelişmeler insan hayatını kolaylaştırır da popüler tüketim kültürünü tetikler. İnsanları bilgilendirme amacıyla üretilen kitle iletişim araçları

⁶⁹ Enver Sinan Malkoç, *Yeni Toplumsal Hareket Olgusu ve Türkiye'de 1980 Sonrası Yeni Toplumsal Hareketler*, Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2013, s.162.

⁷⁰ Enver Sinan Malkoç, *age*, s.161.

küresel sermayeyi elinde tutan kapitalist sistemin etkisine girince kârlı bir pazar hâline gelir. Modayı belirleyen üreticiler sürekli yeni şeyler ortaya koyarak ve insanları buna özendirerek daha fazla kâr elde etmeyi amaçlar. Tüm bu gelişmelerin temelinde ise “televizyon” vardır. 1980 sonrası dönemde gündelik yaşamın belirlenmesinde televizyon etkilidir. Bu dönemle beraber televizyon izlemek yaygınlaşır ve toplumda en büyük zevk hâline gelir. Dilden müziğe, tüketimden politikaya kadar her şey televizyonun etkisindedir. 1980 sonrası kültürel yaşamın karakteristiği görselleşme ve eğlencedir.⁷¹

2.2. 1980’li Yıllarda Edebi Ortam

Fransız düşünür Louis de Bonald “Edebiyat toplumun bir ifadesidir” der. Edebiyat sosyal bir özellik taşıyan dili kullanır ve toplumsal bir unsurdur. Pek çok edebi çalışma toplumsal meselelerle yakından ilgilenir. Yazarlar kimi zaman gerçekten uzak, abartılı ya da ironik bir tavır takınsa da kimi eserler tarihi ve sosyal unsurları tüm gerçekliğiyle yansıtan bir belge niteliği taşır. Ek olarak her yazar toplumun bir ferdidir. Okur açısından yazarın biyografisi, yaşadığı dönem, sosyal çevresi, yaşam koşulları hakkında bilgi toplamak, yazarı daha yakından tanımak ve onu anlamak açısından gereklidir.⁷² Bu gibi açılardan edebiyat ve toplum arasındaki ilişkiyi göz ardı etmemek gerekir.

Sosyal konularda araştırma yapan bilim adamları için edebiyat, kullanılan ilk sahalardan biridir. Yazar sadece toplumun etkisinde kalmaz aynı zamanda toplumu etkiler. Kimi roman karakterleri eserin yazıldığı dönemdeki insanlardan izler taşır. Goethe’nin Werther’i gibi kimi roman karakterleri de yazıldığı dönemdeki insanları etkiler.⁷³ Almanya’da Werther gibi giyinen, intihara meyilli pek çok genç türer. “Werther Salgını” olarak bilinen bu olay edebiyat ve toplum arasındaki güçlü etkileşimi yansıtmaya açısından önemlidir.

12 Eylül siyasi ve toplumsal etkinin yanı sıra toplumdan ayrı düşünülemez olan sanata, sanatçıya, edebiyata ve edebiyatçıya derinden etki eder. Darbe sonrası sanat ve siyaset arasındaki sınır belirsizleşir. Darbenin etkileri azaldıkça devlet kültürel alandan yavaş yavaş elini çeker. Liberalleşme hareketi sanatın gücünü ve sanatçının özgürlüğünü artırır. Sağ ve sol

⁷¹ M. Cem Şahin, “Türkiye’de Gençliğin Toplumsal Kimliği ve Popüler Tüketim Kültürü”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S:2, Ankara 2005, s.158-159.

⁷² R. Wellek- A. Warren, *Edebiyat Biliminin Temelleri*, Haz: Ahmet Edip Uysal, KTB Yayınları, Ankara 1983, s.124-126.

⁷³ R. Wellek- A. Warren, age, s.135.

görüŖlü sanatçılar propaganda yapmaktan ziyade siyaseti sanatla harmanlamaya çalışır. Demokrasi, eşitlik, barış ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi gibi konularda sanatçılar, daha nitelikli eserler ortaya koymak için uğraş verir. Çağdaş sanatlardan resim ve fotoğraf bu konuda büyük değişim geçirir. Görsel sanatlardan sinema da bu değişimden nasibini alır. Toplumsal bir mesaj verilmek isteniyorsa bu, sanatın estetik gücüyle harmanlanır. Örneğin bir filmde kocasından dayak yiyen kanlar içindeki kadın karakter şiddet gören tüm kadınları temsilen oradadır. Bu, kadına şiddete karşı verilen bir mesaj olarak dikkat çeker. Darbe yıllarını derinden yaşayan sanatçılar özellikle şiddet konusunda hassaslaşır. 12 Eylül'e ait unsurlar sanat kaygısı güdülerek izleyiciye yansıtılır.⁷⁴ 1980'li yıllarda farklı sanat dallarının yanı sıra edebiyat dünyası da büyük bir değişime uğrar.

2.2.1. 1980'li Yıllarda Şiir

Türk edebiyatına bakıldığında genel itibariyle şiir merkezli bir edebiyat olduğu görülür. Tanzimat'tan sonra düzyazıda önemli gelişmeler yaşansa da şiir her zaman ön plandadır. Tanzimat, Servet-i Fünûn, Beş Hececiler, Yedi Meşaleciler, Garipçiler, 1960 Kuşağı gibi çeşitli dönemler ve kuşaklar eskiden koparak yeni bir yol açar. 1980'lerde de yeni bir kopuş gerçekleşir. Fakat dönem şairleri geçmişi tamamen reddetmez. Tam anlamıyla gelenekçi oldukları da söylenemez çünkü yeniliklerle dikkat çekerler. Onlar geleneğe saygı duyar, geçmişten beslenir, geçmiş dönem şiirlerini okuyup üstatları saygıyla anar.

Edebiyat alanında büyük bir değişimin yaşandığı ve yeni anlayışların ortaya konduğu dönem edebiyatında şiir; roman ve öyküye göre daha büyük bir yere sahiptir. 1980'lerde şiir merkezli bir edebiyat dikkat çeker. Dergiler etrafında şekillenen dönem şiiri edebiyatımıza pek çok yeni şiir, şair ve dergi kazandırır. Çok farklı poetik yönelimleri olan şairler, 1980 dönemi şiirinde bir çokseslilik meydana getirir.

Baki Asiltürk *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı* adlı eserinde Tuğrul Tanyol, Haydar Ergülen, Lâle Müldür, Metin Celal, Adnan Özer, Murathan Mungan, Enver Ercan, Hüseyin Ferhad gibi isimleri kuşağın önde gelen şairleri olarak sıralar. Bu şairleri belirlerken 1980 yılından önce eser vermeye başlayan ve 1980 yılından sonra eser vermeye devam eden şairlerin kuşak şairi sayılamayacağından söz eder. Bu nedenle Enis Batur, Hilmi Yavuz, Güven Turan, Sezai

⁷⁴ Ayşe Nahide Yılmaz, *Sanat ve Siyaset İlişkisinin Dönüşümü*, Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi 2014, s.236-237.

Karakoç, İsmet Özel, Ece Ayhan gibi şairleri bu kuşağın dışında tutar. Ahmet Erhan ve Yaşar Miraç için ise “pre-1980” değerlendirmesi yapar. Yani bu iki ismi 1980 öncesi şairleri olarak değerlendirir. Asiltürk’e göre 1980’den itibaren şiir yazmaya başlayanlar bu kuşaktır.⁷⁵ Kuşak kavramı elbette ki aynı dönemlerde doğan, benzer toplumsal olayları yaşayan, benzer tepkiler veren kişileri belirtmesi açısından önemlidir. Bu nedenlerle Edip Cansever gibi isimleri bu kuşakta sayamayız. Çünkü yaş ve dönem farkı çok fazladır. Fakat Ahmet Erhan bu kuşağın içerisinde değerlendirilmelidir. Adı geçen dönem şairleriyle aynı yıllarda dünyaya gelir. İlk şiirlerini 1976 yılında *Militan Dergisi*’nde yayımlatan Erhan’ın ilk kitabı *Alacakaranlıktaki Ülke* 1981 yılında basılır. Şairin edebiyat dünyasındaki ilk ciddi adımı bu kitap olur. Behçet Necatigil Şiir Ödülü’nü 22 yaşında alan Erhan adını duyurmaya başlar. 1976 yılında ilk şiirlerini yayımlatan Erhan’ı 4 yıllık bir fark için bu kuşağın dışında tutmamak gerekir.

1980 dönemindeki kopuşun en büyük göstergesi 1970’lerde yaygın olan toplumcu şiir anlayışının yerine tarihsel birikime öncelik veren ve II.Yeni’ye benzer bir imgeci anlayışın benimsenmesidir. Bu dönemde bireye ve bireyciliğe verilen önem artar. Genç şairler 1970’lerdeki tek sesli şiirden ziyade çok sesli bir şiirden yanadır. Genellikle yeni dergiler etrafında toplanan gençler poetikalarını yansıtmak için fırsat elde eder. Çok sayıdaki dergide birbirinden farklı poetikaya sahip pek çok şair toplanır. Bu kuşağın en ilginç yanı farklılıkları bir arada yaşama imkanı sunmasıdır. Örneğin imgeciliği uç noktalarda savunan bir şairle, anlatımcı tekniği savunan bir şair aynı dergide beraber şiir yayımlatabilir.⁷⁶

1980 Kuşağı dergiler çevresinde toplanır. Gündemi belirleyen dergiler şunlardır: *Yeni Türkü*, *Üç Çiçek*, *Poetika*, *Edebiyat Dostları*, *Yarın*, *Yönelişler*, *Şiir Atı...* Tartışmalar ve fikir alışverişleri bu dergiler etrafında gerçekleşir. Bu dergilerin yanı sıra *Gösteri*, *Varlık*, *Milliyet Sanat*, *Yazko Edebiyat*, *Gergedan* ve *Argos* gibi kurumsal dergilerde de şairler boy gösterir. Dergiler etrafında toplanan şairlerin poetik yönelimleri birbirinden çok farklıdır. Kuşağı birleştiren ilke şiire ve geçmişe saygıdır. Dünya görüşünden poetikaya kadar çok farklı çizgide olan şairleri bir araya getiren anlayış kuşağın ortak karakteridir. İkinci Yeni’den geleneğin folklorik unsurlarına kadar geçmişe büyük bir saygı vardır. Türk şiir geleneğinden beslenen ve geçmişteki birikimlerden yararlanan şairler Halk şiirinden, Divan şiirine kadar her dönemden faydalanır. Dergilerde ustalar saygıyla anılır. Ahmet Hamdi Tanpınar, Turgut

⁷⁵ Baki Asiltürk, *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul Şubat 2013, s.21-22.

⁷⁶ Baki Asiltürk, age, s.7-8.

Uyar, Attila İlhan, Ece Ayhan gibi şairler için özel sayılar çıkarılması bu durumun göstergesidir.⁷⁷

Darbe yıllarını derinden yaşayan dönem şairlerinde bireye ve bireyciliğe eğilim artar. 1970’lerde egemen olan toplumcu gerçekçi anlayış zayıflar. Baskı dönemini atlatan şairler özgürlüğün de verdiği etkiyle farklı poetik anlayışlar ortaya koymaya çalışır. Bu da çokseslilik meydana getirir. Bu çokseslilik içinde kuşağın poetik yönelimlerini sınıflandırmak zorlaşır ve bazı tartışmaları beraberinde getirir. Ahmet Oktay kuşaktaki herkesin kendi kişisel şiirselini ortaya koymaya çalıştığını söyler.⁷⁸ Adnan Özer de benzer bir görüş ifade eder. Ona göre her şair biriciktir. Her şairin ayrı değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle poetik yönelimleri sınıflandırmak yanlıştır.⁷⁹ Baki Asiltürk ise kuşak şiirinin tek tip olmadığını ve poetik yönelimlerin genel hatlarıyla belirlenebileceğini ifade eder. Asiltürk’e göre arada geçişmeler, sapmalar olsa da belirli bir tasnif yapılabilir.⁸⁰

1970’lerde yaygınlaşıp 1980’lerde hız keserek devam eden poetik yönelimlerden biri toplumcu gerçekçi şiirdir. Siyaseti şiirde yaşayan sosyalist eğilimli şairler ideolojilerini şiire yansıtır. Halkı şiirle aydınlatacağını düşünen Yaşar Miraç, Abdülkadir Bulut, Turgay Fişekçi, Ahmet Erhan, Ahmet Telli, Metin Altıok gibi şairler dönemin sosyalist eğilimli şairleridir. Ek olarak İsmail Uyaroğlu, Seyyit Nezir, Afşar Timuçin gibi isimler sert söyleme sahip şairler olarak dikkat çeker. 1970’lerdeki toplumcu söylem 1980’lerde zayıflasa da adı geçen şairler bu anlayışı devam ettirir. Çoğu, siyasi görüşünü şiire yansıttığı için eleştirilir.⁸¹ Eleştiriler slogancılığın şiirin değerini düşürdüğü yönündedir. Ek olarak içeriğin ön planda olduğu bu poetik eğilim, biçimi göz ardı ettiği için başarısız bulunur.⁸²

1970’lerde toplumcu gerçekçi şiir oldukça güçlüyken 1980’lerde imgeci şiir onun yerini alır. Dönemin en güçlü poetik eğilimi imgeci şiirdir. Şiirin bir imge sanatı olduğunu düşünen şairler sloganik-toplumcu şiire karşı imgeci şiiri savunur. Geniş Türk şiiri arşivinden II. Yeni şairlerine büyük saygı duyan, onlardan etkilenen şairler imgeci şiirden yana bir tutum sergiler. İmgeci şiirin öncülerinden kabul edilen Tuğrul Tanyol dönemin en dikkat çeken şairlerinden biridir. Tanyol, şiirin özerk bir alan olduğunu ve sıradan bir dilden kopması

⁷⁷ Kemal Gündüzalp, *1980 Sonrası Şiir ve Eleştiri*, Şiirden Yayınları, İstanbul 2011, s.23.

⁷⁸ Ahmet Oktay, *İmkânsız Poetika*, Alkım Yayınları, İstanbul 2014, s.26.

⁷⁹ Adnan Özer, “1980’li Yıllar Şiirine Sübjektif Bir Bakış”, *Varlık*, İstanbul Kasım 1990, s.34.

⁸⁰ Baki Asiltürk, *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul Şubat 2013, s.99.

⁸¹ Ramazan Gülemdam, “Siyaseti Şiirde Yaşamak: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Sosyalist Şiir”, *Turkish Studies*, Mayıs 2010, s.250-251.

⁸² Metin Celal, *Yeni Türk Şiiri*, Çizgi Yayınları, İstanbul 1999, s.35.

gerektiğini düşünür.⁸³ Dönemin dikkat çeken diğer imgeci şairleri Haydar Ergülen, Metin Celal, Mehmet Müfit, Enver Ercan, Seyhan Erözçelik, Sami Baydar ve Nilgün Marmara'dır. Dönemin imgeci şairleri şiiri fazlaca süsledikleri ve toplumdan uzak bir tutum izledikleri için eleştirilir.⁸⁴

Anlatımcı şiir 1980'lerde görülen poetik yönelimlerden biridir. Neden-sonuç ilişkisi, olay örgüsü ve tasvir, anlatımcı şiirin dikkat çeken özellikleridir. Anlatımcı şiiri savunan Şavkar Altınel nitelikli eserler ortaya koyar. Kendini “sosyalist şair” olarak ifade eden Yahudi kökenli gazeteci, yazar ve şair Roni Margulies dönemin dikkat çeken bir diğer anlatımcı şairidir.⁸⁵

Dönemin poetik yönelimlerinden olan folklorik şiir, halk şiirine ve halk kültürüne oldukça değer verir. Halktan beslenen bu anlayışın önde gelen temsilcileri Yaşar Miraç ve Adnan Özer'dir. Bu ikili *Yeni Türkü Dergisi*'nde Doğu, Trakya ve Karadeniz kültürünü yansıtan şiirler ortaya koyar. Dönem şairlerinden Hüseyin Ferhad ise mitolojik şiire ilgi duyar. Ferhad, modern şiirin kazanımlarını göz ardı etmemekle beraber mitsel bir anlayış ortaya koyar.

1980'lerde geleneksel şiir, poetik yönelimlerden biridir. Eski sözcüklerin kullanıldığı, hatırlatmaların yapıldığı ve klasik izleklerin canlandırıldığı bu şiir anlayışı gelenekle bütünleşir. Kimi şairler usta-çırak ilişkisine devam eder. Osman Hakan A. ve Vural Bahadır Bayrıl gibi isimler Hilmi Yavuz ve Behçet Necatigil şiirinden etkilendiklerini belirtir. Sefa Kaplan ise Attila İlhan, Hilmi Yavuz gibi isimlerden etkilenir.⁸⁶

Dönemin dikkat çeken yönelimlerinden biri de Garip şiirini devam ettiren anlayıştır. Günlük konuşma diliyle ve kolay söyleyişle şiirlerini kaleme alan Sunay Akın, Metin Eloğlu, Metin Üstündağ ve Can Yücel gibi şairler dikkat çeker. Sonraki süreçte Can Yücel ve Metin Eloğlu bu anlayıştan biraz uzaklaşır. Garip şiiri etkisinde olan şairlerden Sunay Akın bu anlayıştan hiç kopmaz. Sokak diline yakın bir dil kullanır ve Orhan Veli tarzı kısa şiirler yazar.⁸⁷

Uyuşmazlığın ve şaşırtmacanın şiiri olan metafizik şiir anlayışı dönemin poetik yönelimlerinden biridir. Lâle Müldür ve Gülseli İnal bu anlayışta şiirler ortaya koyar. Müldür,

⁸³ Tuğrul Tanyol, “Kesit: Bir Kez Daha 80'ler Şiiri”, *Varlık*, Eylül 1995, s.12.

⁸⁴ Baki Asiltürk, *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul Şubat 2013, s.103.

⁸⁵ Baki Asiltürk, age, s.190.

⁸⁶ Osman Hakan A., “Osman Hakan A. ile Söyleşi: Okur Benimle Buluşabilir”, *Cumhuriyet Kitap*, Haziran 1995, s.15.

⁸⁷ Baki Asiltürk, age, s.421.

İslam kültürünün yanı sıra metafizik unsurlara yer verir. O dönem, Müslüman şairlerin metafizik konularda şiir yazması eleştirilir. Ahmet Oktay ise metafizik şiiri değerlendirirken tasavvufla olan ilgisi bağlamında ele alır ve daha ılımlı yaklaşır.⁸⁸

Adı geçen poetik yönelimlerde de görüldüğü gibi kadın şairlerin sayısı artar. 1980 dönemi şiirinde özellikle Nilgün Marmara, Gülseli İnal ve Lâle Müldür gibi isimler dikkat çeker.

Dönemin şiirinde öne çıkan belli başlı tartışma alanları vardır. Farklı görüşlere sahip pek çok şair dergiler etrafında toplanıp fikir alışverişinde bulunur. Ortak noktaları “şiire saygı” olduğu için tartışmalar medeni bir biçimde gerçekleşir. En temel tartışma bireycilik ve toplumcu gerçekçilik arasındadır. 1970’lerin egemen poetikası toplumcu gerçekçilik ile 1980’lerin yeni eğilimi bireycilik karşı karşıyadır. 1980 sonrası dönemde sanatın her alanında olduğu gibi edebiyatta ve şiirde bireysellik eğilimi görülür. Özgün eser ortaya koymak isteyen genç şairler şiire yeni açılımlar ortaya koyarken geleneği de ihmal etmez. Köklü şiir geleneği onlar için önemli bir kaynaktır. Bireyciliği savunan bu genç şairler toplumcu gerçekçi şiirin geleneği ihmal ettiğini düşünür. Onlara göre 1970’lerde kullanılan klişeleşmiş imgeler yerine özgün ve bireysel imgeler kullanılmalıdır. Bu genç şairlere itiraz eden, toplumcu gerçekçi anlayışı savunan şairler 1970’lere göre daha çekingen davranır. 1980’lerde en çok eleştirilen şairler Arif Damar, Kemal Özer, Kemal Gündüzalp’tir. Bu isimler darbeden sonra sanatın topluma daha güçlü bir biçimde yansıtılması gerektiğini düşünür.⁸⁹

⁸⁸ Ahmet Oktay, *İmkânsız Poetika*, Alkım Yayınları, İstanbul 2014, s.77.

⁸⁹ Fethi Demir, “1980 Sonrası Türk Şiirinin Başlıca Tartışma Alanları”, *International Journal of Languages Education and Teaching*, Nisan 2015, s.157-158.

2.2.2. 1980'li Yıllarda Roman ve Öykü

12 Eylül'ün toplumsal sarsıntıları Türk romanında bireyselleşmenin önünü açar. Romanlarda kaçış fikri vardır ve yabancılaşma yansıtılır. Darbe yıllarında oldukça fazla insan hapse atılınca, hapishane atmosferi romana girmeye başlar.⁹⁰ 1980 öncesi romanlarda sosyal konular öne çıkarken, anlatım biçimi ve teknikleri çok fazla dikkate alınmaz. Pınar Kür, Orhan Pamuk, Bilge Karasu, Latife Tekin gibi isimler ise romana yeni bir soluk getirir. Orhan Pamuk, *Yeni Hayat*, *Kara Kitap*, *Beyaz Kale* gibi romanlarda düş gücünü zorlar. Diğer yenilikçi yazarlar gibi çağın dönüşümünü oluşturan yeni temalara yönelir.⁹¹

Oğuz Atay 1980 sonrası romanın habercisidir. Üçüncü kişinin birinci kişiye dönüştüğü yeni teknikler ortaya koyar. Türkiye'de 1980 sonrası ortaya çıkan bu yeni anlatı Batı'da 1960'larda ortaya çıkan anlatının yansımasıdır. Batı'da görülen fantastik-bilimkurgu romanları 1980 sonrası bizde de görülmeye başlar. Büyülü gerçekliğin ve hayal gücünün yansıtıldığı bu roman türleri çoğalmaya başlar. Nazlı Eray, Latife Tekin, Mehmet Eroğlu gibi isimlerde bu anlatılar görülür. Gerçeklikten uzaklaşma isteğinin temel nedeni gündelik hayattaki gerçeklikle romandaki gerçekliğin bağıni sorgulamaktır.⁹²

Dönem romanında kurgu ön plana çıkar. Romanlarda belirsizlikler işlenir. Yabancılaşmaya karşı bir savaş açılır. Biçimin değiştiği dönem romanı ironi içerir. Eserlerde hiciv göze çarpar. Dönem romancıları siyasi konularda ideolojik unsurları abartınca zaman zaman romanın akıcılığı bozulur. Bu açıdan yazarlar zaman zaman eleştirilir.⁹³

1980'li yıllarda kadın şair sayısı arttığı gibi kadın romancı sayısı da artar. Nazlı Eray, Latife Tekin, Pınar Kür gibi isimler dikkat çeker. Bu dönemde hem kadın hem de erkek romancıların eserlerinde anlattığı kadın, gerçekçi bir görüntü çizmez. Avrupalı bir Türkolog o dönem Türkiye'ye gelse romanlardaki kadınla gerçek hayattaki kadın arasındaki farkı anlar. Romanlardaki kadınlar geniş mezhepli ve hafif meşrep olarak yansıtılır. Dönem romanında kadın, abartılı davranışlar sergiler.⁹⁴

Dönem romanı bu özellikleriyle dikkat çekerken öyküde büyük bir değişim yaşanır. 1980'lerdeki kopuş; şaşkınlık, yalnızlaşma, arayış ve boşluk gibi kavramlarla kendini gösterir.

⁹⁰ Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış III*, İletişim Yayınları, İstanbul 1994, s.13.

⁹¹ Feridun Andaç, "Romancılığımıza Romanesk Bakışlar", *Varlık*, İstanbul 1995, s.33.

⁹² Berna Moran, age, s.69.

⁹³ Gürsel Aytaç, *Çağdaş Türk Romanı İncelemeleri*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1990, s.412.

⁹⁴ Gürsel Aytaç, age, s.92.

Darbenin sancılı günlerini yaşayan öykücüler geleceğe kuşku ve kaygıyla bakar. Dönem öykülerinde özeleştirici, cinsellik, yalnızlık, bunalım ve yüzleşme gibi temalar dikkat çeker. Tematik yeniliklerle beraber biçimde bir değişiklik göze çarpar. Dile verilen önem artar. Yaşanan gerçeklikle beraber yazınsal gerçeklik işlenir. Öykülerde mecaz ve entrika azalırken ayrıntılara verilen önem artar. 1980 öncesi öykü toplumcu gerçekçilik etkisinde politik, yol gösterici, buyurgan bir yapıda iken 1980 öyküsü eleştirel, tartışmacı ve kesin yargıdan uzaktır. 1980 sonrası bu değişim Nezihe Meriç, Tomris Uyar, Adalet Ağaoğlu, Selim İleri gibi önceki dönem öykücülerini de etkiler. Önceki dönem öykücülerine ek olarak 1980 dönemi öykücülerinden Ahmet Kekeç, Özcan Karabulut, Cemil Kavukçu gibi isimler dikkat çeker. Özellikle Cemil Kavukçu dönem öyküsünün karakteristik özelliklerini yansıtan eserler ortaya koyar. Öykülerinde yabancılaşmayı, çıkar ilişkilerini ve modernizmin bir sonucu olan yozlaşmayı işler. Toplumu yansıtmaya rağmen Kavukçu için toplumcu gerçekçi diyemeyiz. O daha çok toplumun aykırı ve yitici kısmına ayna tutmaya çalışır.⁹⁵ Tıpkı şiir ve romanda olduğu gibi dönem öyküsünde ve öykücülerinde toplumcu gerçekçiliğin etkisi azalır.

⁹⁵ Mehmet Tütak, "Kişisel Alana Açılan Bir Pencere Olarak Cemil Kavukçu Öyküsü", *The Journal of International Social Research*, Şubat 2015, s.110-111.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AHMET ERHAN'IN ŞİİRLERİ

3.1. Şiir Kitapları ve Şiir Hakkındaki Görüşleri

İlk şiirleri *Militan Dergisi*'nde yayımlandığında Erhan, 18 yaşındadır. 22 yaşındayken yazdığı *Alacakaranlıktaki Ülke* ile Behçet Necatigil şiir ödülünü alan şair, genç yaşta tanınmaya başlar. Şair kimliğiyle tanıdığımız Erhan'ın şiir türü dışında az sayıda eseri vardır. Şairin *Ankara-İstanbul Karatreni* isimli bir deneme kitabı ve *Köpek Yılları* adında toplu öykülerinin yer aldığı bir öykü kitabı vardır.

14 şiir kitabı olan şairin kitapları şunlardır: *Alacakaranlıktaki Ülke*(1981), *Yaşamın Ufuk Çizgisi-Akdeniz Lirikleri*(1982), *Sevda Şiirleri*(1984), *Zeytin Ağacı*(1984), *Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin*(1984), *Ölüm Nedeni Bilinmiyor*(1988), *Deniz, Unutma Adını!*(1992), *Öteki Şiirler*(1993), *Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi*(1997), *Resimli Ahmetler Tarihi*(2001), *Ne Balık Ne De Kuş*(2002), *Kaybolmuş Bir Köpek İlanı*(2003), *Şehirde Bir Yılkı Atı*(2005), *Sahibinden Satılık*(2008). 1984 yılında *Sevda Şiirleri*, *Zeytin Ağacı* ve *Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin* adlı eserler, *Kuş Kanadı Kalem Olsa* adlı şiir kitabının içinde toplu olarak yayımlanır. Erhan'ın şiir kitapları Bilgi Yayınevi tarafından basılır. Şubat 2015'te ise tüm şiirleri *Burada Gömülüdür* ismiyle iki cilt hâlinde Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından yayımlanır.

Ahmet Erhan, şiir yarışmalarına karşıdır. Buna rağmen geleneği bozmak istemediği için yarışmalara katılır ve önemli ödüller kazanır. *Alacakaranlıktaki Ülke* ile 1981 yılında Behçet Necatigil şiir ödülünü, 1992 yılında *Deniz, Unutma Adını!* ile Yunus Nadi Armağanı'nı, 1997 yılında *Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi* ile Cemal Süreya ve Halil Kocagöz Şiir Ödülü'nü, 2005 yılında *Şehirde Bir Yılkı Atı* ile Behçet Aysan Şiir Ödülü'nü ve 2008 yılında *Sahibinden Satılık* ile Melih Cevdet Anday Şiir Ödülü'nü kazanır.

Erhan şiir hakkındaki görüşlerini nadiren dile getirir. Şiir hakkında az sayıda yazısı vardır. Söyleşileri sevmediğini ifade eder. Yakın olduğu bazı isimlerle söyleşi yapar. Az sayıdaki yazıları çeşitli dergilerde yayımlanır, bazı söyleşilerde şiir hakkındaki görüşlerini

ifade eder.⁹⁶ Şair “Yenilik Tutuculuğu” adlı yazısında dönem şiiriyle ilgili görüş belirtir: “İlk şiirim 1976’da A. Behramoğlu’nun yönettiği *Militan* dergisinde yayımlandı. O yıllar Türk şiirinin ‘hayat çizgisi’ne sadık olduğu yıllardı. Günümüz şiirinin ise bu çizgiden çok uzak olduğunu görüyorum O çizgiye yakın olanlar ise nedense yok sayılıyor. Ben o çizginin kalıcı olduğuna inanıyorum. Marjinallik yapma adına yapılanları ise gülümseyerek izliyorum”.⁹⁷ Erhan hayattan kopuk şiirler yazan dönem şairlerini eleştirir. Bu ifadelere göre şair, aslında marjinalliğe karşı değildir. Fakat farklılık yaratma çabası içine girip bu yolla dikkat çekmeye çalışanları eleştirir. Ek olarak Erhan’a göre kendi gibi düşünenler o yıllarda dışlanır. Hayattan kopmamak gerektiğini savunan şair zaman zaman gerçekçiliği yüzünden eleştirilir. Özellikle büyük ses getiren *Alacakaranlıktaki Ülke* adlı eseri çok karamsar bulunur. Ama o, acılı ve zor bir döneme tanıklık ettiği için karamsar bir biçimde eseri kaleme aldığını ifade eder.⁹⁸

“Yenilik Tutuculuğu” yazısında Erhan, Türkiye’de şiir gündeminin her on yılda bir kimi çevrelerce ve yapay ayrımlarla değiştirilmek istendiğini söyler. Bu durumu bir çeşit yenilik tutuculuğu olarak ifade eder. Yeniliğe karşı olmadığını ifade eden şair, dogma biçimine getirilmiş bir yenilik histerisinden yakınmaktadır. Erhan’a göre bu histeri yeni kuşaklara şiirin tek ölçütü olarak dayatılır.⁹⁹ Şairin eleştirdiği konu moda benzer bir biçimde ifade edilebilecek sürekli bir yenilik isteğidir. İnsanlar yenilik yapma konusunda o kadar sabit fikirlidir ki bu durumu tutuculuk olarak görür. Erhan, gereksiz yenilikten kaçınmak gerektiğini söyler. Ayrıca yeni kuşaklara yeniliğin dayatılmasını eleştirir.

Erhan’a göre vicdan kavramı şiirin olmazsa olmazıdır. Şiir, toplumun vicdanını yansıtmalıdır. Ek olarak hayatla etik ve estetik açıdan bir anlam ilişkisi kurmak gerekir. Bu kavramlar esere yansımalıdır. Şiirin kişisel olduğunu ifade eden Erhan’a göre kişi kendi olmalıdır. Kendi olurken öteki insanlara da duyularını kapatmamalıdır.¹⁰⁰

Ahmet Erhan’a göre “Şiir nedir?” ve “Şiir ne için yazılır?” sorularına verilebilecek basit cevaplar yoktur. Fakat her şeyden önce şiir hayatın bir parçası olmalıdır. Hayat şiirin olmazsa olmazıdır. Hayattan uzak soyut unsurlar şiiri anlamsızlaştırır. Ayrıca şiir kendi olmalıdır.¹⁰¹ Yani şiir, bir sanat değeri taşımalıdır. Ona yüklenen anlama karşılık verebilmeli,

⁹⁶ Şairin 1993 yılında *Adam Sanat Dergisi*’nde yayımlanan “Yenilik Tutuculuğu” adlı bir yazısı vardır. Erhan, 1981 yılında Işıl Özgentürk’le, 2006 yılında İhsan Tefik’le, 2007 yılında Fazlı Teoman Yakupoğlu’yla ve aynı yıl Ayhan Şahin’le söyleşi yapar.

⁹⁷ Ahmet Erhan, “Yenilik Tutuculuğu”, *Adam Sanat Dergisi*, Temmuz 1993, s.34.

⁹⁸ Baki Asiltürk, *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul Şubat 2013, s.338.

⁹⁹ Ahmet Erhan, age, s.34-35.

¹⁰⁰ Ayhan Genç, “Söyleşi”, *Varlık*, Nisan 2007, s.30.

¹⁰¹ İhsan Tefik, “Susun; Biraz da Mazlumlar Konuşsun!”, *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.8.

özel bir yere sahip olmalıdır. Bu açıdan Erhan'ın şiirin basit bir uğraş olarak görülmesine karşı olduğunu söyleyebiliriz.

Şair, şiirin iletişim çabasını ortaya koyduğunu söyler. Bu anlamlı bir iletişimdir. 1970'lerde ve 80'lerde şiirin amaçsızlaştığı ve içinin boşaltıldığı görüşündedir. Şiirde çelişkileri, olumlu-olumsuz yönleri, kısaca her şeyiyle insan olmalıdır. Birkaç şair dışında bunu başaran yoktur. Ayrıca Erhan'a göre adı geçen yıllarda şiir yoktur. Ona göre dar mekanlarda gruplar oluşturmak yerine şairin kendi şiiriyle duvarları zorlaması gerekir. Şair içten olmalı ve ne yaşıyorsa onu yazmalıdır. Bazı dönem şiirlerinin niye yazıldığına anlam veremediğini ifade eder.¹⁰²

Erhan, şiirde tartışmadan ziyade 'toparlayıcı' ve 'birleşimci' kavramlardan yanadır. Ona göre kuşağındaki bazı isimler bunu başarır. Cumhuriyet'in en acılı kuşağından geldiğini düşünen Erhan, zor zamanların şair güruhuna bir olgunluk getirdiğini söyler.¹⁰³

İsmet Özel, Ataol Behramoğlu, Süreyya Berfe, Refik Durbaş, Erhan'ın kendine yakın hissettiği şairlerdir. Kendinden önceki şairlere ve dönemlere saygı duyar. "Ağabeyi dövmek gerekmiyor 'adam' olmak için. Ya da belli tepkilerde bulunmak gerekmiyor." diyen Erhan'a göre kuşağı bunu başarır. Onlar, kendinden önceki döneme-dönemlere tepki göstermek yerine 'birleşmeyi' tercih eder. Erhan'a göre 80'li yıllar, Türk şiir tarihinin gelmiş, geçmiş ve gelecekle en barışık olduğu dönemdir.¹⁰⁴

Ahmet Erhan kendi şiiriyle ilgili de görüş belirtir. Türkiye'de 1950'li yılların ikinci yarısından sonra birbirine bağlı olarak gelişen iki modern yönelimden söz eder. Bunların ilki II.Yeni şiiri, diğeri ise 1960 Kuşağı devrimci şiiridir. Üçüncü bir damar olarak da bu iki damardan bir şeyler taşıyan, bunlara ek olarak yeni bir şiir geliştirmeye çalışan üçüncü bir eğilim vardır. Erhan kendini bu üçüncü grubun içinde görür.¹⁰⁵

Şair, hayatı boyunca bireysellikle toplumsallığın bileşke noktasında durduğu söyler. İlk kitabından son kitabına kadar, kaba bir gerçekçilikten ziyade kişisel bakış açısına ve duyarlılığına yaslanan bir gerçeklikten yana olduğunu dile getirir. Doğaya, insana ve topluma bakışında şiirsel duyarlılığını belirleyen şeyi Akdeniz bilinci olarak açıklar. Bu bilinci ise

¹⁰² Baki Asiltürk, *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul Şubat 2013, s.342.

¹⁰³ İhsan Tevfik, age, s.6.

¹⁰⁴ İhsan Tevfik, age, s.6-7.

¹⁰⁵ Ahmet Erhan, "Yenilik Tutuculuğu", *Adam Sanat Dergisi*, Temmuz 1993, s.35.

dünyayı yorumlarken köklerini geçmişten alan, çağdaş bir hümanizma ve yeni bir estetik tavır belirleyen anlayış olarak ifade eder.¹⁰⁶

Erhan kendi şiiriyle ilgili bazı değerlendirmelerde bulunur. Görüşleri şu şekildedir: “Hep tek bir şiir yazdığımı inandım. Öğretmenin verdiği tek ayak üzerinde durma cezasını ayak değiştirerek kötüye kullanmadım. Ama benim de o tek ayağımın eni enine, boyu boyuna uymayan beş tane parmağı vardı. Birilerinin kendini tekrar ediyor dedikleri şey aslında o beş parmağın birbirine sürtünmesi, o ilişki. Hayat boyu tek bir şiir yazdığını söylemek aslında büyük bir iddiadır. Bunu ilk defa söylüyorum”.¹⁰⁷ Hayatı boyunca tek bir şiir yazdığını ifade eden şair, verdiği örnekle şiirinde köklü değişiklikler yapanları eleştirir. Erhan’a göre şiirinde büyük çaplı bir değişim olmaz. Buna rağmen şiiri hareketsiz değildir. Ona göre ufak çaplı bir değişim ve hareket göze çarpar. Ayrıca Erhan, kendini tekrar ettiği için onu eleştirenlere örnekle cevap verir. Eleştirilerin merkezinde Erhan’ın değişmeyen şiir anlayışı vardır. Ek olarak alkol kullandığı için ve şiirinde alkole yer verdiği için eleştirilir. Özellikle Osman Çakmakçı Erhan’a ağır ithamlarda bulunur. Fakat küçük iskender gibi dostları şaire destek olur. Şiir akşamlarında Osman Çakmakçı da sarhoştur. Dolayısıyla eleştirileri çok da samimi değildir.¹⁰⁸

Erhan, kendisine yapılan arabesk şair yakıştırmalarını memnuniyetle karşılar ve bu durumu övgü olarak kabul eder. Bu doğrultuda Müslüm Gürses’i ve Orhan Gencebay’ı sevdiğini dile getirir. Acı dolu şiirler yazmasından ve arabesk kültürün bir parçası olarak görülen alkölü yoğun biçimde tüketmesinden ötürü Erhan’ın bu yakıştırmayı kabul ettiği söylenebilir. Ek olarak Erhan, 16-17 yaşındayken yazdığı şiirleri amatörce bulur. Buna rağmen genç yaşta kaleme aldığı *Alacakaranlıktaki Ülke* kuşağının öncü eseri olarak kabul edilir. Kuşağını vefalı olarak ifade eden Erhan kimseyle sorunu olmadığını söyler. Şiiri hakkındaki eleştirilere açık olsa da hakarete varan eleştirilere karşıdır. Şiiri, şairin evi ve mahremiyeti olarak gören Ahmet Erhan, eleştirilerin ölçülü yapılmasından yanadır.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Işıl Özgentürk, “Genç Ozanlarla Söyleşi”, *Varlık*, Ekim 1981, s.93.

¹⁰⁷ Ahmet Erhan, “Yenilik Tutuculuğu”, *Adam Sanat Dergisi*, Temmuz 1993, s.35.

¹⁰⁸ Küçük İskender, “Ahmet Erhan da Benim gibi Soyadını Sevmeyiz”, *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.9.

¹⁰⁹ Fazlı Teoman Yakupoğlu, “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

3.1.1. Ahmet Erhan Şiirine Genel Bir Bakış

Baki Asiltürk'ün 80'li yıllar Türk şiirinde toplumcu gerçekçi akımın öncülerinden saydığı Ahmet Erhan ve onun şiiri hakkında pek çok görüş dile getirilir. Erhan, toplumsal olaylara duyarlı bir şairdir. Ülkenin durumu, işçi sınıfı, sendikalar şairin önemseydiği konulardandır. Şiirlerinde güncel olaylara sıklıkla yer verir.¹¹⁰

Erhan, 12 Eylül şairi olarak ifade edilir. Dönemin atmosferini yansıttığı için 12 Eylül şairi olarak kabul edilir. Fakat şair, şiirlerini 12 Eylül öncesi yazmıştır. Erhan'ı sağcılar da solcular da sevmez. İşte bu yüzden ona taraflı bir darbe şairi diyemeyiz.¹¹¹

O acılı bir şairdir. Bilincini acıyla doldurup acının şiirini yazar. Şair, kente bırakılmış bir yıldı atı gibidir, mutsuzdur ve kent yaşamına uyumsuzdur. Erhan, kabilenin(kuşağının) hayırsız oğlu olarak görülür.¹¹²

Erhan şiiri sade, hüznü ve durudur. Dağınık ya da toparlanmış ifadelerle dikkat çeken karmaşık bir yapıya sahip Erhan şiiri "Sahici"dir. Şair, şehre 'Mikrop' gözüyle bakar.¹¹³ Bu açıdan kenti, kırsal alanda yaşayan bir insanın gözüyle görür.

Erhan duyguları kutsayan bir şairdir. Kutsadığı duygular genel itibariyle acı ve hüznü gibi mutsuzluk veren melankolik duygulardır. Şair, şiirlerini hüznü besler. Sivas Katliamında arkadaşlarını kaybetmesi onu derinden etkiler ve arkadaşlarının ardından acılı şiirler yazar. En zor zamanlarında şiir, Erhan'ın tek sırdaşı olur.¹¹⁴

Şair, çocukluğunu şiirleştirmiştir. O, çocukluğuna dair pek çok unsura şiirlerinde yer verir. Erhan, yapay bulduğu için zaman zaman imgeden nefret ettiğini ifade etse de şiirlerinde çokça imge kullanır.¹¹⁵

Şair, itirafçı-lirik-dramatik-devrimci bir şiir yazmıştır. Şiir üzerine yazmayı çok sevmeyen Erhan'ın poetikası 'hayat'tır. O, hayatın şiirini yazar. Erhan, Türk şiir mirasını iyi özümsemiş bir şairdir. Şair, kendinden önceki şiir anlayışını aşmaya çalışmaz. Geçmişe

¹¹⁰ Merve Akıncı Almaz, "Yaşamla Ölüm Arasında Bir Oğul: Ahmet Erhan", *Yalnızlar Mektebi Dergisi*, Ağustos 2015, s.16.

¹¹¹ Deniz Kavukçuoğlu, "Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi", *Cumhuriyet Kitap*, Ağustos 2013, s.15.

¹¹² Haydar Ergülen, "Yıldı Şairi Ahmet Erhan", <http://www.sabitfikir.com/dosyalar/yilki-sairi-ahmet-erhan> (Sabitfikir Sitesi, Erişim Tarihi Haziran 2017)

¹¹³ Küçük İskender, A. Erhan da Benim Gibi Soyadını Sevmeyiz", *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.9.

¹¹⁴ Kağan Koç, "Omuzlarımda Bir Ahmet Erhan", *Akşam Gazetesi Kitap Eki*, Ağustos 2013, s.2.

¹¹⁵ Hüseyin Alemdar, "Ah'met Erhan: "Ölüm Nedeni Şiir", *Mavi Yeşil Dergisi*, Mayıs- Haziran 2017, s.13.

saygılıdır. Hececilere, II. Yeni'ye, Edip Cansever'e, Cemal Süreya'ya selam verir. O, şiirini halkla paylaşan toplumsal bir şairdir.¹¹⁶

Erhan şiiri II.Yeni'den bir şeyler taşır. Cemal ve Turgut abilerinden öğrendiklerini şiirlerinde uygular. Ek olarak Orhan Veli, kapı komşusudur. Erhan'ın bazı şiirleri II.Yeni'den bazı şiirleri ise Garip şiirinden izler taşır.¹¹⁷

Şair, şiir formlarından uzaktır. Yani düzensizdir. Bazı şiir kitapları bütünlükten yoksundur. Şiirin teknik değil duygusal bir olgu olduğunu düşünen şair, şiirlerini düzensizleştirir. Fakat bu düzensizlik Erhan şiirinin değerini düşürmez.¹¹⁸

Ahmet Erhan şiiri “Onur, inanç, kavga” sözcükleriyle ifade edilebilir. O, daha eşit ve daha özgür bir dünya için şiirler kaleme alır. Erhan şiirini anlamak için Türkçe bilmek gerekir. Bu sözden kasıt, dili iyi kullanan şairin şiirindeki değeri görebilmek için dile hakim olma gerekliliğidir. Ek olarak Erhan şiiri bir kurgudan ziyade ruhu okşayan duygusal bir şiirdir.¹¹⁹

Erhan'ın tüm şiirleri birbirine benzer. Şair, okuyucuyu sürekli oyalayan bir cırcır böceği gibidir. Okur, Erhan'ın demek istediğini anlamakta zorlanabilir. Ek olarak şair, her zaman ölümü diler ve kendini toprağa ait hisseder. Şiirlerinde alkole ve ölüme sıklıkla yer verir.¹²⁰

¹¹⁶ Ferruh Tunç, “Hayat Başın Sağolsun”, *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.21-22.

¹¹⁷ Hüseyin Peker, “On Dokuz Yaşına Basmayı Bekleyen Ozan”, *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.26.

¹¹⁸ Halim Şafak, “Ahmet Erhan Şiiri 30 Yaşında”, *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.3.

¹¹⁹ Alper Akşit, “Asi, Sarhoş ve Şair Ahmet Erhan”, *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.23.

¹²⁰ Hakkı Çınar, “Diktotor Ahmet Erhan”, *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.29.

3.2. Şiirlerinin Tematik Açıdan İncelenmesi

Ahmet Erhan şiiri beş ana tema üzerinde şekillenir. Ölüm, hayat, yalnızlık, aşk ve siyaset dikkat çeken temalardır. Erhan şiirinde ayrıca tarih ve mitoloji, kent ve teknoloji, şiir ve şair, kadın ve çocuk gibi alt temalar da söz konusudur.

3.2.1. Ölüm

“Tek Yol Ölüm” adlı eserinde: “*Bir uzun ölüm şiiridir ömrün*”¹²¹ diyen Erhan’ın şiirinde ölüm başlıca temadır. Erken yaşta babasını kaybetmesi genç şairde, ölüm ve intihar düşüncesini meydana getirir.¹²² Bu düşünce, babası öldükten sonra onun ismini alan şairin ilk şiirlerinden son şiirlerine kadar devam eder. Ölümden sıkça bahsettiği için Edip Cansever’in dikkatini çeken Erhan, bu yönüyle çağdaşı Cansever’e yakındır.¹²³

Erhan’ın, ilk kitabı *Alacakaranlıktaki Ülke* kötümserlik ve karamsarlıkla suçlanır.¹²⁴ 80’ler Türkiye’sini alacakaranlıktaki bir ülke gibi gören şair, dönemin kasvetli atmosferini şiirlerine yansıtır. Evlerde, sokaklarda, kahvelerde insanlar korku ve panik içindedir. Etrafta helikopterler, polis arabaları ve silah sesleri eksik olmaz. Dönemin sokağa çıkma yaşağına dikkat çeken ve “*Perdeleri çekilmiş kapıları sürgülenmiş evlerde yaşayıp giderken halkım*”¹²⁵ diyen şair halkın korkusunu yansıtır. Korkuların asıl sebebi ölümdür ve 80’ler insanı ölümü ensesinde hisseder. Şair, onların gözlerinde ölüm korkusu görür. İnsanlar adeta ölüm sırası bekler : “*Herkes birbirinin yüzüne sorar gibi bakıyor: Bugün kim ölecek?*”¹²⁶

Alacakaranlık bir dünyada korku, tedirginlik ve güvensizlik içinde yaşayan şair, kendini ölüme yakın hisseder.¹²⁷ Okurla dertleşir gibi bir üslup benimseyen Erhan, evden her

¹²¹ Ahmet Erhan, *Burada Gömülüdür*, Kırmızı Kedi Yayınevi, C:1, İstanbul Şubat 2015, s. 432.

¹²² Yusuf Alper, *Psikodinamik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 61.

¹²³ Hüseyin Alemdar, “Ah’met Erhan: “Ölüm Nedeni Şiir”, *Mavi Yeşil Dergisi*, Rize Mayıs- Haziran 2017, s.13.

¹²⁴ Yusuf Alper, age, s.9.

¹²⁵ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-1”, s.7.

¹²⁶ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-7”, s.26.

¹²⁷ Halim Şafak, *Hayat ve Ölüm: 30. yılında Şiir ve Yazısıyla Ahmet Erhan*, Kül Sanat Yayıncılık, Ankara Mayıs 2006, s.66.

çıkışında bu olumsuz duyguları yaşar. Korku ve panik içindeki şair, hislerini anlatmakta zorlanır. Onun için 80'lerde dışarı çıkmak, kişileştirdiği 'ölüm'e gitmek gibidir:

“Sana nasıl anlatayım, her gün

Ölüme gider gibi ayrılıyorum evden”¹²⁸

Bireysellik ve toplumsallık arasındaki ince bir çizgide olduğunu ifade eden Erhan, başkalarının acısını kendi acısına ortak eder.¹²⁹ Böylelikle şair, toplumun acısını paylaşır. Adeta her ölünün tabutunu omuzlar. Onu dertlendiren ölümleri, sırtında bir yük gibi gördüğü için tabut imgesine sıkça yer verir:

“Ölüm her yerde aynı ölüm

Her yerde benim sırtım yanıyor tabutları omuzlamaktan”¹³⁰

Şaire göre ülke tarihi savaşlarla ve ölümlerle doludur. Onu en çok etkileyen de çocuk ölümleridir. ¹³¹ Mezar taşlarına gencecik tarihlerin düşülmesi şairi çok etkiler. Bir öğretmen olan Erhan, çocukları çok sever ve onları masumiyetin sembolü olarak görür. Ölümü kimseye, özellikle de çocuklara yakıştıramaz:

“Penceresinde yağmuru dinleyen şu çocuk ölecekse... Artık ölebilirim, diyebilirsin”.

132

Şair, “Alacakaranlıktaki Ülke”de doğal ölümleri işlemez. Siyasi olaylar sonucu meydana gelen ölümleri işler ve bu duruma tepkilidir. Şiirleri adeta birer ölüm ilanıdır.¹³³ Bu ilanı okura sunarken üslubu sertleşir, hakarete varan sözcükler kullanır. Siyasi olaylar ülke gençlerini ölüme götürürken, Erhan'a onları anmak kalır:

“Kahpece öldürüldüler, dersin

Çok severlerdi bu ülkeyi...”

Çiçekler güzel duyguları ve aşkı temsil eder. Örneğin Divan şiirinde gül, lale, nergis, sümbül gibi çiçekler asırlar boyu sevgiliye ve onun özelliklerine benzetilir¹³⁴. Erhan şiirinde

¹²⁸ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-4”, s.23.

¹²⁹ Halim Şafak, “Şehirde Bir Yılkı Atı”, *Bireylikler Dergisi*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.5.

¹³⁰ Ahmet Erhan, “Milattan Önceki Şiirler”, s.96.

¹³¹ Halim Şafak, age, s.5.

¹³² Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-8”, s.27.

¹³³ Hüseyin Alemdar, “Ah'met Erhan: “Ölüm Nedeni Şiir”, *Mavi Yeşil Dergisi*, Rize Mayıs- Haziran 2017, s.13.

¹³⁴ Yavuz Bayram, “Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler”, *Turkish Studies*, Sayı: ? Nisan 2007, s. 209.

ise çiçekler farklı özellikler taşır. Şaire göre 80'lerdeki çiçekler, tabutlara çelenk olmak için büyür:

“Ölüm gelir. Çiçekler ölülerin tabutlarına

*Çelenk olmak için büyür.*¹³⁵

Delikanlılık döneminde babasının ölümü Erhan'da bir iç çatışmaya yol açar. Bu çatışma sonucu bir ölüm ve intihar düşüncesi meydana gelir.¹³⁶ “Ölümüm belki de kendi elimden olur”¹³⁷ diyen şair üstü kapalı bir biçimde intiharı ifade eder. İlk kez intihar sözcüğünü kullanan şair, yeni güne uyanmayı bir intihar gibi görür: “İntihara uyanıyorum her uyanışında”.¹³⁸

Şair zamanla ölümü kabullenmeye başlar: “Yaşamayı nasıl kanıksıyorsam, ölümü de kanıksıyorum artık(Başkalarının değil, kendi ölümümü)”.¹³⁹ Erhan'ın kendi ölümünden kastı ölüme alışma ve hazır hissetme düşüncesidir. Çevresindeki ölümlerden ziyade kendi ölümünü isteyen merhametli ve fedakâr bir yapıya sahiptir:

“Ölmek istemiyorum ama ölebilirim şimdi

*Varsa ölümümün bu dünyaya yararı”*¹⁴⁰

Erhan ölümden sonra başka bir bedende dirilmeyi, yani reenkarnasyonu düşünür. Şair, yeniden doğma hayalinde kendine doğadan bir canlı seçer:

*“Belki ölür, bir kurt olurum kırmızı bir elmanın içinde”*¹⁴¹

Erhan ilk şiir kitabı *Alacakaranlıktaki Ülke*'de siyasi olaylar sonucu meydana gelen ölümleri ve ölümlerden duyduğu üzüntüyü ifade ederken aynı zamanda ölüm fikrine alışmaya çalışır. İkinci şiir kitabı *Yaşamın Ufuk Çizgisi*'nde ise ölüme bakışı değişmeye başlar, ölümü daha az işler. 1982 yılında basılan kitapta Erhan, siyasi ölümlerden ziyade genel olarak ölüm fikrini işlemeye başlar. İlk kitabında ölümü anlatırken hayatı görmezden gelir. Fakat ikinci kitabında, yaşamın ufuk çizgisindeki şair hayatla ölüm birlikteliğini/zıtlığını işler: “Öpüşüyor

¹³⁵ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-13”, s.33.

¹³⁶ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 61.

¹³⁷ Ahmet Erhan, “Ölüm”, s.73.

¹³⁸ Ahmet Erhan, “Milattan Önceki Şiirler-4”, s. 92.

¹³⁹ Ahmet Erhan, “Uzun Bir Şiirin Son Dizeleri-3”, s.77.

¹⁴⁰ Ahmet Erhan, “En Büyük Özgürlük”, s. 57.

¹⁴¹ Ahmet Erhan, “Uzun Bir Şiirin Son Dizeleri-4”, s. 78.

yaşamla ölüm"¹⁴². Hayatın zıttı olarak görülen ölüm, zaman zaman hayatla birleşir. Şaire göre yaşamak bazen ölmek gibidir.

Erhan ölümün olmadığı bir dünya düşler. Bu dünya Jose Saramago'nun *Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş* adlı romanındaki benzerdir. Ölümün olmayışı, insanları kaosa sürükler. Tüm insanlar yaşlanır ve hayat çekilmez bir hâle gelir.¹⁴³ Ütopya gibi görünen bu durum distopyaya dönüşür. Kısacası ölüm, yaşadığımız dünya için gereklidir. Bu doğrultuda şair, ütopyasını kendi kendine bozar: "*Ve hiç kimsenin öldürülmeyeceği bir dünyanın tarihine, insanları öldürerek başladım*".¹⁴⁴ Şairin düşlediği dünyaya ulaşabilmesi için insanların ölmesi gerekmektedir. Çünkü insanın olduğu yerde cinayet ve ölüm olacaktır. Bu yüzden ancak insansız bir dünyada ölüm olmayacaktır.

Erhan yaşadığı zamanı ölüm çağı olarak görür: "*Ölümün yüzedelere vurulduğu çağlardan geliyorum*".¹⁴⁵ Şaire göre ölümlerin rakamlarla ifade edilmesi acı bir durumdur. Tek bir insanın hayatı bile değerliken ölümün sıradan bir olay gibi görülmesi ve yüzedelerle ifade edilmesi üzücüdür.

Şair, *Alacakaranlıktaki Ülke*'de ele aldığı ölüm sonrası hayatı tekrar işler. "Yeniden Doğuş" şiirinde ölümden sonra yeniden doğma fikri vardır: "*Ölsem bile yeniden doğmak için ölürüm, toprağın en verimli katmanlarına düşer yüreğim*".¹⁴⁶ *Alacakaranlıktaki Ülke*'de ölümden sonra bir canlı olarak hayata dönmeyi düşleyen Erhan bu sefer de kendine toprakta bir yer bulur.

Şaire göre ölüm ansızın gelir ve ondan geriye bazı sorular kalır: "*Kalırsa bir soru kalır benden, yanıtı var mıdır bilmem?*". Hayatı ve ölümü sık sık sorgulayan şaire göre insan ölünce ondan geriye aklındaki sorulardan başka bir şey kalmaz. Yani insan ne kadar yaşarsa yaşasın, soruları karşısında ne kadar çok cevap alırsa alsın bazı sorular hep cevapsız kalacaktır. *Yaşamın Ufuk Çizgisi*'nde ölümden sonraki hayatı düşleyen şair yer yer ölümü bir son olarak görür. Ondan geriye de ölüme ve hayata dair pek çok soru kalacaktır: "*Kalırsa bir soru kalır benden, bir de üç beş şiir iyi kötü...*".¹⁴⁷

Erhan'a göre doğa ile iç içe yaşayan insanlar için ölüm daha zordur. Doğanın güzelliklerini yakından görenler hayattan daha zor kopar ve ölüm onlar için daha acı vericidir:

¹⁴² Ahmet Erhan, "Yaşamın Ufuk Çizgisi", s. 113.

¹⁴³ Jose Saramago(Çev.M. Necati Kutlu), *Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş*, Kırmızı Kedi Yayınevi , İstanbul 2013.

¹⁴⁴ Ahmet Erhan, "Yaşamın Ufuk Çizgisi", s.112.

¹⁴⁵ Ahmet Erhan, "Yeniden Doğuş-3", s. 115.

¹⁴⁶ Ahmet Erhan, "Yeniden Doğuş-4", s. 118.

¹⁴⁷ Ahmet Erhan, "Kalıt", s. 159.

“Ölüm daha acı bir şey buralarda;

Denize, kayalıklara, zeytinliklere bakıp...”¹⁴⁸

Erhan *Sevda Şiirleri*'nde ölüm ve hayat arasında bir zıtlık/benzerlik kurmaya çalışır. Şaire göre ölüm ve hayat zıt şeyler olsa da pek çok ortak noktaları vardır. Doğumu temsil eden beşik, ölümü temsil eden tabut aynı maddeden yapılır:

“Anlamak isterim, hangi yasa

Bir beşik, bir darağacını

Aynı ağaçtan, ne adına var edebilir?”¹⁴⁹

Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin'de intihar düşüncesi şairin zihninde tekrar belirir. Erhan sürekli: *“Öldürmeyeceğim kendimi”* diye tekrarlar. Önceki şiir kitaplarında yeni güne uyanmayı ölmek olarak gören şair bu sefer de yaşamayı bir intihar olarak görür:

“İntihar diye bir şey

Yok bu dünyada.

Ölümlerle biten bir intihar yok

Asıl intihar

Gün gün yaşamakta”¹⁵⁰

Erhan, Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesine telmih yapar. İncil'e göre çarmıha gerilen ve ruhunu teslim eden Hz. İsa'nın ruhu göğe yükselir, ardından tekrar dirilir. Bu hadiseden sonra Hz. İsa'nın, havarilerine on kez görüldüğü kaydedilir.¹⁵¹ Şair de tıpkı Hz. İsa gibi öldüğü ve dirildiği hissine kapılır. Uyku ölümü temsil ederken, uyanmak yeniden dirilmektir. Şair her sabah güne başlarken dirildiğini düşünür. Zaman zaman yeni güne uyanmak, dirilmek istemez:

“Ey yüreğimden hep ölüme doğan İsa! Ahmet Erhan,

Haydi, yeniden çarmıha geril

¹⁴⁸ Ahmet Erhan, “Ölüme Yakın”, s. 172.

¹⁴⁹ Ahmet Erhan, “Gül Şiir”, s.219.

¹⁵⁰ Ahmet Erhan, “Sonun Sonsuzluğu-2”, s. 288.

¹⁵¹ “İsa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C:22, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, s.468.

Bu son ölümün olsun

*Ve bir daha doğma”.*¹⁵²

Şair, zaman zaman ölümü kişileştirir: “*Keşke gözleri olsaydı ölümün; elleri, kulakları... Hiç dinlemez ölürdüm*”.¹⁵³ Ölüm Erhan’ın gözünde soyut ve bilinmezdir. Ölümün, ete kemiğe bürünmesi yani somutlaşması, var olan bilinmezliği ortadan kaldıracak ve Erhan’da bir rahatlama sağlayacaktır.

Ölüm Nedeni Bilinmiyor’da: “*Kaç şiir yazdım ölümden söz eder*”¹⁵⁴ diyen şair ölümden çok bahsettiğinin farkındadır. Hatta bu kitapta ölümle ilgili olarak önceki şiirlerine gönderme yapar:

“Gittim bir sürü saçmalık yaptım

*Bir zaman ölüme taktım aklımı”*¹⁵⁵

Erhan ölümü o kadar çok düşünür, o kadar çok benimser ki ölüm onun bir parçası hâline gelir. Ölen babasının adını alması sürekli onu ve ölümü hatırlamasına neden olur:

“Ölüm benim öbür adım

*Bir türlü kaybolmayan bir yara izi gibi”.*¹⁵⁶

Yirmi dokuz çeşit ölüm bulduğunu söyleyen şair, ölümü anlatırken tüm harfleri kullandığını belirtir. Ölüme sürekli kafa yoran Erhan, ölümün her türüsünden söz ettiğini düşünür.

“Arapçaları, İtalyancaları, Türkçeleri ayıramasam da

Sıfat fiil ad zamir

Ölümün sözlüğüne çalıştım yıllar boyu”.

Edebiyat öğretmeni olan şair, kendine yakıştıramadığı ölümü dilbilgisi açısından ele alır:

“Ey filden türeyen ad

*Dudaklarıma yakışsan da, bedenime bir türlü yakışamadın gitti”.*¹⁵⁷

¹⁵² Ahmet Erhan, “Sonun Sonsuzluğu-1”, s. 287.

¹⁵³ Ahmet Erhan, “Ölümün Gözleri”, s. 324.

¹⁵⁴ Ahmet Erhan, “Ölümün Sözlüğü”, s. 397.

¹⁵⁵ Ahmet Erhan, “Röportaj”, s. 392.

¹⁵⁶ Ahmet Erhan, “Ölümün Adı”, s. 449.

‘Ölüm’e: “*Sevgili ölüm*” diyen şair, güzelleme yapar. Ölüm garip bir biçimde onu kendine çeker. Toprak, şaire cazip gelir: “*Çağırıyor beni toprak kokusu*”.¹⁵⁸

İlk kitabı *Alacakaranlıktaki Ülke*’de yaşamayı ölmek olarak gören şair *Ölüm Nedeni Bilinmiyor*’da bu tutumuna devam eder: “*Yaşamdan başka ölüm yoktur*”.¹⁵⁹

Deniz Unutma Adını 1992 yılında yayımlandığında Erhan 34 yaşındadır. Evlenen, olgunlaşan ve bir çocuk sahibi olan şair yaşlandığını düşünmeye başlar. *Alacakaranlıktaki Ülke*’de genç ölümlerini eleştiren şair sonraları genç yaşta ölmediği için pişmanlık duyar:

“*Gençken güzelken, yakışıklıyken*

Niye ölmedim ki bir zamanlar...”.¹⁶⁰

Erhan, sosyalist şair Neruda’nın: “*Biz Halkız, yeniden doğarız ölümlerde...*” sözünü alıntılar. Neruda’ya göre ölüm, birbirine tutkuyla bağlanan halkı bölmez aksine bir araya getirir. Kültürümüzde ise cenazeler dayanışmanın yaşandığı, en uzak yerlerdeki insanların bir araya geldiği ve yaslarını paylaştığı toplumsal törenlerdir. Erhan da Neruda’ya benzer bir düşünceye sahiptir: “*Sen öl, ben doğarım ölümlerde*”.¹⁶¹

Şair 1993 yılında *Öteki Şiirler* kitabını yayımlar. Bu eserde diğer kitaplarında yer vermediği şiirleri toplar. Konu bütünlüğünden uzak ya da yetersiz gördüğü şiirler bu eserde bir araya gelir. 1976’dan 1991 yılına kadar yazdığı şiirlerde ölüme çok fazla yer vermez. 1980’lerde kaleme bazı şiirlerinde *Alacakaranlıktaki Ülke* etkisi vardır:

“*Ölüm günleridir şimdi*

Ölüme doğar çocuklar”¹⁶²

Şair *Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi*’ne adını veren şiirinde James Dean, Atilla Jozsef, Mayakovski ve Yesenin¹⁶³ gibi isimlere gönderme yapar. Bu isimlerin hepsi genç yaşta trajik bir biçimde ölür. Erhan, intihar eden Yesenin’le özdeşim kurar.¹⁶⁴ Bir ölüm beklentisi

¹⁵⁷ Ahmet Erhan, “Ölümün Sözlüğü”, s. 398.

¹⁵⁸ Ahmet Erhan, “Nostalji”, s. 413.

¹⁵⁹ Ahmet Erhan, “Koro Her Zaman Haklıdır”, s. 439.

¹⁶⁰ Ahmet Erhan, “Önsöz” s. 497.

¹⁶¹ Ahmet Erhan, “Bir Halk Tipi İçin Ağıt”, s. 505.

¹⁶² Ahmet Erhan, “Kan”, s.56.

¹⁶³ Adı geçen isimlerden Atilla Jozsef proleter bir şair, Mayakovski ise sosyalist bir şairdir. Dünya üzerinde pek çok intihar eden isim bulunmasına rağmen Erhan’ın bu şairlere öykünmesi siyasi açıdan kendine yakın hissetmesinden kaynaklanabilir.

¹⁶⁴ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açısından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 36.

içerisindeki şair yaşarken kıymeti bilinmeyen insanların ölünce daha değerli olduğunu düşünür:

“Şimdi ölsem, adımları şaire çıkarırlar”.¹⁶⁵

Şair, otuzlu yaşları intihar yaşları olarak görür:

*“Ve şairlerin selaları yükselir meyhanelerden
Çünkü otuzlu yaşlar intihar yaşlarıdır”*.¹⁶⁶

Bu şiirde Erhan, Ziya Paşa'nın *Harabat*'ında yer alan görüşüne benzer bir yaklaşım sergiler. Bu fikre göre şairler mescitten çok meyhaneye gider:

“Mescid desem i'timâd olunmaz

Şairler o yerde çok bulunmaz

Şâirlere mey verir musâfât

Rindânın olur yeri Harabat”.¹⁶⁷

Erhan *Ne Balık Ne De Kuş*'u yayımlattığında 43 yaşındadır. Şair bu yaşına kadar pek çok ölüm görür. Bu ölümler o kadar çarpıcıdır ki tabutlar bile ölümün soğuk yanından etkilenir:

“Ben ne ölümler gördüm

Üşürdü tabutlar bile”.¹⁶⁸

“Dörtlük” şiirinde Erhan ölümün bir son olduğunu ve ölmeden önce insanların tüm kırılganlıkları bitirmesi gerektiğini ifade eder. İnsan ölünce her şey için artık çok geçtir:

“Göreceksen şimdi gör beni

Çünkü tabutlar ışık geçirmez”.¹⁶⁹

Zaman zaman ölümü kişileştiren şair, onu bir canlıya benzetir. Bilinmezliği temsil eden ölüm, belirsiz biçimde hareket eden bir kuştur:

“Ölüm ki bir uçan kuştur, gezindiği yeri bilmez”.¹⁷⁰

¹⁶⁵ Ahmet Erhan, “Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi”, s.142.

¹⁶⁶ Ahmet Erhan, “Sela”, s.199.

¹⁶⁷ Şefika Karaduman, *Ziya Paşa'nın Harabatının 1. Cildi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, 2011, s.11.

¹⁶⁸ Ahmet Erhan, “Fal”, s.364.

¹⁶⁹ Ahmet Erhan, “Dörtlük”, s.366.

Yer yer ölümü ve intiharı bir kurtuluş olarak gören şair olgunluk döneminde zamanla bu fikrinden vazgeçer. Özellikle intiharı sorgular: “*Bir insan nasıl intihar eder?*”.¹⁷¹

Şairin ölüm ve intihar konusunda bir gelgit yaşadığını söyleyebiliriz. Aynı şiir kitabında yer alan şiirlerde ölümü ve intiharı kötileyen şair aynı zamanda ölümü kurtuluş olarak görür:

“*Ey hayat bana ölümü çok görme*”.¹⁷²

Erhan, son kitabı *Sahibinden Satılık*'ta ölümü işlemeye devam eder. Hayatı ölümün bekleme odası olarak gören şaire göre ölüm hep hatırlanmalıdır. Erhan, “Ölümü unutma” anlamına gelen Latince bir deyişe yer verir: “*Memento mori!*”.¹⁷³

30'lu yaşlarda öleceğini düşünen Erhan, 2008 yılında son kitabını yazdığında 50 yaşındadır. Pek çok ölüme şahit olan şair için bu yaşa kadar gelmek şaşırtıcıdır. 90 yaşına kadar yaşama fikrini gülünç bulur. İnsan yaşlandıkça daha çok ölüm görür ve bu durum psikolojisine derinden etki eder:

“*Ne gülünç olur ama*

Kuyruğuma teneke bağlasalar yeridir

Bunca ölümden sonra”.¹⁷⁴

Hayat koşullarının gittikçe zorlaşması, şairi ölümden bahsetmeye yöneltir. Erhan, hayatla ölüm arasında gider gelir.¹⁷⁵ Yaşamın güzellikleri ve ölüm korkusu arasında kalır:

“*Bir yanım iğde kokusu*

Öte yanım ölüm korkusu”.¹⁷⁶

Kronolojik olarak ele aldığımız şiirlerinde Erhan, ölüm temasına birkaç şiir kitabı dışında sıklıkla yer verir. İlk kitaplarında ölüme daha çok yer veren şair son kitaplarında ölümü daha az işler. Özellikle ilk kitabı *Alacakaranlıktaki Ülke*'de ölümden yoğun bir

¹⁷⁰ Ahmet Erhan, “Erbaş”, s.454.

¹⁷¹ Ahmet Erhan, “Kırkayak Takvimi-9”.493.

¹⁷² Ahmet Erhan, “Kırkayak Takvimi-37”, s.498.

¹⁷³ Ahmet Erhan, “Sayıklamalar-17”, s.542.

¹⁷⁴ Ahmet Erhan, “90”, s.552.

¹⁷⁵ Halim Şafak, “Şehirde Bir Yılkı Atı”, *Bireylikler Dergisi*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.5.

¹⁷⁶ Ahmet Erhan, “Tekne”, s.568.

biçimde bahseden Erhan karamsarlıkla suçlanır.¹⁷⁷ Ölümden çok bahsettiği için eleştirilen şairin zamanla bu durumun farkına varıp başka konuları işlemesi muhtemeldir.

Şair genel olarak ölümün acı yanlarını işler. Bir tek Neru'daya gönderme yaptığı "Bir Halk Tipi İçin Ağıt" şiirinde ölümün birleştirici yanından söz eder. Şaire göre ölüm acı bir sondur. Ölümden bahsettiği hemen hiçbir şiirinde acı eksik olmaz.

Şair sürekli bir intihar senaryosu kurar. Bu yavaş ilerleyen bir senaryodur ve kendini hemen göstermez.¹⁷⁸ Erhan bu senaryoda başkarakterdir. Bazen intiharı bir çözüm olarak gören şair bazen de intihar düşüncesine karşıdır. Bu açıdan şairin çelişkili bir tavır sergilediği söylenebilir.

Erhan hayat ve ölüm mücadelesinde zaman zaman ölümü baş tacı eder.¹⁷⁹ İntiharı kurtuluş olarak gören şair, ölüme güzelleme yapmaktan kaçınmaz. Ölümden ve intihardan çokça bahseden Erhan, hayatı boyunca pek çok olumsuzluk yaşasa da intihara kalkışmaz. Şairin intihara bakışı, Oscar Wilde'ın yayımlanmış tek romanı *Dorian Gray'in Portesi*'nde başkarakter olan Gray'e çok benzerdir. İntihar onun fantezi dünyasında her gün kurguladığı bir eylemdir. Bu eylem asla hayata geçmez.¹⁸⁰ Nitekim Erhan, eceliyle ölür.

Ahmet Erhan için ölüm ve intihar, yaşadığı hayattan bir kaçıştır. Yaşamından memnun olmayan Erhan, hayatın anlamını susturmak için ölümü ve intiharı sürekli hatırlar.¹⁸¹ Şair, zaman zaman reenkarnasyona inansa da ölüm ve intihar insan için bir sondur. Ölüm ne kadar çok hatırlanırsa gündelik hayattaki sıkıntıların boş olduğu anlaşılır ve onlardan kurtulmak daha kolay olur.

Şair ölümden korktuğunu bazı şiirlerinde itiraf eder. Ölümden çokça bahsetmesi de bu korkudan ileri gelmektedir. Bu korku Erhan'da panik atak, yolculuk korkusu gibi problemlere yol açar.¹⁸²

Erhan'ın ölümden sıklıkla bahsetmesi şaşırtıcı bir durum değildir. 80'lerde evi yedi kez kurşunlanan ve birçok ölüme şahit olan şairin, ölümü bu denli düşünmesi ve şiirlerinde işlemesi doğaldır. Hayatı boyunca sevdiği insanları kaybetmiştir.

¹⁷⁷ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s.9.

¹⁷⁸ Ferruh Tunç, "Hayat Başın Sağolsun", *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.23.

¹⁷⁹ Merve Akıncı Almaz, "Yaşamla Ölüm Arasında Bir Oğul: Ahmet Erhan", *Yalnızlar Mektebi Dergisi*, Ağustos 2015, s.16.

¹⁸⁰ Yusuf Alper, age,s.58.

¹⁸¹ Fuat Çiftçi, "Hayat Ansiklopedisi: Ahmet Erhan!", *Bireylikler Dergisi*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.27.

¹⁸² Yusuf Alper, age, s. 72.

Bauman: “Ölüm, insanın yaşamasını sağlayan en önemli nedenlerden biridir” der. Erhan’ın ölümle kurduğu ilişkiler yaşamak içindir.¹⁸³ Ölüm korkusu onu, hayata daha çok bağlar.

3.2.2. Hayat Mücadelesi

Erhan hayatla sürekli mücadele eder. “Şiir hayatın bir parçası olmalıdır”¹⁸⁴ diyen Erhan’ın şiirlerinde hayat ve ölüm karşıtlığı sık sık işlenir¹⁸⁵. Genel olarak ölümden yana bir tavır sergileyen Erhan, zaman zaman hayata tutunur. Ölümü dilinden düşürmeyen şair, hayata tutkuyla bağlıdır:

“Bazen hayat sarıyor beni, belimden kavrayıp”.¹⁸⁶

Yaşamak bir insanın en doğal hakkıyken Erhan, *Alacakaranlıktaki Ülke*’de “Yaşamak en büyük özgürlük artık” der. 80’ler Türkiye’sini ölümlerle anan Erhan’ın bu açıdan eleştirel bir tavır sergilediği söylenebilir. Aynı şiirde dikkat çeken bir diğer nokta, şairin hayatı sevdiğini dile getirmesidir. Umutsuzluğa kapıldığı anda hayat mücadelesini aklına getiren Erhan, bir yenilenme yaşar:

“Damarlarıma yeniden yayıldığını duyuyorum kanımın

İçtenlikle söylüyorum, seviyorum bu hayatı”.¹⁸⁷

“Ölümlerle hayatın arasında bir yer varsa ben oradayım”¹⁸⁸ diyen Erhan’ın şiiri ölüm ve hayat arasındaki bir çizgide durur.¹⁸⁹ Şair bu iki kavram arasında bir denge kurmaya çalışır. Ölüm acıyı temsil ederken hayat sevinci temsil eder:

“Paltomun bir cebine ölümü, bir cebine hayatı koydum

Bir cebine sevinci, bir cebine acıyı”.¹⁹⁰

¹⁸³ Aktaran Halim Şafak, “Şehirde Bir Yılkı Atı”, *Bireylikler*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.3.

¹⁸⁴ İhsan Tevfik, “Susun; Biraz da Mazlumlar Konuşsun!”, *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.8.

¹⁸⁵ Fuat Çiftçi, “Hayat Ansiklopedisi: Ahmet Erhan!”, *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.27.

¹⁸⁶ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-4”, s.23.

¹⁸⁷ Ahmet Erhan, “En Büyük Özgürlük”, s.57.

¹⁸⁸ Ahmet Erhan, “Uzun Bir Şiirin Son Dizeleri-5”, s.78.

¹⁸⁹ Halim Şafak, *Hayat ve Ölüm: 30. yılında Şiir ve Yazısıyla Ahmet Erhan*, Kül Sanat Yayıncılık, Ankara Mayıs 2006, s.21.

¹⁹⁰ Ahmet Erhan, “Dengeleme”, s.74.

Bu dizeler, şairin hayatı ve ölümü şiirlerinde ne denli önemsedğini gösterir. Hayatı ve ölümü yanında taşımasından kasıt bu kavramlara dair sürekli kafa yorması, şiirlerinde sıkça yer vermesidir.

Hayata tutkuyla bağlı olduğu gözlenen Erhan'ı hayata bağlayan sebepler zamanla azalır. Bu açıdan şairin ümitsiz bir tavır sergilediği söylenebilir. Ölüme yönelmesinin sebebi hayat mücadelesinden kopması olarak düşünülebilir:

“Beni bu hayata bağlayan halat, gitgide inceldi

Ve git gide soldu yüzüm”.¹⁹¹

Erhan için hayat zaman zaman zorlaşır. 80'lerdeki ölümleri sırtında bir tabut, bir yük gibi gören Erhan için yaşamak bir yük gibidir. Bu yükten kaçmak, kurtulmak ister:

“Ve artık sırtıma ağır geliyor yaşamak

Yüzüm gözlerden sesim kulaklardan

Şiirlerim basılı kağıtlardan silinene dek kaçıp, saklanmak istiyorum”.¹⁹²

Bu dizeleri yazan Erhan'da bir kaçış ve yabancılaşma göze çarpar. Hayatı boyunca büyük kentlerde yaşayan şair insanın doğal ve ilkel yapısına ters olan kentin sentetik yönlerinden kaçmak kurtulmak ister.¹⁹³ Kentte yaşayan Erhan'ı bu yapaylık mutsuz eder. Kendine ve topluma yabancılaşan şair kaçmak, kurtulmak ister. Bu kaçış isteği şiirlerinin bile unutulmasını dileyebilecek kadar çoktur.

Şair ölüm temasında olduğu gibi hayatı anlatırken de gelgitler yaşar. *Alacakaranlıktaki Ülke*'de hayatı mutsuzluk kaynağı olarak gören şair, aynı şiir kitabında hayattan övgüyle bahseder. Mutluluk, küçük şeylerde gizlidir:

“Bir işçinin, elinde ekmekle evine döndüğü o yerdedir mutluluk”.¹⁹⁴

Aristo'ya göre bir şair için mecazları kullanmak ustalık ister. Bu ustalık bir başkasından öğrenmekten ziyade doğal bir yaratma yetisinin işaretidir.¹⁹⁵ Bu görüşten yola çıkarak şairlerin sıradan insanlardan daha fazla bir yaratma yetisiyle dünyaya geldiği

¹⁹¹ Ahmet Erhan, “Uzun Bir Şiirin Son Dizeleri-11”, s.81.

¹⁹² Ahmet Erhan, “Milattan Önceki Şiirler-6” , s.95.

¹⁹³ Halim Şafak, “Şehirde Bir Yılkı Atı”, *Bireylikler Dergisi*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.1.

¹⁹⁴ Ahmet Erhan, “Güneşin Altında Mutluluk Var”, s.140.

¹⁹⁵ Aristoteles(Çev.İsmail Tunalı), *Poetika*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1987 , s.68.

söylenbilir. Ahmet Erhan da bu yetiyle dünyaya geldiğine inanır. Hayat, ona bazı ayrıcalıklar sunar. Şair olması bu ayrıcalıklardandır:

*“Yaşamın bana sunduğu bir ayrıcalık mı, bilmem
Elimi sürdüğüm her şeyden göveren sözcükler”*,¹⁹⁶

Bu dizelerde dikkat çeken bir diğer nokta Erhan’ın her sözcükten şiir üretebildiğini söylemesidir. Bu bir ustalık olarak görülebileceği gibi Garip şiirine benzer bir yaklaşım olduğu da söylenbilir. Günlük dili şiir diline malzeme yapmak isteyen Garip hareketine göre sıradan kelimeler şiire girebilir. Hatta bu görüşlerini ortaya koyma adına ilk olarak aşırı ve aykırı örnekler vermişlerdir.¹⁹⁷ Ahmet Erhan’ın elini değdiği her şeyi şiir yapması sıradan sözcüklere de şiirinde yer verdiğini gösterir. Bu dizelerden yola çıkarak Erhan şiirinin Garip şiirinden izler taşıdığı söylenbilir.

Zeytin Ağacı yayımlandığında şair, 26 yaşındadır. Genç yaşına rağmen yaşamaktan başka çaresi olmadığı için yaşamaya devam ettiğini ifade eder. Ölüm ve hayat şair için birer seçimken ölmediği için zorunlu olarak yaşamayı seçer. Memnuniyetsiz bir şair portesi çizen Erhan’ın güzel şeyler yaşayacağına dair az da olsa ümidi vardır:

*“Artık yaşamaktan öte bir seçim kalmıyor bana
Kanımda tortu halinde umutlar dolaşiyor”*.¹⁹⁸

Şair, beşinci kitabı *Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin*’nde yaşamı, her gün yinelenen bir doğum olarak görülür. Ölümü işlerken her yeni güne uyanmayı intihar olarak gören şair, hayat mücadelesinde bu durumun tam tersini ifade eder:

*“Beni artık ne çiçekler,
Ne çocuklar kurtarır;
Ne de o her gün
Yinelenen doğum”*.¹⁹⁹

Bu dizeleri yazan şair çıkmazdadır. Tabutlara çelenk olmak için büyüyen çiçekler, yani ölüm, onun için istenen bir son değildir. Aynı zamanda çocukları çok seven bir öğretmen

¹⁹⁶ Ahmet Erhan, “Bir Buruk Dinginlik”, s.156.

¹⁹⁷ Hakan Sazyek, *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1999, s.41.

¹⁹⁸ Ahmet Erhan, “Artık Yaşamaktan Öte”, s.253.

¹⁹⁹ Ahmet Erhan, “Sonun Sonsuzluğu-1”, s.287.

olan şair için çocuklar ve mesleği de bir kurtuluş değildir. Ek olarak “Seviyorum bu hayatı diyen” ve yeni güne yeni ümitlerle uyanan şair için bu yenilenme de uzun sürmez. Kısacası Erhan şiiri, umutlu ve karamsar olma arasında sonsuz bir döngüdedir.

Şair, hayatla sürekli bir mücadele içerisinde. O hayat mücadelesini şiir yazarak yapar.²⁰⁰ Bu mücadelede kendini bir asker gibi görür. Şiir ise onun en güçlü silahıdır. *Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi*’ni yazan şairin ‘çağdaş yenilgileri’ bir türlü bitmez:

*“Yaşamak eğer gerçekten bir savaşa
Kalkana mızrağa çevirdim de dilimi
Omuzlarımdaki apoletlerden oldum”.*²⁰¹

Bu dizeleri yazan şair, hayat boyu yaşadığı olumsuzlukları birer yenilgi olarak görür. Babasını kaybetmesi ilk yenilgisidir. İşsiz, evsiz ve parasız kalması, eşinden ayrılması, oğlunun ondan uzaklaşması, pek çok arkadaşının ölmesi onun yenilgilerindedir.

Bir cebinde hayatı bir cebinde de ölümü taşıdığını söyleyen şairin hayata bakışı *Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin*’de değişmeye başlar. Hayatı gözünde çok büyüttüğünü söyler. Yaşadığı hayatla ilgili bu kadar çok şey düşünmesi ve hayatı gözünde büyütmesi ona zarar verir. Erhan, küçük problemleri bile büyüttüğünü düşünür ve bu durum onu yorar:

*“Nasıl da yorgunum.
Yaşamı hep dev aynalarından izlediğimi
Gittikçe daha iyi anlıyorum”.*²⁰²

Erhan yaşadığı hayata uyum sağlamakta zorlanır. Kendini bir sürgünde gibi görür, şiir onun tek dayanağıdır. O, bu dünyanın değişmesini ister. Devrimci bir şair olarak görülen Erhan, acımasız dünyada insanın çığlığını yansıtır.²⁰³ Daha yaşanabilir bir dünya için insanları, şiiriyle değiştirmek ister:

*“Bu dünya değişecek, değişmesi gerek.
Onun için bir sürgün gibi duruyorum ben
Onun için sürgün yerim şiirler”.*²⁰⁴

²⁰⁰ Halim Şafak, “Şehirde Bir Yılkı Atı”, *Bireylikler Dergisi*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.3.

²⁰¹ Ahmet Erhan, “Sonun Sonsuzluğu-5”, s.291.

²⁰² Ahmet Erhan, “Yaralı Gece”, s.328.

²⁰³ Halim Şafak, age, s.5.

²⁰⁴ Ahmet Erhan, “Sürgün Yeri”, s.330.

Alacakaranlıktaki Ülke'de nadiren de olsa hayatın mutluluk verici yanlarından söz eden şair, *Ölüm Nedeni Bilinmiyor*'da küçük şeylerden mutluluk duyar. Erhan, yaşamak için bazı nedenler bulmaya çalışır. Hayatı sevdiğini nadiren dile getiren şair mutluluğu, gündelik hayatın önemsiz görünen detaylarında bulur. Küçük şeyler bile mutlu olmak isteyen insanı mutlu edebilir:

*“Yaşamayı seviyorum, sabahları bir gazetenin bulmacasını
Çözmek için, yalnızca bunun için bile yaşayabilir insan”*.²⁰⁵

Erhan şanssız olduğunu ve hayatın onu sevmediğini düşünür. Ölümden sık sık bahsetmesinin sebebi budur:

*“Hayat beni bir kere sevdi, ölümlle evlendirdi”*²⁰⁶

Erhan'ın hayatı pişmanlıklar ve memnuniyetsizliklerle doludur. *Öteki Şiirler*'de yaşadığı hayattan başka bir hayat düşler. Yapmacıklığı sevmeyen Erhan daima içtenlikten yanadır. Hassas bir yapısı olan şair, çevresindeki insanların onu sevmesine ihtiyaç duyar.²⁰⁷ Şairin yaşamak istediği hayat sevgiler ve içtenliklerle doludur. Kavgalar ise hayat mücadelesini temsil eder:

“Sevgiler, içtenlikler

Ve kavgalarla geçip

Gitsin isterdim benim de hayatım”.²⁰⁸

Yaşamına şiirlerinde sıkça yer veren Erhan, hayatı boyunca bir düzen kuramadığını düşünür. Sabit bir işi olmayan şair, ilk eşinden ayrılır. Hayatı bir makinaya benzeten Erhan'ın yaşamı, çarklar ve dişliler aracılığıyla rutin bir şekilde ilerlemez. Düzensizlik onun düzeni hâline gelir:

“Bir düzen bile kuramadım

Çarklar dişliler arasında

Dükkanlar bürolar bilgisayarlar”.²⁰⁹

²⁰⁵ Ahmet Erhan, “Mersin-1”, s.461.

²⁰⁶ Ahmet Erhan, “Ve Hayat”, s.557.

²⁰⁷ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 15.

²⁰⁸ Ahmet Erhan, “Sevgiler, İçtenlikler, Kavgalarla”, s.24.

²⁰⁹ Ahmet Erhan, “Bir Hayat Bile”, s.95.

Şair, *Alacakaranlıktaki Ülke*'den itibaren bireysel ve toplumsal yenilgiden söz eder.²¹⁰ Erhan'ın toplumsal yenilgilerden kastı 80 döneminde yaşanan siyasi çatışmalar, 1993'te yaşanan Sivas Katliamı gibi olaylardır. *"Hayatım temsili bir yenilgi göstergesidir"*²¹¹ diyen Erhan'ın daha önce de bahsettiğimiz yenilgileri, onu hayata bağlar. Yenilgiler, şairi yaşamaya zorlar. Bu doğrultuda Erhan, yenildikçe mücadele etmeye, ayağa kalkmaya çalışır.

Şair, ünlü Roma İmparatoru Cesar'ın "Veni, vidi, vici" deyişine telmih yapar. Erhan, Türkçe karşılığı "Geldim, gördüm, yendim" olan bu deyişi zıt biçimde ifade eder. O, yenemez yenilir: *"Geldim, gördüm ve yenildim... Ne var ki bunda?"*.²¹² Bu sözü değiştirmesi Erhan'ın klişe bozan bir şair olduğunu gösterir. "Ne var ki bunda?" demesi ise yenilgiyi doğal bir durum olarak kabul ettiğini ve yenilgileriyle barışık olduğunu gösterir. Şiirlerine bakarak, yenilgiyi doğal kabul eden Erhan'ın hırslı bir insan olmadığı söylenebilir.

Klişe bozarak şiir başlıklarını küçük harfle yazan Erhan, 'hayat' kelimesinin ilk harfini büyük yazar. Hayat hakkında bu kadar düşünmek ona ağır gelse de bu büyük bir meseledir. Hayatı büyük bir mesele olarak gördüğü için "h" harfini büyük yazar:

"Adını büyük harfle başlattığım Hayat

Gitgide dayanılmaz oluyor".²¹³

Kaybolmuş Bir Köpek İlanı'nda şairin hayatla ilgili çelişkili bir tutumu vardır. Hayatı hem sever hem de sevmez. Türkçe bir kelime olan yaşamın yerine, Arapça bir kelime olan hayatı kullanır. Şairin bu sözcüğü daha çok benimsediği söylenebilir:

"Hayat'ı tut elinden al getir, gözlerinden öperim

Ki artık ona 'yaşam' diyorlar

*Kitabıma ad olsa da sevmedim, sevemedim"*²¹⁴

Şairin hayata tutunma tavrı birçok şiir kitabında kendine yer bulur. Yaşadığı tüm olumsuzluklara rağmen hayata tutunmak için bazı gerekçeleri vardır. Geçmişte yaşanan güzel anlar şairi motive eder. Eşinin ve oğlunun varlığı hayata bağlanma gerekçelerindedir. Ayrıca 45 yaşındaki şair, yaşadığı günden ümitlidir. Hayat, hakkında düşünülecek ve konuşulacak geniş bir hazinedir:

"Önündeki ilk sapağı dön, hayata sığın

²¹⁰ Halim Şafak, "Şehirde Bir Yılkı Atı", *Bireylikler Dergisi*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.3.

²¹¹ Ahmet Erhan, "Akşam Güneşi", s.24.

²¹² Ahmet Erhan, "Son Düello", s.209.

²¹³ Ahmet Erhan, "Küçük Harfler", s.234.

²¹⁴ Ahmet Erhan, "Hayat"s.387.

Bir şeyler var, düşünecek, konuşacak

*Dünün bugünün çocuğun karın”.*²¹⁵

Şehirde Bir Yılkı Atı’nı yazdığında Erhan 47 yaşındadır. Yaşadığı her yılı temsilen “*Şimdi ömrüm kırk yedi ayak.*” diyen şair, hayatı her gün ona ihanet eden bir hançere benzetir:

“Şiir kustum gecelerce

Kağıt kalem bozayak

Hevesin gözü kör olsun

*Yaşamak bile alnımda hançer”.*²¹⁶

Hayatı hem seven hem de ondan nefret eden şair, çoğu şiir kitabında bu tavrı benimser. *Şehirde Bir Yılkı Atı*’nda Erhan, hayatı sevdiğini dile getirir. Ona göre ölümden korkma sebebi hayatı sevmesidir:

“Sevgili Hayat... Öyle çok sevdim ki seni

*Ölümden biteviye korkacak kadar”.*²¹⁷

Erhan yaşadığı hayatla ilgili değerlendirmeler yapar. Korkuları onun hayattan kopmasına neden olur. Hayatın içinde kendine bir türlü yer bulamaz:

“Hayat’a hep uzaktan baktım

*Korkum kendimeydi, kendimleydi ey”.*²¹⁸

Erhan ilk şiir kitabında olduğu gibi son şiir kitabı *Sahibinden Satılık*’ta da hayat mücadelesini anlatır. 50 yaşındaki şair uzun bir hayat yaşadığını düşünür. Bu hayatı oğlu Deniz’e anlatır:

“Öyle bir ömür yaşadık ki oğlum, hayat değil, ömür

*Nereden baksan uzun görünür...”.*²¹⁹

Hayatı yenilgilerle ve hayal kırıklıklarıyla dolu şair: “*Dünyaya bir bityeniği olamadım*” diyerek başarısızlığını ifade eder. Bu başarısızlıkların bir kısmından başkaları

²¹⁵ Ahmet Erhan, “Çapak”, s.403.

²¹⁶ Ahmet Erhan, “Kırkyedi”, s.435.

²¹⁷ Ahmet Erhan, “Bayrak”, s.439.

²¹⁸ Ahmet Erhan, “Elveda”, s.503.

²¹⁹ Ahmet Erhan, “Ömür”, s.532.

sorumludur. Erhan, yaşama sevincini kaybeder. Hayatı boyunca yanlış anlaşıldığını düşünür. Kimseye yaranamaz, onu sağcılar da solcular da yanlış anlar.²²⁰ 50 yaşındaki şair, ‘hayat denizi’nde yelken açarken, yelkeni kefen olarak görülür. Ölümden sıkça bahsettiği için eleştirilmesi onun hayata bakışını etkiler, yaşama sevinci kaybolur:

“Elli yıllık yelkenimi kefen sandılar

*Taşa gömdüler yaşama sevincimi”.*²²¹

Olgunlaşan şair zamanı geriye almayı düşler. Fakat zamanı geri alsa da geçmiş acılarla ve olumsuzluklarla dolu olduğu için bu fikrinden vazgeçer:

“Geriye doğru koşabilir misin

Topuklarını birbirine vurarak

Ne var geride, ne vardı ki

*Bir sevgili, uzak ve erken ölümler”.*²²²

Hayatla mücadele Erhan’ın odak noktalarından biridir. Şair genel olarak yaşadığı hayattan memnun değildir. Hayatın güzel yanlarından söz etse de yaşadığı hayat ona acı, hayal kırıklığı ve yenilgiden başka bir şey getirmez. Olgunluk döneminde yazdığı bazı şiirlerinde geçmişe yönelik pişmanlıklar duyar.

Ahmet Erhan pek çok kez hayatı kişileştirir. Baş harfini büyük yazdığı hayata genel olarak karamsar baksa da hayatın ona şiir yazma yeteneği hediye ettiğini düşünür.

Hayat, zaman zaman Erhan’da tiksinti uyandırır. Hayatla ölüm arasında özdeşim kurması bundan kaynaklanır.²²³

Şairin ‘Sevgili Hayat’ diye seslendiği hayata karşı çelişkili bir tutumu vardır. Ölümü anlatırken yaşadığı çelişkiler, hayatla mücadele ederken de devam eder. Zaman zaman hayatı sevdiğini söylese de genel itibarıyla mutsuzdur, yaşamından zevk almaz. Erhan, yaşamındaki pek çok unsura şiirlerinde yer verir. Hayatı boyunca yaşadığı olumsuzluklar şiirlerine etki eder. Zaman zaman evsiz, işsiz ve parasız kalan şair, yaşadıklarını gerçekçi bir tutumla şiirlerine aktarır.

²²⁰ Fazlı Teoman Yakupoğlu, “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

²²¹ Ahmet Erhan, “Yelken”, s.535.

²²² Ahmet Erhan, “Sarsak”, s.563.

²²³ Adnan Satıcı, “Ölüm Nedeni: Bilinmiyor Üzerine Bir Otopsi”, *Edebiyat ve Eleştiri*, İstanbul Kış 1994, s.17.

3.2.3. Yalnızlık

Yalnızlık, Erhan'ın işlediği önemli temalardan biridir. *Alacakaranlıktaki Ülke*'de şair, bir kaosun içinde yalnızdır. Çevresindeki herkes onu terk eder:

“Dostlar da çekilip gidiyorlar hayatımdan

Yürüdükleri yollarda arıyorum onları,

*Sevdikleri kızların gözlerinde”.*²²⁴

Mersinli şair, *Yaşamın Ufuk Çizgisi*'nde gurbette olmayı içerler. Erhan'ın hayatı Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlerde geçer. Kalabalığa rağmen büyük kent insanı yalnızlığı derinden hisseder.²²⁵ Şair, bu duyguyu paylaşacak birini bulamaz:

“Kanadım yok ki kırılısın

Sevgilim yok ki ağlasın

*Ben duramam bu yerlerde”.*²²⁶

Yalnızlık, *Alacakaranlıktaki Ülke*'de olumsuz bir duyguyken *Yaşamın Ufuk Çizgisi*'nde istenen bir durumdur. Şaire göre bu duygu, insanı mutlu eder. İnsan tek kaldığında kendini sorgular, kendine dair güzel şeyler düşünmeye çalışır, toplum baskısından uzaktır. İnsan başkalarının söylediği şeylere kulak asmamak için zaman zaman tek kalmalı ve kendi başına değerlendirmeler yapmalıdır. Erhan bu durumu bir canlı üzerinden anlatır:

“Gözlerini ezip, geçmeye çalışıyor

Suda yüzen bir ördek, yalnız kalmak istiyor

*Gerçek güzelliğinin bilincine varmak”.*²²⁷

Erhan'a göre yalnızlık geceleri daha yoğun hissedilir. Karanlık ve sessizlik bu duyguyu tetikler:

“Mırıltılar geliyor

Gecenin kanatları altından

²²⁴ Ahmet Erhan, “Uçurum”, s.69.

²²⁵ Halim Şafak, “Şehirde Bir Yılkı Atı”, *Bireylikler Dergisi*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.3.

²²⁶ Ahmet Erhan, “Uzaklara”, s.150.

²²⁷ Ahmet Erhan, “Ördeğin Kederi”, s.181.

Rüzgarın ve yalnızlığın

*Sesidir bu”.*²²⁸

Erhan, *Sevda Şiirleri*'nde, yalnızlıkla ilgili dikkat çeken bir benzetme yapar. Kendini içi insan dolu bir tren gibi gören şair, içindeki kalabalığa rağmen tektir:

“Geceyarısı, karanlık bir bozkırda

*Işıklar içinde akan bir tren kadar yalnızım”.*²²⁹

Yaşamın Ufuk Çizgisi'nde gurbette olmayı içeren Erhan'ın, *Zeytin Ağacı*'nda ne silası ne de gurbeti vardır. Var olan tek şey yalnızlığıdır:

“Gitsen kime, kalsam kimde, nereye kadar

Sılasızım işte gurbetimin de yok,

*Adres defterimde adlar değil yalnızlıklar yazılıyor”.*²³⁰

Şair, hayatını tek kişilik bir oyuna benzetir. Bu kimsenin etki edemeyeceği seyircisiz bir oyundur ve boş bir salonda oynanır:

“Artık ne bir satır yazı, ne de bir selam

*Tek kişilik bu oyunda rol alabilir”.*²³¹

Erhan'ın geceye bakışı *Yaşamın Ufuk Çizgisi*'nde ve *Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin*'de benzerdir. Gece, Erhan'ın yalnızlığına güzellik katar:

“Rengi olmayan bir yalnızlığa

*Renk katan gece”.*²³²

Şair, yalnızlık konusunda yoğun biçimde melankoliktir. Zaman zaman bu duyguyu şiirinin başköşesine koyar²³³. Baktığı her nesnede yalnızlığını görür. 2001 yılında bekar olan şair, tek başına yaşar. Çoğu zaman tek başına yemek yediği, uyuduğu düşünüldüğünde evdeki nesnelere azlığı, ona muhtemelen yalnızlığını hatırlatır:

²²⁸ Ahmet Erhan, “Gece”, s.183.

²²⁹ Ahmet Erhan, “Gülşir”, s.219.

²³⁰ Ahmet Erhan, “Gökyüzü Maviliğinden Soyunuyor”, s.251.

²³¹ Ahmet Erhan, “Veda”, s.255.

²³² Ahmet Erhan, “Aykırı Olmak”, s.326.

²³³ Olcay Özmen, “Ahmet Erhan Şiirine Bir Bakış Denemesi”, *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006, s.28.

*“Yalnızlığım tütüyor bütün nesnelere”.*²³⁴

Şair, *Ölüm Nedeni Bilinmiyor*'da yoğun biçimde yalnız hissetmeye devam eder. Sevgilisinin olmayışı bu hissin sebeplerindedir. Tıpkı hayat ve ölüm gibi yalnızlık da şairin zihnindedir:

“Aklımda geceler boyu çınlayan yalnızlık

Cam kırıkları, yağın kar üstüne vuran ay ışığı

*Odam soğuk, sevgilim yok”.*²³⁵

Hayatı ve ölümü kişileştiren şair aynısını yalnızlık için de yapar. Ona sığınmak ister:

“Yalnızlık, yalnızlık

*Bari sen elimden tut”.*²³⁶

Hayat ve ölümle mücadele eden şair, *Deniz Unutma Adını*'da yalnızlıkla mücadele eder. Dünyadaki yalnızlar arasında kendini ayrı bir yerde tutar:

“Havlu atıyor ardımdan dünya

*Oysa şampiyonuyum yalnızlıkların”.*²³⁷

Zeytin Ağacı'nda hayatını tek kişilik tiyatro oyununa benzeten şair, *Deniz Unutma Adını*'da yalnızlığı seyirlik bir oyuna benzetir:

“Evet, yalnızlık bir seyirlik oyundu

*Seyircisi yoktu”.*²³⁸

Erhan için yalnızlık bir tercihtir, bir tavırdır. Bu dünyada ancak yalnız kalarak yaşanabileceğini düşünür.²³⁹ Öyle ki *Öteki Şiirler*'de onunla bütünleşir. Çözmeye çalıştığı bu duyguyu bedeninde hissedir:

“Bu yalnızlık neyin yalnızlığıdır

*Saçlarıma bulaşın, gözlerimden akan”.*²⁴⁰

²³⁴ Ahmet Erhan, “Bir Umarım Kalmıştır”, s.335.

²³⁵ Ahmet Erhan, “Lades Kemiği”, s.394.

²³⁶ Ahmet Erhan, “Yalnızlık”, s.408.

²³⁷ Ahmet Erhan, “Boks”, s.536.

²³⁸ Ahmet Erhan, “Bekâr Gece”, s.540.

²³⁹ Halim Şafak, *Hayat ve Ölüm: 30. yılında Şiir ve Yazısıyla Ahmet Erhan*, Kül Sanat Yayıncılık, Ankara Mayıs 2006, s.33.

Erhan yalnızlıktan ve dostlarının onu ziyaret etmeyişinden şikayetçidir. Şaire göre dostları evine nadiren gelir. Bu durumu abartılı biçimde anlatır:

“Evime gelenlerin ayak izlerini müzelerde saklıyorum”.²⁴¹

Hassas yapıdaki şair, insanların sevgisine yoğun biçimde ihtiyaç duyar.²⁴² *Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi*'nde onu seven birilerinin olmadığını düşünür, yalnızdır:

“Yağmurun kanı akıyor günüme geceme

Seven yoktu ki var olsun gören”.²⁴³

Erhan, o kadar yalnızdır ki kendini bir hiçliğin ortasında hisseder. Hayatına yön veremeyen şair, aynı şekilde yalnızlığına bir çözüm bulamaz:

“Boşluğa asılı bir ilan panosu kadar yalnızım”.²⁴⁴

Erhan, *Ne Balık Ne De Kuş*'ta yalnızlığını değerli görür. Ne koşulda olursa olsun yalnızlığına paha biçilemez:

“Şu batırdığım gemi var ya, oraya mı gitsem

Yalnızlığım su içinde bile milyar dolar eder...”.²⁴⁵

Şaire göre yalnız insanların ölümü daha trajiktir. Erhan, ardından ağlayacak kimsesi olmayan insanları anlatır:

“Ölümü kendinden menkul

Bir tek kendini ağlattı mendebur”.²⁴⁶

2002-2007 yılları arasında Silivri'de yaşayan Erhan, *Kaybolmuş Bir Köpek İlanı*'nda Silivri'nin sakinliğinden söz eder. Yıllarca Ankara gibi gürültülü bir yerde yaşayan şair, Silivri'ye taşındığında sakin bir atmosferle karşılaşır. *“Yapayalnız bir kasabanın ortasındayım”*²⁴⁷ diyen Erhan, Silivri'de yalnızlığı daha derinden hisseder.

²⁴⁰ Ahmet Erhan, “Bir Başka Yalnızlık”, s.36.

²⁴¹ Ahmet Erhan, “Karanlıkta”, s.69.

²⁴² Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 15.

²⁴³ Ahmet Erhan, “Kış Güneşi”, s.189.

²⁴⁴ Ahmet Erhan, “Pano”, s.200.

²⁴⁵ Ahmet Erhan, “Yalnızlığın Devlet Hali”, s.328.

²⁴⁶ Ahmet Erhan, “Yalnızın Ölümü”, s.333.

²⁴⁷ Ahmet Erhan, “Silivri”, s.375.

Önceki şiir kitaplarında kendini bir tren ya da pano kadar yalnız hisseden şair, *Kaybolmuş Bir Köpek İlanı*'nda kendini bir köpek ilanı kadar tek ve kaybolmuş hisseder. Erhan, yine hiçliğin ortasındadır:

“Sen gelince yalnızsam sakın şaşırma

*Kaybolmuş bir köpek ilanı gibi kaldım şu dünyada”.*²⁴⁸

Allah'ın Samet ismi kimseye muhtaç olmayan tek ve yalnız anlamına gelir.²⁴⁹ Şair , “Yalnızlık Allah'a mahsustur” hususunu klişe bozarak ifade eder:

“Yalnızlık bana mahsus, ama anladım ki

*Yok bir bekleyenim, sevenim”.*²⁵⁰

Gündelik hayatında dışarı çıkmayı pek sevmeyen şair, yalnızlığıyla baş başa kalmak ister. Herkes eğlenmek amacıyla toplanırken o eve gitmeyi tercih eder:

“Millet göğün altında çay partisi veriyor

Kasabada herkes kalbime bakıyor

*Vaktim yok, evde yalnızlığım bekliyor”.*²⁵¹

Kır-kent ayrımında kent, suni yapıdadır. Bu yapaylık insan doğasına aykırı olduğu için, insanlar yalnızlaşır. Kendine ve topluma karşı yabancılaşır.²⁵² Bireyde toplumdan kaçış göze çarpar. Erhan, son kitabı *Sahibinden Satılık*'ta yalnızlığa kaçır:

“Kalbim bir kalabalık

*Gel yalnızlığa gidelim”.*²⁵³

Şair, ölümü ve hayatı düşündüğü kadar yalnızlığı da düşünür. Ölümün ve hayatın acı yönlerini anlatan Erhan, yalnızlığın da acı verici yönlerinden söz eder. Bu temayı işlerken de gelgitler yaşar ve çelişkili bir tutum benimser. Yalnız kalmayı zaman zaman sevse de çoğu zaman yalnızlığın acı veren taraflarını yansıtır.

²⁴⁸ Ahmet Erhan, “Köpek İlanı”, s.406.

²⁴⁹ “Samet”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C:36, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, s.68-69.

²⁵⁰ Ahmet Erhan, “Kör”, s.411.

²⁵¹ Ahmet Erhan, “Uykusuzluk”, s.412.

²⁵² Halim Şafak, “Şehirde Bir Yılkı Atı”, *Bireylikler Dergisi*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.1.

²⁵³ Ahmet Erhan, “Kalabalık”, s.526.

80'lerdeki siyasi baskı bireyin ve toplumun yabancılaşmasına neden olur. İnsan hem kendine hem de başkasına yabancıdır. Bu yüzden insanlar soğuk ve yalnızdır²⁵⁴. Yaşadığı dönem Erhan'ı yalnız ve yabancı hissettirir.

Kimlikteki ismi Erhan Bozkurt olan şair, babasının adını kullanır ve oğluna da Ahmet Deniz ismini verir. *Resimli Ahmetler Tarihi*'ni kaleme alan şair, bu üç 'Ahmet' arasında bir isim bağı, bir yakınlık kurar. Bunun sebebi yalnızlığını hafifletmek istemesidir. Babası ve oğlu ile aynı isme sahip olmak şairi bir nebze de olsa yalnız hissetmekten kurtaracaktır.²⁵⁵

Pek çok arkadaşı olan, onlarla mektuplaşan, görüşen ve bazı şiirlerini onlara ithaf eden şair, şiirlerinde anlattığı kadar yalnız değildir. Bazı dönemlerde yalnız yaşayan şair için hayatı boyunca yalnızdır diyemeyiz. Üniversite yıllarına kadar ailesiyle yaşayan Erhan, ardından iki evlilik geçirir. *Kaybolmuş Köpek İlanı*'nı yazdığı 2002-2007 yılları arasında Silivri'de ikamet eden şair, Hacer Hanım'la evlidir.²⁵⁶ Yani evde onu bekleyen yalnızlığı değil eşidir. Erhan'ın yalnızlığı çevresinde insanların olması ile ilgili değildir. Onun yalnızlığı istenen ve seçilmiş bir yalnızlıktır.

²⁵⁴ Halim Şafak, *Hayat ve Ölüm: 30. yılında Şiir ve Yazısıyla Ahmet Erhan*, Kül Sanat Yayıncılık, Ankara Mayıs 2006, s.59.

²⁵⁵ Halim Şafak, *age*, s.32.

²⁵⁶ Bu bilgiler 28 Ocak 2017 Tarihinde Hacer Günebakan'la yapılan telefon görüşmesi sonucu elde edilmiştir.

3.2.4. Aşk

Çoğu şair için aşk, odak noktasıyken Erhan için daha geri plandadır. *Alacakaranlıktaki Ülke*'de Türkiye, siyasi ve toplumsal açıdan zor dönemler geçirir. Şaire göre aşka zaman yoktur:

“Sevişilmez böyle bir gecede

Uyuyamaz da insan”.²⁵⁷

Alacakaranlıktaki şair, henüz aşık olmadığını söyler. Ona göre ülkenin durumunu düşünmek, aşktan önce gelir. Memleketin üstündeki alacakaranlık sona erdiğinde yaşayacağı mutluluğu düşler:

“Sabahlara kadar yollarda dolaşabilirim

Üstelik sevdaya filan da tutulmamışken”.²⁵⁸

Erhan aşkı anlatırken Cemal Süreya'nın şiirine gönderme yapar.²⁵⁹ Kadınlar, Cemal Süreya için bir sığınma yeri gibidir. Kadınlarda bir erkeği değiştirebilecek, tabiri caizse baştan yaratabilecek özellikler mevcuttur. Erhan da ülkenin ve gecenin karanlığından kurtulmak için bir sevgiliye sığınır. Ondan kendisini ve hayatını değiştirmesini ister:

“Bir sevgilinin yüzü sızar gecenin karanlık duvarlarından

*Benim ol ve beni bir gecede yeniden doğur, derim ona”*²⁶⁰

Şair, ilk şiir kitaplarında aşka çok fazla yer vermez. *Yaşamın Ufuk Çizgisi*'nde ise, Cemal Süreya'ya bir kez daha gönderme yapar.²⁶¹ Erhan, önüne çıkan her kadında aşkı bulmaya çalışır, arayış içerisinde:

“Güneye giden ilk tren, cam kenarı olsun

Önüme çıkan her kadına beni doğur diyorum”.²⁶²

²⁵⁷ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-16” s.39.

²⁵⁸ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-14”, s.36.

²⁵⁹ Cemal Süreya'nın “Beni Öp Sonra Doğur Beni” adlı şiiri hatırlatılır.

²⁶⁰ Ahmet Erhan, “Uzun Bir Şiirin Son Dizeleri-8”, s.79.

²⁶¹ Cemal Süreya'nın “Sana yolculuk yapmak istiyorum. Kes yüreğine giden bileti ; ‘Can’ kenarı olsun” adlı sözü hatırlatılır.

²⁶² Ahmet Erhan, “Dönüşün Senfonisi-8”, s.123.

Ahmet Erhan en derin aşk şiirlerini aşık olmadığı dönemlerde yazar. Şaire göre insan bir kere aşık olur. Ötesi o aşkın sadece dipnotlarıdır.²⁶³ Aşık olmadığı zamanlarda kaleme aldığı şiirlerinde aşkı hayata anlam katan, insana güzellikler getiren bir unsur olarak görür. Sevgilinin gelişi mutluluk habercisidir:

“Sonra sen geldin

Çakıllı yollardan geldin, şen şakrak

Bir su gibi kollarıma aktın

*Nesneler anlam buldu seninle”.*²⁶⁴

Bu dizelerde aşkın dünyayı güzelleştiren taraflarından söz edilir. Erhan’ın çok sevdiği ve şiirlerinde gönderme yaptığı Cemal Süreya da aşkın dünyayı güzelleştiren etkilerinden sıkça söz eder.²⁶⁵ Bu açıdan iki şairin aşka bakışı benzerdir.

Erhan’ın üçüncü kitabı *Sevda Şiirleri*, ismiyle tezat bir eserdir. Bu eserde aşktan çok diğer temalar işlenir. Şairin büyük bir ironi yaptığını söyleyebiliriz. Bu eserde aşkla ilgili şiir sayısı oldukça azdır.

Şair, *Sevda Şiirleri*’nde aşkı zaman zaman mutluluk kaynağı olarak görür. Bir kadın, Erhan’ın dünyasına mutluluk getirebilir:

“Bir türkü söyle kadını

*Yürüsün dünyaya mutluluk”.*²⁶⁶

Erhan, erkek ve kadınların birbirini tamamlayan yaratılışlarına değinir. Hayatındaki kadınların yerini belirsiz olarak görse de bir kadınla bütünleşmenin gerekli olduğuna inanır:

“Yüzü git gide suya dönüşen kadını

Bir iğne, bir iplik kaldık şu dünyada

*Ancak birbirleriyle bütünlenebilen”.*²⁶⁷

²⁶³ Deniz Kavukçuoğlu, “Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi”, *Cumhuriyet Kitap*, Ağustos 2013, s.15.

²⁶⁴ Ahmet Erhan, “Sevgili” s.133.

²⁶⁵ Berna Akyüz, *Cemal Süreya’nın Şiiri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2002, s.64

²⁶⁶ Ahmet Erhan, “Göçmen Çiçek”, s.229.

²⁶⁷ Ahmet Erhan, “Bir Gün Bütün Aynaları”, s.233.

Erhan, *Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin*'de sevgiliye oldukça değer verir. Çok sevdiği sevgili için övgüler yetersiz kalır:

“Sana hiç kullanılmamış sıfatlar yakıştırdım;

*Şimdi bütün sıfatların ötesinde sevdiğim sevgili”.*²⁶⁸

Erhan, *Ölüm Nedeni Bilinmiyor*'da yer alan şiirlerinde evliliğin aşkı öldürdüğüne inanır. *“Çengelli iğneyle tutturulmuş özgürlük tam kalbimin üzerine”* diyen şaire göre evlilik insanın özgürlüğünü kısıtlar. Önceki şiir kitaplarında aşkı bir kurtuluş olarak gören ve kadınlarda bir mutluluk arayan Erhan'ın tavrı değişmeye başlar. Evlenen şairin evliliğe bakışında bir değişim yaşandığı söylenebilir:

“Kadın biraz dur, biraz dur kadın!

Boğazımı dikiyorsun, soluk alamıyorum

*Söz, akşam eve erken geleceğim, peki!”.*²⁶⁹

Deniz Unutma Adını'da şair, aşkı anlatırken nihilist bir tavır benimser. Erhan, sevgiliyle sıradan bir yerde kavuşmayı değil, hiçlikte buluşmayı ister:

“Hiçlik'te buluşalım sevgilim,

*Oturup konuşalım”.*²⁷⁰

Yalnızlık temasını işlerken ilk kez göze çarpan nihilist tavır, aşk anlatılırken de devam eder. Bu açıdan şairin bilinçli bir şekilde 'hiçlik' vurgusu yaptığı söylenebilir. Bütün değerlerin önemini yitirdiği nihilizm varoluşsal bir olaydır. Nihilizm yaşamın yadsınması ve tanrının düzenine karşı bir tepki olarak düşünülebilir.²⁷¹ Birçok kez 'hiçlik' vurgusu yapan şairin Nietzsche'den ve nihilizmden etkilenmesi muhtemeldir. Bu nihilist tavrın bazı sebepleri vardır. Erhan en büyük destekçisi babasını kaybeder. Dış dünyanın acımasızlığı ve yaşadığı kötü olaylar şairi 'hiçlik' vurgusuna yöneltir.²⁷²

33 yaşındaki Erhan, geçmişteki bir aşka özlem duyar. Geçmişten bahsederken, duyguların mantıktan önce geldiğini ifade eder:

²⁶⁸ Ahmet Erhan, “Yağmurlar”, s.333.

²⁶⁹ Ahmet Erhan, “Mutlu Evlilik”, s.400.

²⁷⁰ Ahmet Erhan, “Buluşma”, s.551.

²⁷¹ Sebahattin Çevikbaş, “Nietzsche ve Nihilizm Tarihsel Bir Yazgı Olarak Nihilizm: Avrupa Nihilizminin Tarihi, Kökeni ve Egemen Olma Aşamaları”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2011 Şubat, s.70-71.

²⁷² Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 54.

*“Yıllar sonra hatırladım ben o aşkı
Sokakların yağmurlarla dolduğu bir güne gömdüm
Kalbim aklımın ardında bir kapı kulu
Değildi, tek gerçek sevgilimdin benim”.*²⁷³

Şair, sevgiliye büyük anlamlar yükler. Sevgilisi, pek çok insanı içinde barındıran renkli ve zengin bir kişiliktir. Erhan, dünyanın ilk aşkı Adem ve Havva’ya gönderme yaparak, sevgilisini modern bir Havva gibi görür:

*“Sen bir kompartıman dolusu insansın
Havva’nın 20.yüzyıla aktarılmış renkli bir fotokopisi”.*²⁷⁴

İlk şiir kitaplarında aşkı arayan Erhan, *Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi*’nde aradığı kadını bulamayışından söz eder:

*“Yok öyle biri, alnında güneş lekesi
Arasam yollarda arardım, tenhalarda
Olmadık zamanda gelen şiir nöbeti
Yok öyle biri, ya da ben bulamadım”.*²⁷⁵

Şair, aynı şiir kitabında çelişkili bir tutum sergiler. Aradığı aşkı ve mutluluğu bulduğunu söyler. Aşk bazen konuşmadan anlaşmak, sevdiğini söylemeden bakışlarla bunu hissettirmektir:

*“Ne kadar haklıymışım sevmekte seni
Bu yağmur, bu güneş... Sonra suskunlar
Gözlerinin içi gülüyor dünyanın”.*²⁷⁶

Şair sevgilisinin yanında kendini yalnız ve mutsuz hisseder. ‘Devrimci’ olarak ifade edilen Erhan, aşk şiiri yazarken devlet ve devlet karşıtlığı üzerinden benzetme yapar. Şair, sevgilinin resmiyetinden rahatsızdır. Aralarında bir yabancılaşma göze çarpar:

²⁷³ Ahmet Erhan, “Aşk”, s.554.

²⁷⁴ Ahmet Erhan, “Limon”, s.555.

²⁷⁵ Ahmet Erhan, “Bir Kadın”, s.183.

²⁷⁶ Ahmet Erhan, “Sevgilim... Sevgilim”, s.184.

“Kadın, yanında ne kadar çok sivilim

Devletinden kovulmuş

*Bir devrimci gibi”.*²⁷⁷

Resimli Ahmetler Tarihi'nde Erhan, sevgisine karşılık alamaz. Aşık olduğu gizemli kadınla aralarında bir iletişim sorunu vardır:

“Karda iz bırakmayan bir ceren

Olduğunu anladım. Ayıldım.

*Ben seni sevmiştim, sen beni anlamadın”.*²⁷⁸

Şairin bekar olduğu dönemlerde yaşadığı ilişkiler hep sorunludur. Yakınlaştığı kadınlar ondan uzaklaşıp, Erhan'a acı çektirir.²⁷⁹ Şiirleri de bu acıdan etkilenir:

“Çıglıklar, acılar da

Düşler sanrılar da öylece, geldin

*Bir kuş birden bire, tüylerini döktü sanki”.*²⁸⁰

Şair, *Şehirde Bir Yılkı Atı*'nda sevgililer gününden nefretle bahseder. Şehrin kırmızılarla süslenmesi ve kış mevsimine denk gelmesi Erhan'ı sevgililer gününden soğutur:

“Bugünü mü buldunuz ey dingiller

*Sevginiz batsın! Pencerem kar”.*²⁸¹

Erhan, zaman zaman yalnızlıktan kurtulduğunu hisseder. Hayatının merkezine yerleşen sevgili ona güzellikler getirir:

“Ben islanırım yalnızlığımdan

Ben islanırdım yalnızlığımdan

İyi ki sen varsın

*Ekmek arası balık gibi girdin hayatıma”.*²⁸²

²⁷⁷ Ahmet Erhan, “Sivil Aşk”, s.187.

²⁷⁸ Ahmet Erhan, “Topaç”, s.238.

²⁷⁹ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 95.

²⁸⁰ Ahmet Erhan, “Aşk”, s.257.

²⁸¹ Ahmet Erhan, “Sevgililer Günü”, s.469.

Şair, ilk kitaplarına nazaran son kitabı *Sahibinden Satılık*'ta aşka daha çok yer verir. Erhan, karşılıksız bir aşkı anlatır:

“İplik iplik tütüyorum göğün bacalarından

Belki beni seversin diye

Kar soludum sanki, kar açtım”.²⁸³

Şair olgunluk döneminde doludizgin bir aşkı tarif eder. Anlatılan kadın, Erhan'ın şiirinde kendine büyük bir yer bulacaktır:

“Kadınım bir şiir yazacağım

İlk hecesi sen

Son hecesi senden söz eder”.²⁸⁴

Yalnızlıktan bunalan Erhan için aşk kurtuluştur. Şair, yıllar boyunca yalnızlığın bir faydasını görmediğini söyler:

“Yıka beni gülsuyuna batır

Sevişelim ondan sonra

Yalnızlığın bir hayrını görmedim”.²⁸⁵

Sevdiği kadın, Erhan'ın hayatına ışık saçar. Şair, sevgiliyi kutsal bir varlık olarak görür. Aşık olduğu kadın Erhan'ın kötü giden hayatına umut getirir:

“Çünkü sen gece yarısı doğan güneşimdin”.²⁸⁶

50 yaşındaki şaire göre her yolun sonunda aşk vardır. Aşk, yaşadığı bütün olumsuzluklara rağmen ona yaşam enerjisi ve mutluluk verir:

“Elli yaşımın, yoksulluğumun koynunda

Yaşayıp duran dirliğim

Bu yol aşka çıkıyor”.²⁸⁷

²⁸² Ahmet Erhan, “Balık Ekmek”, s.480.

²⁸³ Ahmet Erhan, “Pencere”, s.509.

²⁸⁴ Ahmet Erhan, “Atlas-1”, s.510.

²⁸⁵ Ahmet Erhan, “Atlas-5”, s.512.

²⁸⁶ Ahmet Erhan, “Ayazma”, s.516.

Ülkenin siyasi durumundan ötürü, ilk şiir kitaplarında aşka fazla yer vermeyen ve bu durumun açıklamasını yapan şair, olgunluk döneminde aşka daha çok yer verir.

Yaşamı boyunca iki evlilik yapan Erhan, aşkı sakin bir tavırla işler. Şiirlerinde gönderme yaptığı zaman zaman da ondan etkilendiği Cemal Süreya gibi bir aşk şairi değildir. Eserlerinde anlattığı aşk, genel itibariyle heyecandan ve coşkudan uzaktır. Aşkı doludizgin yaşamaktan ziyade, onu karamsar biçimde anlatan bir şair olduğunu söyleyebiliriz.

Şair, *Sevda Şiirleri*'nde bile aşka fazla yer vermez. Genel kanı şairlerin aşk şiiri yazdığı yönündeyken Erhan, aşkı yoğun biçimde işlemez. Yalnız olduğu dönemlerde yazdığı aşk şiirleri daha başarılıdır.

Erhan, diğer temalarda olduğu gibi aşkı işlerken de çelişkili bir tavır sergiler. Aşkı bazen kurtuluş olarak gören şair, bazen de aşk acısı çeker. Karşılıksız aşk şiirlerinde bu acıyı daha net yansıtır.

3.2.5. Siyaset

Edebi metinler, tarihsel sürecin aynadaki kırık birer yansımasıdır.²⁸⁸ Yani edebiyatçılar dönemin tarihsel atmosferini tüm gerçekliğiyle anlatmaz. Bu durum, kurmaca bir tür olan edebiyatın doğasına aykırıdır. Edebi eserler tarihi kaynaklardan farklıdır. Edebiyatçılar gerçekleri kendi bakış açılarıyla ve estetik bir kaygıyla kaleme alır. Baki Asiltürk gibi yazarlar tarafından toplumcu gerçekçi bir şair olarak ifade edilen Erhan ise özellikle 80’lerde kaleme aldığı şiirlerinde dönemin siyasi atmosferini gerçeğe yakın bir biçimde anlatır. Özellikle ilk şiir kitabında siyasi temalı şiirler dikkat çeker. *Alacakaranlıktaki Ülke*’de 80’lerde yaşanan siyasi yasaklara değinir:

“Kitaplarımı paket edersin

Ayırırsın bir bir yasaklanmış olanları”.²⁸⁹

Şair, dönemin sokağa çıkma yasağından söz eder. Silah sesleri insan seslerinden daha fazla duyulur. Bu sessizlik ise *“Saçma sapan bir sessizlik”* olarak görülür:

“Bir tek insan bile geçmiyor sokaktan”.²⁹⁰

Çağdaşlarından ‘acılı kuşak’ diye söz eden şairin pek çok arkadaşı öldürülür. Erhan, faili meçhul cinayetleri, üstü kapatılmaya çalışılan suçları işler. Faileri ve onlara göz yumanları eleştirir:

“Ölüsünü polisler sakladı”.²⁹¹

Yaşanan siyasi olaylar sonucu pek çok genç ölür. Gençler öldüğü için kahvehaneler yaşlılarla doludur:

“Tartışıp, gülüştüğümüz kahvelerde

Artık yaşlı adamlar oturuyor

Sıkıyönetim bildirilerini dinliyorlar radyodan”.²⁹²

²⁸⁸ Ahmet Oktay, *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları*, İthaki Yayınları, İstanbul 2008, s.15.

²⁸⁹ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke”, s.32.

²⁹⁰ Ahmet Erhan, “Tedirginlik”, s.54.

²⁹¹ Ahmet Erhan, “Kuşağım Acılı Kuşağım”, s.62.

²⁹² Ahmet Erhan, “Acılı Çağların Çocukları”, s.60.

Erhan'ın, barış ve kardeşliğe dair umudu vardır. 80'lerin acılı kuşağı çok sıkıntı çekse de şair, geleceğe dair ümidini kaybetmez:

“Çektiğimiz bunca acıyı

Varsın hiç bilmesin çocuklar

Barışa, kardeşliğe dair

*Yarın nice şiir yazarlar”*²⁹³

Erhan, siyasi olayların sona erip ermeyeceğine dair çelişkiler yaşar. Zaman zaman ümitlense de çoğu zaman karamsardır. Barışın gelmeyeceğini düşünür:

“Artık her şey bitti, dinleme sokakları

Artık her şey bitti, korku devriye geziyor

Artık her şey bitti, yaktın mı kitapları?

Artık her şey bitti, sokağa çıkma yasağı başlıyor”.²⁹⁴

Toplumcu gerçekçi akımı savunan yazarlar, siyasi ve tarihi gerçekleri ortaya koymayı ve topluma yol göstermeyi kendilerine amaç edinir.²⁹⁵ Ahmet Erhan, ilk şiir kitabı *Alacakaranlıktaki Ülke*'de dönemin siyasi ve toplumsal gelişmelerini gerçekçi bir biçimde anlatır. Fakat umudunu kaybeden genç şair, yol göstermekten ziyade acı olayların sonuçlarına değinir.

Şair, *Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin*'de 12 Eylül Darbesini hatırlatır. Yazdığı şiirlerde, yaşanan siyasi olayların etkisindedir. Baskı rejimine karşı, güvercinler özgürlüğün simgesidir:

“Eylüldür. Yedi dağın ardına acı yürür.

Yağmurlar yağar bakıra çalan göğün altında

Çağın aynalarında yurdumun yüzü durur

*Eylüldür. Bir güvercin fırtınası dallarda”*²⁹⁶

²⁹³ Ahmet Erhan, “Alacakaranlık Yok Artık”, s.64.

²⁹⁴ Ahmet Erhan, “Geceyarıları Söylenen Ninni”, s.87.

²⁹⁵ Soner Akpınar, “Toplum, Sanat ve İdeoloji Üçgeninde Toplumcu Gerçekçiliğin Edebiyat ve Siyaset İlişkinine Yaklaşımı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2014 Temmuz, s.14.

²⁹⁶ Ahmet Erhan, “Eylüldür”, s.353.

Erhan, siyasi olaylar sonucu yaşanan çatışmaları yansıtır. Büyük acılar yaşayan halk, çözüm yolu bulmaya çalışmaz. Halkın yaptığı tek şey kahvehanelerde ülkenin durumunu konuşmak ve birbiriyle çatışmaktır. Toplumu değiştirmek için öneriler sunan şair, zaman zaman toplumsal eleştiriler yapar:

“Kahve masalarında kurtarılan dünyalar

Söylevler, sıkılmış yumruklar mı yoksa”.²⁹⁷

Erhan, yurdunda bir sürgün yaşadığını düşünür. 80’li yıllarda kendini yalnız ve dışlanmış hisseder. Her şeye rağmen ülkesini sevdiğini söyleyen şair, kalıcı bir çözüm için sorular sorar:

“Yurdum, kederle, acıyla

Uğunur yıllar boyu

Onu kim sağaltacak?”.²⁹⁸

Öteki Şiirler’de siyasi temalı bazı şiirler dikkat çeker. Öğrenim özgürlüğü ve can güvenliği için mücadele eden gençleri anlatır. Onları tehlikede görür:

“İmza toplamak ne demektir

Aklına getirebilir misin?

Kellen koltuğunda”.²⁹⁹

Erhan yasaklanan eylemlerden söz eder. Özellikle işçi kesiminin yaptığı eylemler kısıtlanır:

“Bağırsam suçum sabit, gerinsem işçi profili

Deliller ehil ellerdedir taş da yağsa”.³⁰⁰

Şair, emperyalizmi eleştirir. Kurtuluş savaşının manifestosu olarak kabul edilen Misak-ı Milli’yi över ve Misak-ı Milli sınırlarını hâlâ tehlikede görür. Bunun sebebi emperyalizmi temsil eden Batılı devletlerdir:

“Bir ünlem gibi dimdik duruyor bedenim

²⁹⁷ Ahmet Erhan, “Yenilenlerin Türküsü”, s.355.

²⁹⁸ Ahmet Erhan, “Yurdum”, s.362.

²⁹⁹ Ahmet Erhan, “Sıradan Bir Günün Şiiri”, s.38.

³⁰⁰ Ahmet Erhan, “İltica”, s.94.

Bağırıyor hala: Emperyalizme ölüm! Sömürüye son”.³⁰¹

Ülkeyi bombalanmış bir milli parka benzeten şair, terörist eylemleri tetikleyen gücün Batı ülkeleri olduğu fikrindedir:

“Vahşi Batı

Sönecek mi ocağın?”.³⁰²

Erhan, *Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedi*'sinde ülkenin bazı şehirlerinde meydana gelen olaylara yer verir. Katliamda pek çok arkadaşını kaybeden şair, olayları asla unutmaz:

“Şanlıurfa, Gaziantep, Kanlısivas

Sıfatımı suyla yudum boyadım

Yandı şehirlerimi külden sınır çizgileri kaldı şurda burda”.³⁰³

Marksist eleştiri kuramı toplumun sınıfsal ve ekonomik durumu üzerinden değerlendirmeler yapan bir eleştiri kuramıdır. Edebiyatımızda ise 1950 sonrası toplumcu gerçekçi eleştiri çalışmaları başlar.³⁰⁴ Bu eleştiri kuramından yola çıkarak Erhan'ın siyasi içerikli şiirleri incelenebilir. 1995 yılında kaleme aldığı bazı şiirlerde Erhan, ülkesini alacakaranlıkta görmeye devam eder. *“Türkiye'yim önüm karanlık”* diyen şair dönem ekonomisini eleştirir:

“Cüzdanım boşalmış

Yalnızlığım yorgun”.³⁰⁵

Şair, 80li yıllarda yaşanan idamları üzüntüyle anar. Bu infazlar oldukça fazladır. Geçmiş Erhan'ı dertlendirir:

“Burası Türkiye adamım, bana bir yorgunluk kahvesi getir

Darağacı koleksiyonumun önünde höpürdeteyim”.³⁰⁶

³⁰¹ Ahmet Erhan, “Misak-ı Milli”, s.97.

³⁰² Ahmet Erhan, “Sevgili Ülke-2”, s.155.

³⁰³ Ahmet Erhan, “Nirvana-2”, s.158.

³⁰⁴ Hüseyin Özçelebi, “Türk Edebiyatında Toplumcu Gerçekçi Eleştiri Anlayışının Temelleri”, *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi: Edebiyat Bilimi ve Sorunları*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara 2008, s.1251.

³⁰⁵ Ahmet Erhan, “Türkiye”, s.195.

³⁰⁶ Ahmet Erhan, “Karar”, s.198.

“Demokrasi gelecek” diyen şair ülkenin geleceğine dair ümidini kaybetmez. Fakat polis eleştirisi yapar:

*“Polis amca, diyesim geliyor, polis amca
Çocuklara bu gecelik işkence etme!”*.³⁰⁷

Zaman zaman özelleştirmeyi yeren şair, vergi miktarından şikayetçidir. Bazı kurumları eleştirir:

“Çalar kapı. Kapıcı:

-Abi bir isteğin var mı?

Gelir ASKİ, TEK, vergi tahsildarı

-Al sana kulağımın arkası”.³⁰⁸

Şair, *Kaybolmuş Bir Köpek İlanı* 'nda geçmişe yönelik siyasi eleştiriler yapar. Geçmiş kirli anılarla doludur:

*“Hastanelerimizdeki gaz odalarını
Hapishanelerimizdeki ölüm oruçlarını saysam
Bedenin sanki ceplerinden dökülür”*.³⁰⁹

Erhan, *Şehirde Bir Yılkı Atı* 'nda geleceğe dair ümitlidir. Cumhuriyetin genç ve güçlü olduğunu, eleştirdiği mevcut durumun düzeleceğini söyler:

*“Tükenmez bu Türkiye,
Henüz buluş çağında”*.³¹⁰

Şairin siyasi temalı şiirleri genelde eleştireldir. Özellikle 80'lerde yazdığı şiirler darbenin sonuçlarıyla ilgilidir. 90'lı yıllardan sonra yazdığı şiirlerde ise kapitalizmi temsil eden Batılı devletleri, hükümetlerin politikalarını ve devlet kurumlarını eleştirir.

Erhan, şiirlerinde siyasi fikirlerini bariz biçimde ifade eder. Görüşlerini ifade etmede şiiri bir araç olarak gördüğü söylenebilir.

³⁰⁷ Ahmet Erhan, “Mevsim Hadiseleri-2”, s.221.

³⁰⁸ Ahmet Erhan, “Kalıt”, s.223.

³⁰⁹ Ahmet Erhan, “Yağmurda Susuz”, s.410.

³¹⁰ Ahmet Erhan, “Bir Ucu Yanık Resim”, s.434.

Şair, tıpkı diğer temalarda olduğu gibi siyaseti işlerken de karamsardır. Siyasetin acı veren yönlerinden söz eder. Siyasi ölümler, işkenceler ve şiddet Erhan'ın odak noktalarıdır.

3.2.6.Tarih ve Mitoloji

Ahmet Erhan şiirinde tarih, sıkça işlenir. Şair, geçmişte yaşanan savaşları ve ölümleri eleştirir:

“Tarih bir mezbahadır çocuğum

*Kanı kendi içine akar”.*³¹¹

Tarih sahnesinde pek çok ölüm vardır. Erhan'ı en çok üzen de savaşlarda çocukların ölmesidir:

“Büyüyor içimde bir çocuk dağı

*Tarihteki bütün suçlar üzerime kalıyor”.*³¹²

Erhan, kadercî anlayışı eleştirir. Halk olaylara karşısında tepkisini göstermezse, dünyanın kaderini ve tarihi siyasiler belirler:

“Hepimiz, elimizden gelen bu dedik

Ve eve döndük akşamları

*Her şey tarih ırmağının akışına kaldı”.*³¹³

Erhan şiirinde, mitolojiye dair unsurlar göze çarpar. Yunan mitolojisinin deniz tanrısı Poseidon'un ve İthaka kralı Odysseus'un adı geçer. Poseidon, Olymposlu tanrılar arasında “denizin efendisi” olarak görülür³¹⁴. Odysseus'un büyük bir fırtınadan kurtulup güçlü gemisiyle Kirke şehrine vardığı bilinmektedir.³¹⁵ Şair, bu iki büyük ismi ve özelliklerini kendi zamanına uyarlar. Yunan mitolojisinde önemli yeri olan bu iki isim, şairin zamanına uyarlanınca gücünü kaybeder. Tanrı Poseidon, Akdeniz'de pasaport sorarken Odysseus'un gemisi batar:

³¹¹ Ahmet Erhan, “Tek Yol Ölüm”, s.430.

³¹² Ahmet Erhan, “Tiner”, s.248.

³¹³ Ahmet Erhan, “Sorular-2”, s.52.

³¹⁴ Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2016, s.280.

³¹⁵ Azra Erhat, age, s.242.

“Odysseus’un gemisi değil

Altıncı filo seyrediyor

Akdeniz’de şimdi”.³¹⁶

Şairin *Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin* adlı eserine ilham veren isim Prometheus’tur. Yunan mitolojisinde Titanlar soyundan olan Prometheus, kahindir. Adı “önceden gören” anlamına gelir. Zeus’a karşı olan Prometheus’un amacı Olymposluların egemenliği yerine insan egemenliği getirmektir. Prometheus’a kızan Zeus, insanlara ateşi vermemeye başlar. Ardından Prometheus, ondan ateşi çalıp insanlara verir. Ateş, insanlar için bilgiyi, özgürlüğü ve medeniyeti temsil eder.³¹⁷ Ahmet Erhan, kendini modern çağın Prometheus’u olarak görmek ister. Fakat başarılı olamaz.

“Ateşi çalmayı denedim

Tanrılara gerisin geri götürdüm sonra”.³¹⁸

Prometheus’çu düş Gorki gibi sosyalist yazarlarda görülür. Bu düşe göre emek, kitapların başkışisi olmalıdır. İktidar emekçi sınıfın eline geçmeli ve yazar da bu doğrultuda eserler vermelidir.³¹⁹ Erhan’ın da toplumla ilgili endişeleri vardır. Tıpkı Prometheus gibi insanlara yol göstermek ister. Toplumun egemen olduğu bir dünya düşler. Fakat bu dizelerde görüldüğü gibi kendini başarısız bulur. İdeolojik fikirlerinin topluma etki etmediği görüşündedir. Hatta röportajda sağcılara da solculara da yaranamadığını ifade eder.³²⁰

Erhan, Yunan mitolojisinin yanı sıra Anadolu mitolojisini şiirlerinde işler. Kybele sadece Anadolu mitolojisinde değil pek çok mitolojide ana tanrıça olarak kabul edilir. O üretkenliğin, bolluğun ve doğurganlığın tanrıçasıdır.³²¹ Kendini Kybele’nin son oğlu olarak gören şair, bereket değil bereketsizlik çağındadır:

“Sonuncusuyum bütün varlıkların

Son insan, son çiçek”.³²²

³¹⁶ Ahmet Erhan, “Ağlayan Odysseus”, s.184.

³¹⁷ Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2016, s.255-256.

³¹⁸ Ahmet Erhan, “Ateş Hırsızı”, s.336.

³¹⁹ Ahmet Oktay, *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları*, İthaki Yayınları, İstanbul 2008, s.166.

³²⁰ Fazlı Teoman Yakupoğlu (Mayıs 2007). Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım, Ahmet Erhan Teoman Röportajı, *Radikal Kültür Sanat*, s.1.

³²¹ Azra Erhat, age, s.183.

³²² Ahmet Erhan, “Kybele’nin Son Oğlu”, s.341.

3.2.7. Kent ve Teknoloji

Ahmet Erhan, şiirlerinde modern kenti anlatır. Ankara ve İstanbul gibi kalabalık yerlerde yaşaması kenti ve kent insanını tanımasını sağlar. Erhan'a göre insanlar taşradan kente göç etse de, bazı özellikleri kaybolmaz:

“Bir ürkeklik, bir yabancılik hepsinde

Acılı oğulları ülkemin

Taşralılık sarılı bedenlerine”.³²³

Kent yaşamı taşradan çok farklıdır. Kentte mahalle değil apartman kültürü vardır. İnsanlar çoğu zaman kapı komşularının dahi adını bilmez³²⁴ Bu açıdan bakıldığında taşradaki ilişkilerin daha sıcak olduğu düşünülebilir. Erhan da benzer duygulara sahiptir:

“Usul usul birikiyor gözyaşlarım

Koca kent, boğuyor her içtenliği”.³²⁵

Kentte insan ilişkileri çıkara dayalı ve yapaydır. İnsanlar gerçek yüzlerini göstermekten kaçınır.³²⁶ Erhan, kent insanını yapay ve çelişkili bulur.

“O kentliler ki

Suflör kullanırlar bütün ilişkilerinde

Ya da ağızlarına bir silgi alarak konuşurlar”.³²⁷

Gecekondu, büyük kentlerin önemli sorunlarından. Plansız yapılanma ve konut sıkıntısı, insanları gecekondu yapmaya yönlendirir. Gecekonduarda yaşayan bu insanlar, dışlanmış ve incinmiş yurttaşlardır³²⁸. Erhan şiirinde bu bölgeleri işler:

“Kenar mahalleler, gecekondu

Koca bir çınarın dışına taşan sular gibi

³²³ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-15”, s.37.

³²⁴ Max Weber,(Çev. Musa Ceylan), *Şehir*, Yarın Yayınları, İstanbul 2012,s.77.

³²⁵ Ahmet Erhan, “Usul Usul Birikiyor Gözyaşlarım”, s.55.

³²⁶ Rüstem Erkan, *Kentleşme ve Sosyal Değişme*, Bilimadamı Yayınları, Ankara 2010, s.207

³²⁷ Ahmet Erhan, “Gecenin Ayazında Akdeniz’de Bir Handa”, s.431.

³²⁸ Max Weber, age, s.23.

*Garip ve yabancı bu evrende”.*³²⁹

Erhan, şiirlerinde kent atmosferi yansıtılır. Çocuklar babalarının işten dönmesini bekler, babaları yorgun argın işten gelir. Bu durum sürekli tekrarlanır. Kentte tekdüze bir yaşam vardır:

“Günün ilk otobüsleri, banliyö trenleri

Onlarla başlar sefere

*Gece vardiyasından dönen işçiler”.*³³⁰

Şair şiirlerinde, işçilerin yanı sıra kentteki diğer meslek gruplarından olan memurlara yer verir. Şiirinde geçim sıkıntısı çeken ve cuma gününün gelmesini bekleyen memurlar işlenir. Öğle molalarında ucuz yemek telaşı başlar:

“Öğle vaktinde bir memur güneşi

*Dopdolu dönerciler”.*³³¹

Şair, kent-doğa karşıtlığını şiirlerinde işler. Suni yapıdaki kent, insanı doğadan uzaklaştırır.³³² Çocukluk yılları taşrada, doğa ile iç içe geçen Erhan kente uyum sağlamaya çalışır:

“Kalsın kırlar ve nehirler yerli yerinde

Kentlerde büyüttüğüm

*Bir çiçeğin köklerine karışsın terim”.*³³³

Modern kenti işleyen şair, şiirlerinde aynı zamanda teknolojiye yer verir. 1980’li yıllar siyasetinde önemli yeri olan Özal’ın dış politikaları teknolojik gelişmeleri hızlandırır. Kitle iletişim araçları yaygınlaşır ve önemli bir pazar ortaya çıkar.³³⁴ 80’lerin sonu ve 90’ların başındaki gelişmeler bilgisayar, internet ve cep telefonu gibi icatları yaygınlaştırır. Dönem şairlerinden Erhan, teknolojiyi yapay bulur ve ilkelliğe yani doğaya sığınır:

“Ey şehir eşrafi, irin kasma sırası şimdi bende

³²⁹ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-16”, s.38.

³³⁰ Ahmet Erhan, “Gece Vardiyasından Dönen İşçiler” s.31.

³³¹ Ahmet Erhan, “Memurların Güneşi”, s.74.

³³² Halim Şafak, “Şehirde Bir Yılkı Atı”, *Bireylikler Dergisi*, Kayseri Mayıs-Haziran 2006 s.1.

³³³ Ahmet Erhan, “Aylar Boyu Kırları”, s.33.

³³⁴ M. Cem Şahin, “Türkiye’de Gençliğin Toplumsal Kimliği ve Popüler Tüketim Kültürü”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S:2, Ankara 2005, s.158-159.

Nasıl da ikibinleri solladı teknolojiniz

Çadırda yaşar kurtlarım, kar altında

Beni ancak fenerimi kırarak görebilirsiniz”.

Şair, şiirlerinde teknolojik gelişmelere yer verir. İnternet yurtdışındaki insanlarla mesafeyi kısaltır:

“İnternet’te bir sayfa aç kendine

*Kurul artık, Danimarkalı akranınla hasbihal et”.*³³⁵

Erhan yalnızlığını paylaşmak, ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmek için bir cep telefonu satın alır:

“Aldım bir GSM, yalnızlığıma geldi

Maltepe pazarından uydulara tırmandım

*Alet sıfır, halt kart ve peçete dahil”.*³³⁶

Modayı belirleyen üreticiler bunu televizyon aracılığıyla yapar ve halkı özendirir. Amaçları daha fazla kar etmek ve pazardaki paylarını artırmaktır.³³⁷ Cep telefonu kullanmaya başlayan Erhan, 2000’li yılların modasını alaycı bir üslupla işler:

“Kontörüm bitti, beni arar mısın

Cihangir üstü dolunay oy oy oy

*Üç kontörlük aşkım kaldı, oldun mu mosmor”.*³³⁸

Röportajlarda ve mektuplarda teknolojiyle arasının iyi olmadığı söyleyen şair, uzun yıllar daktilo kullanır. Erhan’ın komşuları daktilo sesinden şikâyetçidir. Şair, tek göz oda ve daktilo sesinden şikâyetçi olmayan bir komşu ister:

“Bir göz oda da olur

Daktilo çatırtısına alışık bir komşu

³³⁵ Ahmet Erhan, “Göçebe Yürek”, s.237.

³³⁶ Ahmet Erhan, “GSM-3”, s.240.

³³⁷ M. Cem Şahin, “Türkiye’de Gençliğin Toplumsal Kimliği ve Popüler Tüketim Kültürü”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S:2, Ankara 2005, s.158.

³³⁸ Ahmet Erhan, “Kontör”, s.357.

*Sonrası... Hamd ü senalar”.*³³⁹

Mail atmaya alışamayan Erhan, daha samimi bulduğu için arkadaşlarına mektup gönderir. Teknolojiyi insanları robotlaştıran yapay bir unsur olarak gören şair, yer yer eleştiriler yapar. Teknoloji çağındaki insan duygudan ve düşünceden uzaklaşır. Yaşadığı günü, saati bile umursamaz:

“Şimdi yıllardan kaç, ne umurum?

*Com.tr- com.tr.-bipp.-aherhan!”.*³⁴⁰

Bilgisayarın yaygınlaşmaya başladığı 90’lı yıllar, bilgisayar çağının habercisidir. Bu yıllara şahit olan Erhan, bilgisayarlarda kullanılan programlara şiirlerinde yer verir.

“Ey ömrüm, bilgisayar çağındasın

Pürtelaş, bu ne telaş

*Word excel- peki ne olacak seyirciler”.*³⁴¹

³³⁹ Ahmet Erhan, “Dul Erkeğin Türküsü”, s.252.

³⁴⁰ Ahmet Erhan, “Resimli Ahmetler Tarihi-6”, s.268.

³⁴¹ Ahmet Erhan, “Kahrır Çağı”, s.319.

3.2.8.Şiir ve Şair

Röportajlarında ve yazılarında şiir hakkındaki görüşlerini nadiren dile getiren Erhan, düşüncelerini zaman zaman şiir yoluyla aktarır. Şiir, savaşı ve diğer olumsuzlukları değil güzellikleri anlatmalıdır:

“Bir ipucu: Sevgisiz toprakta yeşermez

Bir silahın kabzasına kazınsa da kimi

Doğası gereği silahı sevmez”.³⁴²

Gündelik dilin ve sıradan sözcüklerin şiire girip giremeyeceği uzun yıllar tartışılır. Garip önsözünü yazan Orhan Veli şiire özgü bir dili reddeder.³⁴³ Erhan: “*Bu şiire girmek için yıllarca bekledi şu yaşlı ağaç*” diyerek bu konudaki fikrini belirtir:

“Yolun kıyısında duran yapraksız, tozlu ağaç

İşte bir şiire girdin. Artık yalnızca bir ağaç değilsin”.³⁴⁴

Erhan, şiirde sadelikten yanadır. Topluma ulaşma adına bu sadeliği tercih ettiği düşünülebilir. Erhan’a göre sade bir dille kaleme alınan şiirler evrenselleşebilir:

“Yalınlık benimle kal, mavi göğümün

Enginliğinde uçan kuşların kanatlarına

Şiirler yazayım diye, onlar götürsün

Sevincini sözcüklerimin uzak ülkelere...”.³⁴⁵

Niçin şiir yazdığı, şairlere sorulabilecek bir sorudur. Erhan bu soruya cevap verir. Dünyayı kendince yorumlamak ve hayata karşı bir duruş sergilemek için şiir yazdığını ifade eder:

“Yazıyorum bir şeyleri kendi bildiğimce

Bir çığlık oluyorum dünyanın sustuğu yerde”.³⁴⁶

³⁴² Ahmet Erhan, “Bilmece”, s.135.

³⁴³ İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, Ekim 2005, s:82

³⁴⁴ Ahmet Erhan, “Ağaç”, s.176.

³⁴⁵ Ahmet Erhan, “Yalınlık Benimle Kal”, s.272.

Erhan'a göre şairlerin nesli tükenmektedir. Bunun sebebi yapılan acımasız eleştirilerdir. Erhan bu eleştirilere tepki gösterir:

“Yeryüzünden silinmiş ırkların sonuncusuyum ben

Oturup da şimdi aşk şiiri yazmam bundan.

Gülsün köpek sürüsü, lime lime edip

Bu dizeleri satsınlar haraç mezat”.³⁴⁷

Erhan, Türkiye’de şair olmanın zorluklarından söz eder. Şairlere ve onların fikirlerine değer verilmediğini düşünür:

“Ve Türkiye’de şair olmak

Gerçekten gülünç bir şeydir: Kutuplarda yangın!”.³⁴⁸

Şair, hassas bir yapıdadır. Kaval kemiği kırıldığı için futbolu bırakır. Bazen insanlarla bazen de kendisiyle ilgili sorunları vardır. İç huzuru bulamaz:

“Şair, dünya sana küsmüş diyorlar

Sen barışamazken kendinle bile”.³⁴⁹

Ahmet Erhan şiirlerinde duygu ve düşüncelerini özgürce ifade etse de zaman zaman şiir yazmanın ve şair olmanın zorluklarından söz eder:

“Ben bildiğimi söylerim

Şair olmak zarar ömüre”.³⁵⁰

³⁴⁶ Ahmet Erhan, “Dünyanın Sustuğu Yerde”, s.256.

³⁴⁷ Ahmet Erhan, “Gülşiiir”, s.223.

³⁴⁸ Ahmet Erhan, “Şair”, s.503.

³⁴⁹ Ahmet Erhan, “Şair Dünya Sana Küsmüş Diyorlar”, s.248.

³⁵⁰ Ahmet Erhan, “Şair Olmak Zarar Ömüre”, s.257.

3.2.9.Kadın ve Çocuk

Dört ablası olan ve iki evlilik yapan Erhan, kadınlara ve özellikle annelere değer verir. Anne dendiğinde zihninde, annesi gibi saçını süpürge eden bir kadın canlanır:

“Yoruldu artık, bütün gün didinip durdun

*Toprak bile, gök bile, deniz bile birden yorulur”.*³⁵¹

Ahmet Erhan, insanların ilgi ve sevgisine yoğun biçimde ihtiyaç duyar. Çocukluk yıllarında alıştığı ilgiyi yetişkin olduğu dönemde de görmek ister. Bir kadından ise anne şefkati bekler. Aradığı şey sonsuza dek sürecek bir anne sevgisidir.³⁵² Hayatına giren kadınlardan da beklentisi bu şekildedir:

“Elektrik yakmam, su bile içmem

Gökyüzüne bile bakmam

*Anam mısın karım mı onu dert etmem”.*³⁵³

Genel itibariyle kadınlara saygı duyan Erhan, zaman zaman: *“Bütün memelilerden nefret ediyorum”*³⁵⁴ diyebilecek kadar ileri gider. İlk evliliğinin başarısızlıkla sonuçlanması ve uzun yıllar yalnız yaşaması Erhan’ın kadınlara bakışını olumsuz etkiler. Hatta kadınlar için ‘eksik etek’ ifadesini kullanır. Ayrıca dört abladan sonra dünyaya gelen şair, çocukluk yıllarında ilgi odağı olduğu için ablalarından eziyet görmüş olabilir:

“Ey sen ki yalnızlık, ölümden sonra

Dört abla gibi büyüyor duvarlar

*Bir tek çocukları kalmış umurlarında”.*³⁵⁵

Erhan, hayatındaki kadınların şiirlerine ilgi göstermediğini düşünür. Kadınlar ancak ilişkilerine dair bir unsur aramak için şiirlerini okur:

“Bütün kadınlarım, ancak kendilerini aldattığımdan

³⁵¹ Ahmet Erhan, “Anne”, s.137.

³⁵² Yusuf Alper, *Psikodinamik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 25.

³⁵³ Ahmet Erhan, “Kiracı”, s.407.

³⁵⁴ Ahmet Erhan, “Kırkayak Takvimi-11”, s.494.

³⁵⁵ Ahmet Erhan, “Eksiketek Şiir”, s.456.

*Kuşkulandıkları zamanlarda yazdıklarını okuma gereği duydular”.*³⁵⁶

Öğretmen olan Erhan, çocukları çok sever. 90’lı yıllarda televizyonda bir çocuğun zincire vurulduğunu görünce mide kanaması geçirir.³⁵⁷ Güzellikleri hak eden çocuklara ölümü yakıştıramaz:

“Çocuk, seni bir kirazın yüzünü güneşe döndüğü yerde gördüm

*Zamanı değil ölümün, onu da biliyorum”.*³⁵⁸

Ahmet Erhan, çocukları bir ilham kaynağı olarak görür. Onların doğallığı ve masumiyeti şaire ilham verir:

“Seni lanet, seni gece taciri

*Çocuk sesleriyle şiir yazsana”.*³⁵⁹

Oğlu olan Erhan, bir kız çocuğu ister. ‘Manoli’ isminde bir kız olacağını hayal etse de bu hayali gerçekleşmez:

“Manoli çocuğum

Doğduğunu görecek miyim”

Çocukların varlığı, karamsar bir yapıya sahip şaire geleceğe dair umut verir. Erhan, çocukların başarılarına göre değerlendirilmesine karşıdır:

“Bırak bütün okullar sana teşekkür vermesin

*Vermesin, varlığına yokluğuna teşekkür ederim”.*³⁶⁰

³⁵⁶ Ahmet Erhan, “Kırkayak Takvimi-35, s.497.

³⁵⁷ Merve Akıncı Almaz, Yaşamla Ölüm Arasında Bir “Oğul”: Ahmet Erhan, Yalnızlar Mektebi Dergisi, Ağustos 2015, s.16.

³⁵⁸ Ahmet Erhan, “Hatıra”, s.555.

³⁵⁹ Ahmet Erhan, “Amca”, s.448.

³⁶⁰ Ahmet Erhan, “Çocuk”, s.414.

3.3. Otobiyografik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri

Erhan, şiirlerinde kendi hayatından sıkça bahseder. Yani Ahmet Erhan şiirinde Erhan Bozkurt'un hayatına dair pek çok unsur vardır.

Şair şiirlerinde, doğumuna, fiziksel özelliklerine, ailesine, arkadaşlarına, memleketine, yaşadığı şehirlere, zararlı alışkanlıklarına, korkularına ve hastalığına önemli bir yer verir.

3.3.1. Doğumu ve Fiziksel Özellikleri

Zor bir doğum yaşayan Erhan bu olayı şiirine yansıtır. Çevresindeki herkes yaşayacağından şüphelidir:

“Buyrun ben Ahmet Erhan, bir kilo beş yüz gram gelmiş tartıda

Doğduğu zaman, dört ablanın ardından horoz çükü kadar oğlan

Doktorlar ve hemşireler arasında bahis salgını:

*Yaşar mı yaşamaz mı şu er han”.*³⁶¹

Şair, nüfus bilgilerinden tüm ayrıntılarıyla bahseder. Adeta nüfus cüzdanına şiirinde yer verir:

“08.02.1958. Ahmet İzzet'ten olma, Emine'den doğma

*Boşandı. İslam. İçel. Mersin. Mesudiye ve bir sürü rakam”.*³⁶²

Erhan, fiziksel özelliklerini anlatır. Boyu ve kilosuna varana kadar şiirinde işler:

*“Ben yenildim, 60x1.72 olarak yere serildim”.*³⁶³

³⁶¹ Ahmet Erhan, “GSM...”, s.239.

³⁶² Ahmet Erhan, “Erhan Bozkurt, Ahmet Erhan'ı Yargılıyor”, s.297.

³⁶³ Ahmet Erhan, “Erteleme”, s.93.

3.3.2. Ailesi ve Arkadaşları

Erhan şiirlerinde, çocukluk yıllarındaki ev hâllerine yer verir. Çekirdek aile portresi çizilir:

“Huysuz bir baba, uysal bir anne

Pencere arkalarında örgü ören kızlar

Bir taşra kasabasında geçen çocukluk”.³⁶⁴

Şair, gençlik döneminde ailesinin gözünde bir hazır yiycidir. Onlara göre kitap okumaktan ve şiir yazmaktan başka bir şey yapmaz. Erhan, ailevi problemlerinden söz eder:

“Annemse tek bir söz bile etmeden

Hazırlıyor akşam sofrasını

O da anımsatmaktan usandı artık

Yedi ay işsiz gezen babamı”.³⁶⁵

Şair, 1980’lerin çalkantılı atmosferinde kendini ölüme yakın hisseder. “Bugün de ölmedim anne” diyen Erhan için, eve ve annesine dönmek bir başarıdır.

“Başımı öndeki koltuğa dayayıp,

Evde bıraktığım yaşlı anamı düşündüm”.³⁶⁶

Ahmet Erhan evine ve ailesine bağlı biridir.³⁶⁷ Annesi ailesi için saçını süpürge eden bir kadındır. ³⁶⁸Onu ihmal ettiği zamanlarda kendisini hayırsız olarak addeder. Annesi onun için huzur kaynağı, sığınma yeridir:

“Anne ben geldim, ağıdaki balık

Bardaktaki su kadar umarsızım

Dizlerin duruyor mu başımı koyacak?

³⁶⁴ Ahmet Erhan, “Ağıt”, s.62.

³⁶⁵ Ahmet Erhan, “İşsizlik”, s.146.

³⁶⁶ Ahmet Erhan, “Alacakaranlıktaki Ülke-9”, s.28.

³⁶⁷ Merve Akıncı Almaz, “Yaşamla Ölüm Arasında Bir Oğul: Ahmet Erhan” , *Yalnızlar Mektebi Dergisi*, Ağustos 2015, s.16.

³⁶⁸ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 15.

*Anne ben geldim, oğlun, hayırsızın”.*³⁶⁹

Annesinin ölümü Erhan’ı derinden etkiler. Babasının ölümünden sonra ikinci bir yıkım yaşar:

“Zor bir yıldız, annem öldü, dünyada

*Yangın çıktı, oysa ben hep üşüdüm”.*³⁷⁰

Şair, babasının ölüm haberini aldığı anı asla unutamaz. Hayatında bir dönüm noktası olan o an, dünya adeta başına yıkılır:

“Çalar kapı, görünür annenin sapsarı yüzü

Binlerce kanadı kırık kuş o sıra

Uçmaya çalışırlar kentin üstünde

*Bağırurlar: Baba öldü!”.*³⁷¹

Şair röportajlarda kendini, anneden ziyade ‘babacı’ olarak ifade eder.³⁷² Erhan’ın şiirlerinde babasına dair pek çok unsur vardır:

“Ben babamı severim, kaşı kara gözü kara

*Hilal-i Ahmet gibi konar uca bucağa”.*³⁷³

Bu dizeleri yazan şair klişe bozar. Hilal-i Ahmer, Türk Kızılayı’nın diğer bir adıdır. Bu kurumun pek çok şehirde ve ülkede birimi vardır. Şair, babası Ahmet’i baktığı her yerde görür. Bu açıdan bir özdeşim kurar.

Erken yaşta babasını kaybeden şair, onu bir türlü aklından çıkaramaz. Babası bir silüet biçiminde şiirinde yer alır:

“Yaşamımın bütün kökleri uzanıyor avuçlarıma

*Düşünürken babamın çay bardağı tutan ellerini”.*³⁷⁴

³⁶⁹ Ahmet Erhan, “Oğul”, s.261.

³⁷⁰ Ahmet Erhan, “Bir Yılbaşı Ağacı İçin”, s.213

³⁷¹ Ahmet Erhan, “Bir Baba İçin-4”, s.244.

³⁷² Fazlı Teoman Yakupoğlu, “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, *Radikal Kültür Sanat*, Mayıs 2007, s.1.

³⁷³ Ahmet Erhan, “Baba”, s.433

³⁷⁴ Ahmet Erhan, “Dönüşün Senfonisi”, s.122.

Şair, hayatta olduğu dönemlerde babasının annesini aldattığını düşünür. Alkolik olması ve ailevi problemleri onu bu düşünceye sevk eder:

“Nedret genelevde onu bekler,

*O Toto Kâzım'ın barında şarap içer”.*³⁷⁵

Şair, annesine kötü davrandığı için zaman zaman babasına kızsada ölümünden sonra onu özler. Yaşanan güzel anları özlemle hatırlar:

“Seninle konuşurduk baba

Böyle gecelerde, iki bilge gibi

Karşılıklı bakışarak

*Bazı şeyleri kavrayamasam da, dinlerdim”.*³⁷⁶

Babasına dair her anı, şairin zihnindedir. Erhan çocukken, babasının sarhoş bir hâlde eve gelmesini zaman zaman içerler:

“Yüzünde sarhoşlara özgü, tuhaf bir gülümseme

Kaldırırverirsin omzuna beni

*Sorarım: Baba niye geç kaldın böyle?”.*³⁷⁷

Babasının içki içmesinden sıkça bahseden Erhan, onu dini yönden zayıf görür. Şaire göre ailesi, ona dini bilgiler vermez:

“Kimse sana ezan sesine uyanmayı öğretmedi

Şarapla abdest alırdı baban

*Çavuş üzümleriyle tespih çekerdi”.*³⁷⁸

Erhan, kendisini çok seven, küçük yaştan itibaren ona yoğun ilgi gösteren babasıyla özdeşim kurar.³⁷⁹ Şair, kimlikte olmasada artık Ahmet Erhan'dır. Eve geç gelen baba figürü bir kez daha işlenir:

³⁷⁵ Ahmet Erhan, “Mersin-6”, s.480.

³⁷⁶ Ahmet Erhan, “Bir Baba İçin-1”, s.239.

³⁷⁷ Ahmet Erhan, “Bir Baba İçin-2”, s.242.

³⁷⁸ Ahmet Erhan, “Tek Yol Ölüm”, s.429.

³⁷⁹ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 13.

“Sana artık Ahmet Erhan diyorlar

Yalnızlık, ölümün üvey kardeşi

Eve hep geç saatlerde gelen babaların

Ayak izlerinden yükselen buğu”.³⁸⁰

Şairin babasıyla özdeşimi çok yoğundur. Gençlik döneminde babasından ve içkisinden nefret eden Erhan, babasının ölümüyle onun meyhanede boş bıraktığı sandalyeye oturmuş ve bir daha da kalkmamıştır.³⁸¹ Ahmet İzzet Bey öldükten sonra adeta oğlu Erhan’ın bedeninde tekrar dirilir:

“Senin ölümün baba, bende

Bir anafora kapılarak

Yeniden doğuma dönüşüyor”.³⁸²

Şair, *Resimli Ahmetler Tarihi*’nde oğlu Ahmet Deniz’e, babası Ahmet İzzet’e ve kendi hayatına yer verir. Resimlerle zenginleştirilen bu eser, bir soy ağacı gibidir. Erhan, Mersinli olan ailesinin kökenlerini önemser. Oğlunu, babasını ve kendisini: *“Kara Mersin taşından üç kara boncuk”* biçiminde ifade eden şair, babasının ailesinden söz eder:

“Otuz yedi kardeşтик, derdi babam

İki babadan ve bir çuval anadan”.³⁸³

Erhan ilk eşi Kıymet Hanım’dan ‘Boşnak kızı’ diye bahseder. Ayrıldığı ilk eşine güvendiğini söyler:

“Severim kadınımı, ölen her Boşnak çocuğun annesi o çıkıyor

Boynuzlandığımdan zerre kadar kuşkulanmıyorum”.³⁸⁴

Şair, oğlu ve ilk karısı Kıymet Hanım ile yaşadığı problemlere yer verir. Bu problemlerden biri de alkoldür:

“Alkol diz boyu, oğlum sevgisiz, karım umarsız”.³⁸⁵

³⁸⁰ Ahmet Erhan, “Otobiyografi”, s.389.

³⁸¹ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 13.

³⁸² Ahmet Erhan, “Bir Baba İçin-6”, s.246.

³⁸³ Ahmet Erhan, “Resimli Ahmetler Tarihi-4”, s.266.

³⁸⁴ Ahmet Erhan, “Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi”, s.147.

Babasının ebeveynleri için: “*Anası Rum, Dede Kafkaslar’dan, yüzbaşı*” diyen şair, oğluna öğüt verir:

“*Ahmetler’den bir safkan,*

Yüreği akıtmalı”.³⁸⁶

Oğlu için *Deniz Unutma Adını* isimli eseri yazan Erhan, Deniz’e sık sık nasihatler verir. Deniz Gezmiş’i çok seven şair, oğluna: “*Oğlum unutma adını sana boşuna konulmadı o*” der. Oğluna Deniz Gezmiş gibi bir insan olmasını öğütler:

“*Kardeşliği, cesareti ve yanlıgıyı*

Oğlum unutma adını

Tarihe karşı yürüyen bedenleri hatırla”.³⁸⁷

Babası Ahmet İzzet’i çok seven Erhan, oğlunun onu sevmediğini düşünür: “*Babamı ne kadar severmişim ah, oğlum beni sevmiyor*”.³⁸⁸ İlk eşi Kıymet Hanımla ayrılan şairin oğluyla bazı sorunları vardır. Babalık rolünü üstlenmekte zorlanan Ahmet Erhan, gençlik yıllarında yakındığı babası gibi bir baba olur.³⁸⁹ Ölümüne yakın oğluyla araları düzeler.

Şair, son şiir kitabı *Sahibinden Satılık*’ta ikinci eşi Hacer Hanım’a seslenir, onunla dertleşir:

“*Ben kendini deniz sanırdım Hacer*

Kayalıkları kanırtarak savuran

Şimdi oturup düşünüyorum neyi, kimi”.³⁹⁰

Pek çok arkadaşı olan Erhan, yazdığı birçok şiiri arkadaşlarına ithaf eder. Yakın arkadaşı Yaşar Miraç’ın şiirine güzelleme yapar:

“*Yaşar’ın şiirine girdim işte sonunda*

Onun dilinde arınıp yundum şükür

Kendi güzelliğimin bilincine vardım”.³⁹¹

³⁸⁵ Ahmet Erhan, “İnsan İlişkileri”, s.371.

³⁸⁶ Ahmet Erhan, “Resimli Ahmetler Tarihi-2”, s.262.

³⁸⁷ Ahmet Erhan, “İlk Vasiyet-6”, s.518.

³⁸⁸ Ahmet Erhan, “Resimli Ahmetler Tarihi-1”, s.261.

³⁸⁹ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 56.

³⁹⁰ Ahmet Erhan, “Sanrı”, s.528.

Erhan, çok sevdiği Ataol Behramoğlu'ndan söz eder. 'Ağabey' diye hitap ettiği Behramoğlu'na büyük saygı duyar:

"Paris'teki ağabeyimle el sıkışırken, bir elim Ankara'da onun için şiir yazardı

Adını bile anmaya korktuğum ağabey, nasılsın, sana bu şiirde yer vermemek olmazdı".³⁹²

Şair, öykü yazarı arkadaşı İbrahim Karaoğlu'na ithafen şiir yazar. Aynı zamanda Coğrafya Öğretmeni olan Karaoğlu, Erhan'ın dostlarındandır:

"Oturdum kalbimin nüfus sayımını yaptım

Bir-iki dost, çuvalla düşman".³⁹³

Erhan, Timur Daniş'a şiirinde yer verir. Gazeteci-yazar arkadaşı ile Moğol İmparatoru Timur arasında özdeşim kuran şair, Daniş'ın cesaretinden söz eder:

"Dünyayı kurtarmaya yürüyen çocuk

O yeşil altın yelelerinde üç-beş masal kırıntısı kaldı, git getir

Çünkü yürümek her şeydir".³⁹⁴

Şair, arkadaşı Hüseyin Ferhad için bir şiir kaleme alır. Özlediği dostuna bu şiirle seslenir:

"Uzaktır güneyin şarkıları şimdi

Sen ki uzakları özlerdin ey çocuk

Dilinde kekremsi, garip bir tatla

Akıtırdın boğazından sözcükleri".³⁹⁵

Sivas Katliamı Erhan'ı en çok etkileyen olaylardandır. Kaybettiği arkadaşlarını asla unutamaz.³⁹⁶ 'Behçet Abi' diye seslendiği Aysan'ın yasını tutar:

"Sen benim kan kardeşimsin

³⁹¹ Ahmet Erhan, "Güneşin Gözlüğü", s.263.

³⁹² Ahmet Erhan, "Mersin-6", s.483.

³⁹³ Ahmet Erhan, "Milli Coğrafya", s.509.

³⁹⁴ Ahmet Erhan, "Timurlenk", s.541.

³⁹⁵ Ahmet Erhan, "Uzaktır Güneyin Şarkıları", s.18.

³⁹⁶ Ahmet Deniz Bozkurt, "Bak, Unutmadım Adımı", *Sözcükler Dergisi*, İstanbul Eylül-Ekim 2013, s.16.

Yeterince kan akıttık, bırak parmak ıslanmasın

Bir ölüm denizinde boğulduk

*Ummana daldık, Yunus olduk”.*³⁹⁷

Behçet Aysan ve Metin Altıok, şairin sürekli beraber olduğu arkadaşlarıdır. Onların ölümüyle Erhan, adeta eve kapanır. Kendini daha da yalnız hisseden Erhan’ı, arkadaşı Ahmet Say yalnız bırakmaz. Sıkça gidip Erhan’ı ziyaret eder.³⁹⁸

Şair, yakın dostu Hüseyin Alemdar için bir şiir yazar. At yarışı merakıyla bilinen Erhan’ın bahis oynadığı bu at, yarış kazanamaz. Şair, arkadaşı Alemdar’a atı Mohi’den bahseder. Sürekli yarış kaybeden bu atla, hayatı yenilgilerle dolu olan kendisi arasında bir özdeşim kurar:

“Mohi diye bir at var bugünkü yarışlarda

*Gelmez biliyorum, yine de oynasam”.*³⁹⁹

Erhan, Adanademirspor’dan takım arkadaşı Fatih Terim’i de unutmaz. Terim futbola, o ise şiire yönelir:

“Adanademirspor’da FatihTerim’le aynı takımda

Epeyce sıyrık bir meşin yuvarlağın peşinde

*Fatih Galatasaray’a doğru deplase oldu, sense şiire”*⁴⁰⁰

Şair, Metin Karay, Fatih Aytaç, Hüseyin Coşkun, Sefa Uysal, Mazhar Güncoğlu gibi pek çok arkadaşı için şiir yazar. Genel itibariyle şairin arkadaşları için yazdığı eserler, onlarla olan derin muhabbetleri üzerine kurulu şiirlerdir.

Ahmet Erhan şiirlerinde, ailesi ve arkadaşlarına büyük bir yer verir. Şiirlerinden yola çıkarak, şairin yakın çevresi ile ilgili düşünceleri ve onlarla olan ilişkileri hakkında fikir edinilebilir.

³⁹⁷ Ahmet Erhan, “Mohi”, s.235.

³⁹⁸ Ahmet Say, *İnsanoğlu İnsanlar*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2016, s. 62.

³⁹⁹ Ahmet Erhan, “Erhan Bozkurt, Ahmet Erhan’ı Yargılıyor”, s.298.

⁴⁰⁰ Ahmet Erhan, “Erhan Bozkurt, Ahmet Erhan’ı Yargılıyor”, s.298.

3.3.3. Memleketi ve Yaşadığı Şehirler

Akdenizli ve Mersinli olduğunu her fırsatta dile getiren Erhan için, memleketinin ayrı bir yeri vardır. Şair, Akdeniz'in Kilikya'sını yoğun bir lirizmle işler.⁴⁰¹ *Ölüm Nedeni: Bilinmiyor*'da, Mersin başlığıyla 6 farklı şiir dikkat çeker. Şair için Akdeniz, bir bölgeden çok daha fazlasıdır:

“Sekiz Şubat Bindokuzyüzellisekiz.

*Doğum nedeni: Bilinmiyor. Ülkesi: Akdeniz”.*⁴⁰²

Erhan, her yönüyle Mersin'i anlatır. Kentin yapısından, iklimine, insanlarına, iş alanlarına kadar yer verir:

“Mersin, yağmurlar ortasında bir kent, çarşısı,

Otelleri, dükkanları, karakavruk insanları

Rakım, şu kadar. Nüfus şu kadar. Bahçecilik,

*Tüccarlık ve işsizlikle geçinir halkı”.*⁴⁰³

Şair, için Mersin anıları oldukça önemlidir. Futbol ve deniz tutkusu çocukluk yıllarında başlar:

“Mersin'de bir çığlık gibi yankılanıp geçti çocukluğum

*Portakal bahçeleri, Mersin İdmanyurdu maçları ve deniz arasında”.*⁴⁰⁴

Erhan, Mersin'de yaşadığı mahalleyi hatırlar. Mersin'deki mekanlara ve kentin atmosferine şiirlerinde yer verir:

“Mersin'de Mahmudiye mahallesinde güneş bir topaç gibi döne döne alçalır

Gümrük Alanı'nda güvercinler birden bire havalanıyor,

*Gökyüzünde kanatlarının izi kalıyor”.*⁴⁰⁵

⁴⁰¹ Adnan Özer, “Ahmet Erhan'ı Sunarken”, Taşlıtarla, Ocak 2014, s.10.

⁴⁰² Ahmet Erhan, “Mersin-1”, s.456.

⁴⁰³ Ahmet Erhan, “Mersin-1”, s.463.

⁴⁰⁴ Ahmet Erhan, “Mersin-2”, s.465.

⁴⁰⁵ Ahmet Erhan, “Mersin-2”, s.467.

Şair, Mersin’i özlediğini sık sık dile getirir. Mersin’e dönme fikri, şiirlerinde kendine yer bulur:

“Ömrüm, benim ömrüm hangi mezar taşına sığacak

Keşke bir mermerci olsaydım Müftü Köprüsü’nün orada”.⁴⁰⁶

Tıpkı Erhan gibi annesi de Mersin’i özler. Birçok kez başka kentlere taşınan aile için, Mersin’in yeri ayrıdır:

“Annemin bile Mersin deyince hala gözleri dolar”.⁴⁰⁷

Kökenlerini araştırmaya meraklı olan Erhan, Mersin’deki atalarının izlerinden yürüdüğünü söyler. Şaire göre Mersin, hüzünlü bir şehirdir:

“Kepeklerini açmış acı, uluyan denizi içine alıyor

Mersin, toprağının her zerresiyle çığlıklar atıyor.

Atalarımın ayakizlerine basarak yürüyorum”.⁴⁰⁸

Şair, memleketi Mersin’den övgüyle söz eder. Güzellik açısından Avrupa kentlerinden farklı olmadığını düşündür:

“Göğün bittiği yerde Mersin başlayabilir

Bir kuşun kanat vuruşlarıyla gelir mutluluk”.⁴⁰⁹

Şair, zaman zaman Mersin’e dönmeyi düşünse de bu asla gerçekleşmez. Uzun yıllar yaşadığı Ankara’dan kopamaz:

“Günler geceler boyu oturdum

Mersin için bu şiiri yazdım,

Ne ben tilkiyim, ne de Mersin kürkçü dükkanı”.⁴¹⁰

⁴⁰⁶ Ahmet Erhan, “Mersin-6”, s.479.

⁴⁰⁷ Ahmet Erhan, “Mersin-6”, s.480.

⁴⁰⁸ Ahmet Erhan, “Mersin-3”, s.471.

⁴⁰⁹ Ahmet Erhan, “Mersin-4”, s.473.

⁴¹⁰ Ahmet Erhan, “Mersin-6”, s.484.

Şair, üniversiteyi okuduğu ve yıllarca yaşadığı Ankara'ya şiirlerinde yer verir. Şair için bu iki kentin önemi büyüktür:

*“İkisini de sevdiğimi geç anladım
Mersin’de doğduğumu nasıl biliyorsam,
Adım gibi biliyorum,
Ankara’da öleceğimi”*.⁴¹¹

Hayatının büyük bir kısmı Ankara’da geçen şair, kentin atmosferinden söz eder. Ankara’nın soğuk havası Erhan şiirinde yerini alır:

*“Kuğulu Park’taki bütün kuğular
Bir heykel misali donup kaldılar”*.⁴¹²

Ankara’daki arkadaşlarının Sivas’ta ölümüyle şehir, şaire ağır gelmeye başlar. Arkadaşlarıyla gittiği her yer hatıralarla doludur. Erhan 2001 yılında, eşi Hacer Hanım’la İstanbul’a taşınır, Ankara’ya veda eder:

*“Hoşçakal şehrim, şehrim hoşça kal
Tüyübitmedik sevincim, tohuma kaçmış hezeyanım”*.⁴¹³

İstanbul’a taşınan şair, gider gitmez Ankara’yı özlemeye başlar. Yıllarca yaşadığı kente bağlandığını, ondan uzaklaşınca hisseder:

*“Saatler susmuştur şimdi şehrimde,
Işıkları Ankara’nın
Hükümü ele almıştır birdenbire”*.⁴¹⁴

Ankara’dan taşınan Erhan, İstanbul’a uyum sağlamakta zorlanır. Başkent, devleti temsil eder:

*“Beşiktaş mı desem, Haydarpaşa, İstinye mi
Bilmem, ben devlet şehriden yeni geldim birader”*.⁴¹⁵

⁴¹¹ Ahmet Erhan, “Mersin-6”, s.480.

⁴¹² Ahmet Erhan, “Kuğulu Park”, s.251.

⁴¹³ Ahmet Erhan, “Daüssıla”, s.309.

⁴¹⁴ Ahmet Erhan, “Şehrimin Işıkları”, s.313.

Ne Balık Ne De Kuş'ta birçok İstanbul şiiri yer alır. Erhan, İstanbul'dan memnun değildir. Şehir, şairi bunaltır:

“Şehir, katran karası ruhuyla üstüme geliyor bugün

İşte çoğulsunuz- bu benim yalnızlığımdır”.⁴¹⁶

2002-2007 yılları arasında Silivri'de yaşayan Erhan, bu sessiz ilçede kendini daha da yalnız hisseder:

“Yapayalnız bir kasabanın ortasındayım”.⁴¹⁷

Erhan, yaşadığı şehirlere hayatıyla paralel biçimde yer verir. Ankara'dayken Ankara'yı, İstanbul'dayken İstanbul'u işler. Ankara'da yaşadığı yıllarda memleketi Mersin'i özlerken, İstanbul'da yaşadığı yıllarda Ankara'yı özler.

Şair için memleketi ve yaşadığı kentlerin önemi büyüktür. Mersine dönme fikri hep vardır. Fakat asla hayata geçmez. Çünkü Ankara'da yaşamaya alışır. Hatta İstanbul'a gidince uyum sağlamakta zorlanır.

Ahmet Erhan Ankara'ya ve İstanbul'a taşınsa da “Mersinli” tarafını hep korur. Konuşma esnasında sıkça “Bah hele” diyen şair yörenin ağız özelliklerini korur.⁴¹⁸

⁴¹⁵ Ahmet Erhan, “Yalnızlığın Devlet Hali”, s.328.

⁴¹⁶ Ahmet Erhan, “Salgın”, s.323.

⁴¹⁷ Ahmet Erhan, “Silivri”, s.375.

⁴¹⁸ Ahmet Say, *İnsanoğlu İnsanlar*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2016, s. 61.

3.3.4. Zararlı Alışkanlıkları

Babası öldükten sonra onun son kadehiyle alkole başlayan Erhan, şiirlerinde bu zararlı alışkanlığa yer verir. Belki de insanlara: “Tıpkı babası gibi içiyor” dedirtmek için içkiye bu kadar sarılır.⁴¹⁹ Alkol konusunda babasını örnek alan şair, onun alkol aldığı zamanları asla unutmaz:

“Geride yalnız bir zeytin ağacı kalır

Biraz üflesem belki bir çakıtaşı

*Rakı kadehini tutan eli babamın”.*⁴²⁰

Yıllarca babasına: ‘İçme’ diyen annesi, eşi ölünce aynı uyarıyı oğluna yapar. Erhan, söz verse de sözünü tutamaz:

“Ölümlü bir şairim, anneme sözüm var

*Bu gece onuncu kadehte TV’yi kapatacağım”.*⁴²¹

Alkol, Erhan’ın hayat düzenini bozar. Şiirlerinde, içki içtiği gecelerin sabahındaki ev atmosferine yer verir:

“Anason kokusu, dağılmış kuruyemişler

*Meyve kabukları, çapaklı gözler”.*⁴²²

Hemen her gün içen Erhan, daima akşamdan kalmadır. Alkolün tadı ve kokusu eksik olmaz:

“Odam dağınık

İğrenç bir sabah

*Ağzımda hala alkolün buğusu”.*⁴²³

Şair, evliyken sarhoş olduğunda ya da alkol yüzünden hastalandığında, yardımına koşan ilk eşi Kıymet Hanım’dır:

⁴¹⁹ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 14.

⁴²⁰ Ahmet Erhan, “Mersin-5”, s.477.

⁴²¹ Ahmet Erhan, “Yorgun Mihmandar”, s.212.

⁴²² Ahmet Erhan, “Mersin-6”, s.479.

⁴²³ Ahmet Erhan, “Nostalji”. s.413.

*“Alkole battığım gecelerde, bana süt getiren kadın”.*⁴²⁴

Erhan, 1990 yılındaki ailevi durumundan söz eder. Eşinden ayrılan şair daha çok içki içer ve zihnini uyuşturmaya çalışır.⁴²⁵ Yaşadığı zorluklara karşı alkole sığınır:

“Atım öldü, avradım beni sevmiyor. Silahım suskun

Sırtımdan kaç güneşi aşırarak yürüdüm. Yok.

*Damarlarımdaki alkölü kolonyayla sildim”.*⁴²⁶

Erhan’ın adı alkolle özdeşleşmiştir. Kendisi de çok içtiğinin farkındadır. Bu durumdan abartılı biçimde söz eder:

“Yanımda kibrit çakmayın

*Kanımdaki alkol ateş alacak”.*⁴²⁷

Şiirlerinde alkol masalarına sıklıkla yer veren Erhan, kurtuluş olarak gördüğü alkolle kendini kandırdığını bilir:

“Cunda’da bir yaz masasında

Kendimi rakıyla aldattım

Gecedен rüzgarı çekip aldım

*Yenildiğim bütün masalarda”.*⁴²⁸

Çok alkol tükettiği için eleştirilen şair, bu eleştirilerin farkındadır. Bazı şiirlerinde sarhoş olmadığını savunur:

“Adımı yalnızca alkole uyak kıldığımız

Gecelerde hatırladınız, yanıldınız.

*Çünkü görünüyordu şişelerin dibi bile”.*⁴²⁹

Alkol, Erhan’ı ölüme yaklaştırır. 39 yaşına kadar ölmemesine şaşırır. Alkolün onu yavaş yavaş ölüme götürdüğünü hisseder:

⁴²⁴ Ahmet Erhan, “Evlilik Öncesi Son Aşk Şiiri”. s.447.

⁴²⁵ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 12.

⁴²⁶ Ahmet Erhan, “At, Avrat, Silah”, s.533.

⁴²⁷ Ahmet Erhan, “File Bekçisi”, s.207.

⁴²⁸ Ahmet Erhan, “Şiir-4”, s.207.

“Ölümüm gecikmiş bir mezuniyet belgesi gibi

*Her gün alkol gönderine kendini çeker”.*⁴³⁰

Şair diğer zararlı alışkanlığı olan sigaraya şiirinde yer verir. Erhan, günde iki paket sigara içer:

“Çok sigara içiyorum, içtiğim sigaranın dumanına

*Aynalarda unuttuğum gülümsemelere yağmur yağıyor”.*⁴³¹

Şair, yaşadığı sorunlardan kaçmak için alkole sığınsa da, bu zararlı alışkanlık ona maddi ve manevi zarar verir. Abartılı biçimde alkol alması hastalığını tetikler, ailesiyle arası bozulur. Adı alkoliğe çıktığı için zaman zaman iş bulmakta zorlanır. Şair, tüm bu olumsuzlukların farkında olsa da, zararlı alışkanlıklarından vazgeçemez. Alkol ve sigara kanser olmasına ardından ölmesine sebebiyet verir.

⁴³⁰ Ahmet Erhan, “Kanayınca”, s.215.

⁴³¹ Ahmet Erhan, “Yeniden Doğuş-2”, s.116.

3.3.5. Korkuları ve Hastalığı

Erhan, şiirlerinde hastalığına ve çeşitli korkularına yer verir. Zaman zaman kendisiyle barışık olmadığı hissine kapılırız:

“Yükseklik korkusundan başım hiç dik durmadı

İğreniyorum kendimden bazan”.⁴³²

Şair, yükseklik korkusu nedeniyle uçağa binemez. Sadece Frankfurt Şiir Festivali için Almanya’ya gideceğinde uçağa biner.⁴³³ Havayolu yerine karayolunu tercih eder:

“Uçaktan korkarım

Trene binelim”.⁴³⁴

Ahmet Erhan’ı kan tutar:

“Kendimi öldürdüğüm yerlerde

Beni kan tutar”.⁴³⁵

Şairde panik atak problemi vardır. Bu sebeple dışarı çıkmayı pek sevmez. Alkol aldığı anda sakinleştiğini düşünen Erhan’da panik atak bir savunma mekanizması gibidir:

“Panik atak- ki dünyanın öcülerine karşı bir bastondur

Çekici ya da içki getirin ben sokağa çıkınca”.⁴³⁶

Sigarayı bir türlü bırakmayan ve gırtlak kanseri olan Erhan için ameliyat kaçınılmazdır. Ameliyattan bir gün önce şiir yazar:

“Yarın oyacaklar gırtlakımı

Homini de gırtlakımı, zavallı gırtlakımı”.⁴³⁷

Ameliyattan sonra ses tellerinden biri alınan şair, konuşmakta zorlanır. Bu durum onu içe kapanık bir hâle getirir:

⁴³² Ahmet Erhan, “Benimle Büyüyenler İçin”, s.412.

⁴³³ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s.25.

⁴³⁴ Ahmet Erhan, “Bozkır Süiti”, s.243.

⁴³⁵ Ahmet Erhan, “Öylesine Bir Aşk Şiiri”, s.549.

⁴³⁶ Ahmet Erhan, “İnsan İlişkileri”, s.371.

⁴³⁷ Ahmet Erhan, “Homini De Gırtlak”, s.539.

*“Kanser: Artık ne sesim var, ne de bir sözüm”.*⁴³⁸

Hastalığı esnasında dostlarının onunla ilgilenmediğini düşünen şair, onlara şiir yoluyla sitem eder:

“Beni artık kimseler aramıyor

*Kanserin bulaşıcı olduğunu bilmiyordum”.*⁴³⁹

Ölüm korkusu, Ahmet Erhan’da yükseklik korkusu, panik atak gibi problemleri tetikler. Şair, şiirlerinde bu korkularını açık biçimde ifade eder. Kanser olduğu yıllarda içe kapanan Erhan, özellikle son şiir kitaplarında hassaslaşır. İlgiye ihtiyaç duyduğu zor dönemlerde yalnız hisseder ve çevresindeki insanlara sitem eder.

Ahmet Erhan şiirlerinde kendi hayatına dair pek çok unsura yer verir. Şair, birinci tekil şahıs üslubuyla yazar. Bu durum Erhan’da bir katarsis yani boşalma sağlar.⁴⁴⁰ Erhan, şiirlerinde içini döker. İç dünyasını şiire aktararak ve dertlerini okurla paylaşarak rahatlar.

⁴³⁸ Ahmet Erhan, “Sayıklamalar-7”, s.541.

⁴³⁹ Ahmet Erhan, “Sayıklamalar-29”, s.545.

⁴⁴⁰ Yusuf Alper, *Psikodinamik Açıdan Ahmet Erhan Şiiri*, Digraf Yayıncılık, İstanbul Ekim 2006, s. 17.

3.4. Şiirlerinde Gönderme Yaptığı İsimler

Ahmet Erhan, şiirlerinde edebiyattan sinemaya, müzikten felsefeye kadar pek çok sanat ve bilim dalına, yerli-yabancı birçok sanatçıya gönderme yapar. Şair, Fars kökenli alim Hallac-ı Mansur'u hatırlar. Mutasavvıf olan Mansur: "En-el hak" der. Bu söz "Ben Hakkım" anlamına gelir. Kastı: "Eğer Allah'ı tanımıyorsanız eserini tanıyınız, işte o eser benim, ben Hakkım, çünkü ebediyen Hak ile Hakkım"dır. Mansur tanrılık iddiasında bulunmaz fakat yanlış anlaşılır ve idam edilir.⁴⁴¹ Şair, kendini Mansur'un yerine koyar. Doğru bildiklerini yazmaktan kaçınmaz, eleştirilmeyi göze alır:

"Dersem ki artık enel hak

Dünya, beni gönderlere çekersen

Ne olur, ne olur beni rüzgarsız bırak".⁴⁴²

Erhan, Nazım Hikmet'i çok sever. Ondan esinlenmek, ona benzemek Erhan için olumlu bir şeydir:

"Bu şiir Nazım'ın Samansarısı'na giderek daha çok benziyor, benzesin".⁴⁴³

İtalyan Şair Cesare Pavese, Erhan'ın okuduğu şairlerden biridir. Şair, kuzeni Kaya'yı Pavese'nin eserinde geçen kuzene benzetir:

"Kaya ağabey benim amcamın oğlu,

Pavese'nin Güney Denizleri'nde anlattığı

Amcaoğlunun hik demiş, burnundan düşmüş".⁴⁴⁴

Erhan, ABD'li şair ve yazar Sylvia Plath'ı hatırlar. Genç yaşta intihar eden Plath'ı, canlı görmeyi hayal eder:

"Sylvia Plath'ı arıyorum, mezarında buluyorum konyağını yudumlarken

Bana daha bir incelmış, ne bileyim daha bir güzelleşmiş gibi geliyor".⁴⁴⁵

⁴⁴¹ "Hallac-ı Mansur", TDV İslam Ansiklopedisi, C:15, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, s.379.

⁴⁴² Ahmet Erhan, "Koro Her Zaman Haklıdır-Ben" s.443.

⁴⁴³ Ahmet Erhan, "Mersin-2", s.468.

⁴⁴⁴ Ahmet Erhan, "Mersin-6", s.481.

⁴⁴⁵ Ahmet Erhan, "Hayır Hayır Hayır Hayır", s.522.

Şair, edebiyatın yanı sıra müzik ve sinema dünyasını yakından takip eder. Trafik kazası sonucu ölen oyuncu James Dean ve grubu Beatles'ın Hz İsa'dan daha popüler olduğunu iddia ettiği için tepki çeken müzisyen John Lennon, şiirinde işlenir:

“Ne James Dean gibi bir otomobilim var

Önüme çıkan ilk kamyonu vuracağım

Ne de John Lennon gibi benden nefret eden biri

*Kendimi kıskandıracak kadar peygamber olamadım”.*⁴⁴⁶

Erhan, Amerikalı şarkıcı Joan Baez'i severek dinler. Aktivist, özgürlükçü bir kadın olan ve sosyal konularla ilgilenen Baez'in şarkıları, şairi oldukça etkiler:

“Joan Baez'i dinliyorum

*İpekten bir örtü geriliyor beynime”.*⁴⁴⁷

Erhan, pesimist bir filozof olarak görülen Schopenhauer'e gönderme yapar. Genel itibariyle karamsar bir yapıda olan şair, mutlu olduğu anlarda oldukça pozitiftir:

“Mutluluğumuz Schopenhauer'in

*Sülalesini utandırır”.*⁴⁴⁸

Ahmet Erhan'ın pek çok sanat dalından, yerli ve yabancı birçok ismi yakından takip ettiğini söyleyebiliriz. Şiirlerinde sevdiği şairlere, dinlediği müzisyenlere, filmlerini izlediği yönetmenlere ve beğendiği oyunculara yer verir.

⁴⁴⁶ Ahmet Erhan, “Ölüm Biçimleri Üzerine Düşünülen Bir Gecenin Armağanı Olan Şiir”, s.403.

⁴⁴⁷ Ahmet Erhan, “Joan Baez'i Dinliyorum”, s.17.

⁴⁴⁸ Ahmet Erhan, “Bilanço”, s.561.

3.5. Şiirlerinde Dil ve Üslup

Türkçe öğretmeni olan Erhan, dili kurallı ve düzgün bir biçimde kullanır. Sıkça alıntı yaptığımız şiirlerinde görüldüğü üzere, noktalama işaretlerine ve özel isimlerin yazılışına dikkat eder. Ayrıca şair, yabancı kelimeleri ve isimleri telaffuzuna uygun yazar.

Erhan, genel itibariyle kolay söylenen ve kulağa hoş gelen kelimeler seçer. Şiirlerindeki ritim, bestecilerin dikkatini çekmiş ve birçok eseri bestelenmiştir. Şairin, bestelenmeye uygun pek çok şiiri vardır.

Erhan, küfre ve argo sözcüklere nadiren yer verir. Zaman zaman halk arasında kullanılan bu sözcükleri seçerek doğal bir tavır sergiler.

Şair, düşüncelerini net bir biçimde ifade eder. Eleştirileri ölçülüdür. 80'li yılları kapsayan gençlik döneminde yazdığı şiirlerde daha sert bir üslup benimsemiş olsa da, olgunluk döneminde daha sakindir. İleriki yıllarda, yaşının da verdiği olgunlukla daha naif bir tavır sergiler.

Erhan, dili etkili bir biçimde kullanır. Hissettiği duyguları yalın ve içten bir üslupla yansıtır. Çocukluk yıllarından itibaren yerli ve yabancı pek çok ismi okuduğu için dilin inceliklerini kullanmayı bilir. İçten üslubuyla hissettiği duyguyu okura geçirme adına başarılıdır. Okur, dili ustaca kullanan şairin duygularına ortak olabilir. Erhan, pek çok şiirinde kendi hayatından bahsetmiş gibi görünse de okurla arasında bir bağ kurar. Özellikle 80'li yıllarda kaleme aldığı şiirlerde: 'çağdaşlarım' 'kuşağım'⁴⁴⁹ gibi ifadeler kullanarak 80'li yıllarda yaşayan insanları, şiirlerine ortak eder. Zor dönemlerde yaşanan olaylar ve duygular, dönemin insanlarını ortak bir paydada birleştirir.

Erhan'ın bazı şiirlerinde bir sohbet havası hakimdir. Zaman zaman diyaloglara yer veren şair, okuru sıkmayan kısa cümleler kurar.

⁴⁴⁹ Ahmet Erhan, "Kuşağım Acılı Kuşağım", s.62.

Ahmet Erhan, klişe bozan bir şairdir. Şiir isimlerini kasıtlı biçimde küçük yazar. Şair ünlü Roma İmparatoru Cesar'ın "Veni, vidi, vici" deyişini: "*Geldim, gördüm ve yenildim... Ne var ki bunda?*"⁴⁵⁰ biçiminde değiştirir. Aynı şekilde: "*Yalnızlık bana mahsus*"⁴⁵¹ örneğinde olduğu gibi klişe bozar.

Ahmet Erhan, atasözleri ve deyimleri bozar ya da dönüştürür. Şair, geleneksel ifadelere yeni anlamlar yükler.⁴⁵² "İki kere iki dört dese de inanma"⁴⁵³ örneğinde görüldüğü gibi şair, sık sık yapı bozar.

Ahmet Erhan, '80 dönemi edebiyatında toplumcu gerçekçi akımın öncülerinden kabul edilir.⁴⁵⁴ Sanatı, toplumu aydınlatmada önemli bir araç olarak gören Nazım Hikmet ve Atıf Behramoğlu gibi isimler, Erhan'ın örnek aldığı, şiirlerinde gönderme yaptığı şairlerdir. Şair, ilk şiir kitaplarında, özellikle *Alacakaranlıktaki Ülke*'de ülkenin durumunu kendi görüşleriyle anlatmaktadır. Erhan, '80 döneminde yaşanan siyasi ve toplumsal olaylara şiirlerinde sıklıkla yer verir. Silah sesleri, çatışmalar, ölümler, gözaltılar hatta sokağa çıkma yasakları detaylı biçimde işlenir.

Erhan'ın ilk dönem şiirleri 80'lerde yaşanan siyasi olaylar ve darbe etkisindeyken, 90'lı yıllarda devletin ekonomik ve politik yapısını işler. 80'lerde faili meçhul cinayetlerden ve siyasi olaylardan bahseden şair, 90'lı yıllarda işsizlik ve yolsuzluk gibi sorunlara değinir. Yer yer eleştirel bir tavır sergileyen Erhan, "Türkiye Ayağa Kalk" gibi bazı şiirlerinde topluma ve siyasalere yol göstermeye çalışır.

Erhan'ın ilk şiir kitaplarından olan ve 1984 yılında yayımlanan *Ateşi Çalmayı Deneyenler* için adlı eserde toplumcu gerçekçi akımın izleri görülür. Yunan mitolojisinde insanlara medeniyeti ve bilgiyi vermek için ateşi çalan Prometheus'tan esinlenen şair, insanları şiirleriyle aydınlatmaya çalışır. Erhan, başarılı olamadığını düşünür.

Bireysellik ve toplumsallık arasındaki çizgide olduğunu ifade eden şair, bu dengeyi olgunluk dönemindeki şiirlerinde sağlar. İlk şiir kitabında toplumcu gerçekçiliğin büyük bir etkisi varken, özellikle 90'lı yıllarda kaleme aldığı *Çağdaş Yenilgiler Ansiklopedisi* gibi eserlerinde toplumcu gerçekçilik ve bireysellik arasında durur. Erhan, adı geçen eserde

⁴⁵⁰ Ahmet Erhan, "Son Düello", s.209.

⁴⁵¹ Ahmet Erhan, "Kör", s.411.

⁴⁵² Halim Şafak, *Hayat ve Ölüm: 30. yılında Şiir ve Yazısıyla Ahmet Erhan*, Kül Sanat Yayıncılık, Ankara Mayıs 2006, s.22.

⁴⁵³ Ahmet Erhan, "Cebir", s.164.

⁴⁵⁴ Baki Asiltürk, *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul Şubat 2013, s.338.

toplumsal olayları bireysel açıdan ele alır. Yaşadığı olayları bireysel bir duyarlılıkla anlatarak toplumla arasında bir bağ kurar.

Erhan'ın *Alacakaranlıktaki Ülke ve Yaşamın Ufuk Çizgisi* gibi ilk dönem şiir kitapları daha anlaşılirdır. *Öteki Şiirler*'de yer alan özellikle 70'lerin sonu ve 80'lerin başında yazdığı eserlerde, Garip şiirine benzer daha basit ve anlaşılır şiirler vardır. Fakat olgunluk dönemi eserlerine baktığımızda, özellikle *Şehirde Bir Yılkı Atı* ve *Sahibinden Satılık*'ta daha kapalı şiirler yazar. II.Yeni şiirine benzer imgelere ve soyut ifadelerle yer verir.

Ahmet Erhan şiirleri basit gibi görünen anlamlı şiirlerdir. İşlediği tema ne olursa olsun okuyucuda derin bir etki bırakır. Bu etkinin sebebi okuru sıkmayan, kısa şiirler yazmasıdır. Nadiren de olsa “Gülşir”, “Sonun Sonsuzluğu”, “Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin” gibi uzun şiirleri olan şair, genel itibariyle kısa şiirler yazar.

Şiirlerini serbest ölçüyle kaleme alan Erhan'ın aruzla ya da hece ölçüsüyle yazdığı şiiri yoktur. Şair, serbest ölçüyle yazsa da ritim hemen hemen bütün şiirlerinde göze çarpar.

3.5.1 Edebi Sanatlar

Ahmet Erhan şiirlerinde teşbih(benzetme), teşhis(kişileştirme), tezat(zıtlık) , telmih(hatırlatma) ve nida(seslenme) gibi pek çok edebi sanat kullanır.

3.5.1.1 Teşbih

Benzetme sanatı Erhan şiirinde sıklıkla görülür. “*Bir uzun ölüm şiiridir ömrün*”⁴⁵⁵ diyen şair hayatını bir şiire benzetir.

Ahmet Erhan, ölümü pek çok şeye benzetir. Ölüm, kimi zaman bir ize, kimi zaman da bir canlıya benzetilir: “*Bir türlü kaybolmayan bir yara izi gibi*”⁴⁵⁶, “*Ölüm ki bir uçan kuştur, gezindiği yeri bilmez*”⁴⁵⁷.

Ölümden sıkça söz eden şair erken öleceğini düşünerek bir benzetme yapar:

⁴⁵⁵ Ahmet Erhan, “Tek Yol Ölüm”, s.432.

⁴⁵⁶ Ahmet Erhan, “Ölümün Adı”, s. 449.

⁴⁵⁷ Ahmet Erhan, “Erbaş”, s.454.

*“Ölümüm gecikmiş bir mezuniyet belgesi gibi”.*⁴⁵⁸

Şair ölümü olduğu gibi hayatı da bir şeylere benzetir. Erhan, hayat mücadelesini bir savaş, dilini de bir silah gibi görür:

*“Yaşamak eğer gerçekten bir savaşa
Kalkana mızrağa çevirdim de dilimi”*⁴⁵⁹

Erhan büyük bir deniz gibi gördüğü hayatta, kendi yaşamını küçük bir yelkene benzetir:

*“Elli yıllık yelkenimi kefen sandılar”*⁴⁶⁰

Ahmet Erhan yalnızlığını çeşitli nesnelere benzetir:

*“Işıklar içinde akan bir tren kadar yalnızım”.*⁴⁶¹

Şair aşkı da pek çok şeye benzetir. Sevgilisiyle arasındaki uyum, balık ve ekmeğin uyumu gibidir:

*“Ekmek arası balık gibi girdin hayatıma”.*⁴⁶²

Şair bedenini bir noktalama işaretine benzetir. Bu işaret hayata karşı dik duruşunu simgeler:

*“Bir ünlem gibi dimdik duruyor bedenim”.*⁴⁶³

Ahmet Erhan şiirinde tarih savaşlarla ve ölümlerle anılır. Bu açıdan tarih, ölümü çağrıştıran bir mekana benzetilir:

*“Tarih bir mezbahadır çocuğum”.*⁴⁶⁴

⁴⁵⁸ Ahmet Erhan, “Kanayınca”, s.215.

⁴⁵⁹ Ahmet Erhan, “Sonun Sonsuzluğu-5”, s.291.

⁴⁶⁰ Ahmet Erhan, “Yelken”, s.535.

⁴⁶¹ Ahmet Erhan, “Gülşiiir”, s.219.

⁴⁶² Ahmet Erhan, “Balık Ekmek”, s.480.

⁴⁶³ Ahmet Erhan, “Misak-ı Milli”, s.97.

⁴⁶⁴ Ahmet Erhan, “Tek Yol Ölüm”, s.430.

3.5.1.2 Teşhis

Şair pek çok duyguyu ve kavramı kişileştirir. Ölüm de bunlardan biridir:

*“Keşke gözleri olsaydı ölümün; elleri, kulakları... Hiç dinlemez ölürdüm”.*⁴⁶⁵

80’li yıllardaki ölümler o kadar çarpıcıdır ki, tabutlar bile ölümden etkilenir:

*“Ben ne ölümler gördüm üşürdü tabutlar bile”.*⁴⁶⁶

Erhan, hayattan bir insan gibi bahsederek onu kişileştirir, onunla konuşur:

*“Sevgili Hayat... Öyle çok sevdim ki seni”*⁴⁶⁷

Hayatı ve ölümü kişileştiren şair aynısını yalnızlık için de yapar. Ona sığınmak ister:

“Yalnızlık, yalnızlık

*Bari sen elimden tut”.*⁴⁶⁸

Erhan şiirinde toprak, kişileştirilen unsurlardan biridir:

*“Çağırıyor beni toprak kokusu”.*⁴⁶⁹

3.5.1.3 Tezat

Erhan şiirinde ölüm-yaşam zıtlığı işlenir:

*“Öpüşüyor yaşamla ölüm”*⁴⁷⁰.

Şair, çeşitli duyguları zıt biçimde yansıtır:

*“Bir cebine sevinci, bir cebine acıyı”.*⁴⁷¹

Yalnızlık, zıt olarak işlenen duygulardan biridir:

⁴⁶⁵ Ahmet Erhan, “Ölümün Gözleri”, s. 324.

⁴⁶⁶ Ahmet Erhan, “Fal”, s.364.

⁴⁶⁷ Ahmet Erhan, “Bayrak”, s.439.

⁴⁶⁸ Ahmet Erhan, “Yalnızlık”, s.408.

⁴⁶⁹ Ahmet Erhan, “Nostalji”, s. 413.

⁴⁷⁰ Ahmet Erhan, “Yaşamın Ufuk Çizgisi”, s. 113.

⁴⁷¹ Ahmet Erhan, “Dengeleme”, s.74.

*“Kalbim bir kalabalık
Gel yalnızlığa gidelim”.*⁴⁷²

Zaman zaman insanlardan uzaklaşan şair kendini tanımakta zorlanır. Bu duygular onda bir zıtlık meydana getirir:

*Şair, dünya sana küsmüş diyorlar
Sen barışamazken kendinle bile”.*⁴⁷³

Ahmet Erhan, Türkiye’de şair olmanın zorluklarını dikkat çekici bir zıtlık üzerinden anlatır:

*“Ve Türkiye’de şair olmak
Gerçekten gülünç bir şeydir: Kutuplarda yangın!”.*⁴⁷⁴

3.5.1.4. Telmih

Erhan, geçmişte yaşanan acı olayları hatırlatır. Özellikle Sivas katliamı hep zihnindedir:

*“Şanlıurfa, Gaziantep, Kanlısivas”.*⁴⁷⁵

Şair, çok sevdiği Cemal Süreya’nın şiirlerini her zaman hatırlar:

*“Güneye giden ilk tren, cam kenarı olsun
Önüme çıkan her kadına beni doğur diyorum”.*⁴⁷⁶

Şair, James Dean, Atilla Jozsef, Mayakovski ve Yesenin gibi isimleri hatırlatır.⁴⁷⁷ Bu isimler genç yaşta trajik bir biçimde ölür.

Ahmet Erhan, şiirinde mutasavvıf Hallac-ı Mansur’u ve onun söylediği sözü hatırlatır:

⁴⁷² Ahmet Erhan, “Kalabalık”, s.526.

⁴⁷³ Ahmet Erhan, “Şair Dünya Sana Küsmüş Diyorlar”, s.248.

⁴⁷⁴ Ahmet Erhan, “Şair”, s.503.

⁴⁷⁵ Ahmet Erhan, “Nirvana-2”, s.158.

⁴⁷⁶ Ahmet Erhan, “Dönüşün Senfonisi-8”, s.123.

⁴⁷⁷ Adı geçen isimlerden Atilla Jozsef proleter bir şair, Mayakovski ise sosyalist bir şairdir. Dünya üzerinde pek çok intihar eden isim bulunmasına rağmen Erhan’ın bu şairlere öykünmesi siyasi açıdan kendine yakın hissetmesinden kaynaklanabilir.

“Dersem ki artık enel hak”.⁴⁷⁸

Şair, Yunan mitolojisinden Prometheus’u şu şekilde hatırlatır: *“Ateşi çalmayı denedim”*.⁴⁷⁹ Anadolu mitolojisinden Kybele ise bu biçimde hatırlatılır:

*“Kybele’nin son oğluyum ben”*⁴⁸⁰

Şair, oyuncu James Dean ve müzisyen John Lennon’ı hatırlatır:

“Ne James Dean gibi bir otomobilim var

...

Ne de John Lennon gibi benden nefret eden biri”.⁴⁸¹

3.5.1.5 Nida

Şair nida sanatını şiirde dikkat çekmek amacıyla kullanır. Pek çok canlıya, nesneye ya da duyguya şu şekillerde seslenir:

*“Ey yüreğimden hep ölüme doğan İsa!”*⁴⁸²

*“Ey fülden türeyen ad.”*⁴⁸³

*“Ey sen ki yalnızlık, ölümden sonra”*⁴⁸⁴

*“Ey ömrüm, bilgisayar çağındasın”*⁴⁸⁵

*“Ey şehir eşrafi, irin kasma sırası şimdi bende”*⁴⁸⁶

*“Bugünü mü buldunuz ey dingiller”*⁴⁸⁷

⁴⁷⁸ Ahmet Erhan, “Koro Her Zaman Haklıdır-Ben” s.443.

⁴⁷⁹ Ahmet Erhan, “Ateş Hırsızı”, s.336.

⁴⁸⁰ Ahmet Erhan, “Kybele’nin Son Oğlu”, s.341.

⁴⁸¹ Ahmet Erhan, “Ölüm Biçimleri Üzerine Düşünülen Bir Gecenin Armağanı Olan Şiir”, s.403.

⁴⁸² Ahmet Erhan, “Sonun Sonsuzluğu-1”, s. 287.

⁴⁸³ Ahmet Erhan, “Ölümün Sözlüğü”, s. 398.

⁴⁸⁴ Ahmet Erhan, “Eksiketek Şiir”, s.456.

⁴⁸⁵ Ahmet Erhan, “Kahrır Çağı”, s.319.

⁴⁸⁶ Ahmet Erhan, “Göçebe Yürek”, s.237.

⁴⁸⁷ Ahmet Erhan, “Sevgililer Günü”, s.469.

4. SONUÇ

Şiir, duygu ve düşüncelerin anlatıldığı, soyut ve sanatlı bir türdür. Özellikle ilk kitaplarında gerçekçi bir tutum benimseyen Ahmet Erhan'ın şiirlerini değerlendirmek için ise tarihi kaynaklardan faydalanmak gerekir. Çünkü yaşadığı yıllardaki siyasi ve toplumsal olaylar, şiiriyle paralellik gösterir. Özellikle 80'lerde yazdığı şiirler ülkenin durumunu yansıtır.

Şair, kendi gerçeklerini söylemekten kaçınmaz. Duygu ve düşüncelerini anlatarak birey üzerinden topluma ışık tutmaya çalışır. 80'li yıllarda toplumcu gerçekçi akımın etkisindeyken, 90'lı yıllardan itibaren birey üzerinden toplumu anlatmaya başlar. Erhan, bir öğretmen edasıyla düşüncelerini okuyucuya aktarır.

Erhan, estetik kaygısı olan bir şairdir. Saf bir toplumculuk yerine estetik kaygıları olan bir toplumculuk anlayışını benimser. İdeolojisini bir propaganda havasıyla yansıtmaz. Ahmet Erhan için tam anlamıyla toplumcu gerçekçi bir şairdir diyemeyiz. Çünkü şair, bir bakıma kendi hayatının şiirini yazar. *Resimli Ahmetler Tarihi* adında bir şiir kitabı olan şairin ailesi, arkadaşları, hastalığı, korkuları, zararlı alışkanlıkları, memleketi ve yaşadığı şehirler şiirinde önemli bir yere sahiptir. Şair kendinden yola çıkar. Yani birey üzerinden topluma ulaşmaya çalışır. Yaşadığı ülkedeki sosyal, siyasi, toplumsal ve ekonomik gelişmeler şiirinde yer alır. Duygu ve düşüncelerini kendi süzgecinden geçirerek topluma ulaştırmaya çalışır.

Toplumsallık ve bireysellik arasındaki çizgide olduğunu ifade eden şair, bu görüşüne uygun bir biçimde şiirler yazar. 1980 dönemi Türk şiirinde toplumcu gerçekçi bir şair olarak sayabileceğimiz Erhan, 1990 ve 2000'lerde yazdığı şiirlerde daha bireysel bir tutum sergiler. Sonraki dönem şiirlerinde de toplumsal konulara yer verse de bu durum 80'lerdeki kadar yoğun değildir.

Erhan için bir 'darbe şairi' diyemeyiz. Etkileri uzun sürse de 12 Eylül, 80'li yılları kapsayan bir darbedir. Ahmet Erhan için darbe şairi dersek sadece darbe dönemlerini ve şiirini yazan bir şair olarak düşünülebilir. O, sadece siyasi konuları işlemez. Aşk, yalnızlık, ölüm ve hayat mücadelesi Erhan'ın çok sık işlediği konulardır.

Şair, büyük kentlerde yaşar ve kent atmosferini şiirlerinde etkili biçimde yansıtır. Şiirlerinde taşradan gelen insanlar, memurlar, işçiler kısacası sıradan insanlar vardır. Sıradan

insanların yaşadığı maddi ve manevi tüm problemlere şiirinde yer verir. Kendi de pek çok kez geçim sıkıntısı çektiği için halkı çok iyi anlar.

Ahmet Erhan şiiri çelişkilerle ve duygu geçişleriyle doludur. İşlediği tema ne olursa olsun hep bir kararsızlık vardır. Ölüm bazen kurtuluş gibi görülürken, bazen de en acı sonudur. Kimi zaman hayatın güzel yönleri anlatılırken kimi zaman da hayatın ölümden bir farkı yoktur. Bazı şiirlerde yalnızlık istenen bir durumken bazen de acı vericidir. Aşk, yer yer mutluluk kaynağı gibi görülürken, kimi zaman da acı veren bir duygudur. Aynı şiir kitabında hatta aynı şiirde bile bu çelişkilere rastlamak mümkündür. Kararsızlık onun ruh hâlini en iyi anlatan sözcüklerden biridir. Zor bir hayat yaşaması, pek çok olumsuzlukla karşılaşması, ruh hâlini derinden etkiler. Çelişkiler, şairi umutsuzluğa sürükler.

Erhan, karamsar bir şairdir. Güzel günlerin olacağına dair umutları kısa sürelidir. 80’li yıllardaki kaosu derinden yaşaması, pek çok ölüme şahit olması ve Sivas’ta arkadaşlarını kaybetmesi onu karamsarlığa sürükler. Şaire ümit veren nadir olgulardan biri çocuklarken, tarih boyunca süren savaşlarda çocukların ölmesi Erhan’ı derinden etkiler. Vicdan kavramını şiirin olmazsa olmazı gören şair, çocuklara karşı derin bir merhamet besler. Mesleğini seven bir öğretmen olması ve çocukluk yıllarına duyduğu özlem onu çocuklara yakınlaştırır.

Şair oldukça duygusaldır. Kansere olduğu dönemde daha da hassaslaşır. Kendini yalnız hissettiği yıllarda yazdığı şiirlerde arkadaşlarına sitem eder. İç dünyasında yaşadığı her duyguyu şiirlerine yansıtır.

Babasını kaybetmesi Erhan için bir kırılma noktasıdır. Onun ismini alan şair bir özdeşim kurar. Oğluyla ve alkolle olan ilişkisi bu özdeşimle şekillenir. Babası gibi olmak Erhan için istenen bir durumdur. Onu kaybetmenin acısı pek çok şiirde göze çarpar.

Şiiri bir mahremiyet alanı olarak gören şair, eleştirilerin ölçülü olmasından yanadır. Çünkü şiirinde özel hayatını tüm gerçekliğiyle anlatır. Annesi, babası, kız kardeşleri, oğlu, eşleri Kıymet ve Hacer Hanım şiirlerinde sıkça geçer. Şiirlerinde ailesine büyük bir yer ayıran şair, ağır eleştirilerden rahatsız olur. Çünkü özeli olarak gördüğü şiirlerinde ailesine dair pek çok unsur vardır.

Hayatı boyunca tek şiir yazdığını söyleyen Erhan’ın şiirleri kronolojik açıdan incelenmelidir. İlk şiir kitabından son şiir kitabına kadar işlediği konular benzerlik gösterse de son şiir kitapları daha başarılıdır.

Ahmet Erhan şiirleri bağlantılı şiirlerdir. Bir şiirini anlamak için diğler şiirlerini de okumak gerekir. Örneğın hayatı işlerken “yenildim” diyen şair, yıllar sonra yazdığı bir şiirde “yine yenildim” diyebilmektedir.

Erhan, gündemi ve teknolojik gelişmeleri yakından takip eder. Teknolojiyle arası iyi olmasa da, şiirlerinde yer verir. Bu açıdan Erhan’ın dünyadan ve gerçek hayattan kopmayan bir şair olduğunu söyleyebiliriz.

Ahmet Erhan oldukça donanımlı bir şairdir. Küçük yaşlardan itibaren yerli, yabancı pek çok edebi eseri okur. Yerli ve yabancı pek çok yazara, şaire şiirlerinde yer verir. Mitolojiden tarihe, felsefeden sinemaya ve müziğe kadar pek çok alanda geniş bir bilgi birikimine sahiptir.

Şiir, Ahmet Erhan’ın hayatıdır. Röportajlarında ve yazılarında şiirden bahsetmeyi sevmese de, kitaplarında şiire ve şaire dair pek çok düşünce vardır. Bu açıdan şiirin Ahmet Erhan’ın kendini en rahat hissettiğı alan olduğunu söyleyebiliriz. Bu alan kendini, hayatı, ölümü, aşkı ve yalnızlığı anlamaya, anlatmaya çalıştığı bir alandır. Onun hayatla mücadelesi şiirle olmuştur.

KAYNAKLAR

a) Kitaplar

AKYÜZ, Berna; **Cemal Süreya'nın Şiiri**, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2002.

ALPER, Yusuf; **Psikodinamik Açından Ahmet Erhan Şiiri**; Digraf Yayıncılık, İstanbul 2006.

ARİSTOTELES(Çev.İsmail Tunalı), **Poetika**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1987.

ASİLTÜRK, Baki; **Türk Şiirinde 1980 Kuşağı**, 2.Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013.

AYTAÇ, Gürsel; **Çağdaş Türk Romanı İncelemeleri**, Gündoğan Yayınları, Ankara 1990.

CELAL, Metin; **Yeni Türk Şiiri**, Çizgi Yayınları, İstanbul 1999.

ENGİNÜN, İnci; **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**, Dergâh Yayınları, Ekim 2005.

ERHAN, Ahmet; **Burada Gömülüdür**, C : 1-2, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul 2015.

ERHAT, Azra; **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2016.

ERKAN, Rüstem; **Kentleşme ve Sosyal Değişme**, Bilimadamı Yayınları, Ankara 2010.

EŞTÜRK, Özlem; **Türkiye'de Liberalizm: 1983-1989 Turgut Özal Dönemi Örneği**, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, 2006.

GÜNDÜZALP, Kemal; **1980 Sonrası Şiir ve Eleştiri**, Şiirden Yayınları, İstanbul 2011

HARMAN, Ömer Faruk; "İsa", **TDV İslam Ansiklopedisi**(s.468), C:22, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.

KARADUMAN, Şefika, **Ziya Paşa'nın Harabatının 1. Cildi**, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, 2011

KARPAT, Kemal H; **Kısa Türkiye Tarihi**(1800-2012), Timaş Yayınları, İstanbul 2013.

MALKOÇ, Enver Sinan; **Yeni Toplumsal Hareket Olgusu ve Türkiye’de 1980 Sonrası Yeni Toplumsal Hareketler**, Yayımlanmamış doktora tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2013.

MORAN, Berna; **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış III**, 18.Basım, İletişim Yayınları, İstanbul 1994

OKTAY, Ahmet; **İmkânsız Poetika**, Alkım Yayınları, İstanbul 2014.

OKTAY, Ahmet, **Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları**, İthaki Yayınları, İstanbul 2008

ÖZBUDUN, Ergun vd. ; Açık Öğretim Fakültesi, **Türk Siyasal Hayatı**, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir 2013.

ÖZÇELEBİ, Hüseyin; “Türk Edebiyatında Toplumcu Gerçekçi Eleştiri Anlayışının Temelleri”, **Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi: Edebiyat Bilimi ve Sorunları**, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara 2008.

ÖZDEMİR, Hikmet; “Siyasal Tarih(1960-1980)”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Ansiklopedisi**, C:4, Cem Yayınevi, İstanbul 2000.

SARAMAGO, Jose (Çev.M. Necati Kutlu); **Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş**, Kırmızı Kedi Yayınevi , İstanbul 2013

SAY, Ahmet; **İnsanoğlu İnsanlar**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2016.

SAZYEK, Hakan; **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1999

ŞAFAK, Halim; **Hayat ve Ölüm: 30. Yılında Şiir ve Yazısıyla Ahmet Erhan**, Kül Sanat Yayıncılık, Ankara 2006.

ŞAHİN, M. Cem ; “Türkiye’de Gençliğin Toplumsal Kimliği ve Popüler Tüketim Kültürü”, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S:2, Ankara 2005.

TOPALOĞLU, Semih; “Samet”, **TDV İslam Ansiklopedisi**(s.68-69), C:36, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.

ULUDAĞ, Süleyman; “Hallac-ı Mansur”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, (s.379), C:15, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.

WEBER, Max (Çev. Musa Ceylan); **Şehir**, Yarın Yayınları, İstanbul 2012.

WELLEK, Rene vd. (Haz: Ahmet Edip Uysal) ; **Edebiyat Biliminin Temelleri**, KTB Yayınları, Ankara 1983.

YILMAZ, Ayşe Nahide; “Sanat ve Siyaset İlişkisinin Dönüşümü”, Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi 2014.

b) Süreli Yayınlar

AKPINAR, Soner; “Toplum, Sanat ve İdeoloji Üçgeninde Toplumcu Gerçekçiliğin Edebiyat ve Siyaset İlişkisine Yaklaşımı”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2014 Temmuz.

AKŞİT, Alper; “Asi, Sarhoş ve Şair Ahmet Erhan”, **Bireylikler**, Mayıs-Haziran.

ALEMDAR, Hüseyin; “Ah’met Erhan: “Ölüm Nedeni Şiir”, **Mavi Yeşil Dergisi**, Mayıs- Haziran 2017.

ALMAZ, Merve Akıncı ; “Yaşamla Ölüm Arasında Bir Oğul: Ahmet Erhan” , **Yalnızlar Mektebi Dergisi**, Ağustos 2015.

ANDAÇ, Feridun; “Romancılığımıza Romanesk Bakışlar”, **Varlık**, İstanbul 1995

ARSLAN, Osman Hakan; “Osman Hakan A. ile Söyleşi: Okur Benimle Buluşabilir”, **Cumhuriyet Kitap**, Haziran 1995.

BAYRAM, Yavuz; “Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler”, **Turkish Studies**, Nisan 2007.

BOZKURT, Ahmet Deniz; “Bak, Unutmadım Adımı” , **Sözcükler Dergisi**, Eylül-Ekim 2013.

CELAL, Metin; “Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi”, **Cumhuriyet Gazetesi Kitap Eki**, Ağustos 2013.

ÇEVİKBAŞ, Sebahattin; “Nietzsche ve Nihilizm Tarihsel Bir Yazgı Olarak Nihilizm: Avrupa Nihilizminin Tarihi, Kökeni ve Egemen Olma Aşamaları”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2011 Şubat.

ÇINAR, Hakkı; “Diktotor Ahmet Erhan”, **Bireylikler**, Mayıs-Haziran 2006.

ÇİFTÇİ, Fuat; “Hayat Ansiklopedisi: Ahmet Erhan!”, *Bireylikler Dergisi*, Mayıs-Haziran 2006.

DEMİR, Fethi; “1980 Sonrası Türk Şiirinin Başlıca Tartışma Alanları”, **International Journal of Languages Education and Teaching**, Nisan 2015.

ERHAN, Ahmet ; “Ahmet Erhan’dan Ferruh Tunç’a” , **Sözcükler Dergisi**, Mayıs-Haziran 2015.

ERHAN, Ahmet; “Yenilik Tutuculuğu”, **Adam Sanat Dergisi**, Temmuz 1993.

FİŞEKÇİ, Turgay; “Bir Resmin Öyküsü ve Bir Hayattan Sahneler” , **Sözcükler Dergisi**, Eylül-Ekim 2013.

GENÇ, Ayhan; “Söyleşi”, **Varlık**, Nisan 2007.

GÜLENDAM, Ramazan; “Siyaseti Şiirde Yaşamak: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Sosyalist Şiir”, **Turkish Studies**, Mayıs 2010

IŞIL, Özgentürk; “Genç Ozanlarla Söyleşi” , **Varlık**, Ekim 1981.

İSKENDER, Küçük; “Ahmet Erhan da Benim gibi Soyadını Sevmez” , **Bireylikler**, Mayıs-Haziran 2006.

KAVUKÇUOĞLU, Deniz; “Bir Alacakaranlık Kuşağı Şairi” , **Cumhuriyet Kitap**, Ağustos 2013.

KOÇ, Kağan; “Omuzlarımda Bir Ahmet Erhan” , **Akşam Gazetesi Kitap Eki**, Ağustos 2013.

MİRAC, Yaşar; “Sayıklamalar” , **Sözcükler Dergisi**, Eylül-Ekim 2013.

ÖKTEN, Ali İhsan; “Ahmet Erhan; Futbolcuymdu, Şair Öldü” , **Altın Şehir Adana Kent Kültürü ve Sanat Dergisi**, Kasım 2013.

ÖZER, Adnan; “1980’li Yıllar Şiirine Sübjektif Bir Bakış” , **Varlık**, Kasım 1990.

ÖZER, Adnan; “Ahmet Erhan’ı Sunarken” , **Taşlıtarla**, Ocak 2014.

ÖZMEN, Olcay; “Ahmet Erhan Şiirine Bir Bakış Denemesi” , *Bireylikler*, Mayıs-Haziran 2006.

PEKER, Hüseyin; “On Dokuz Yaşına Basmayı Bekleyen Ozan” , **Bireylikler**, Mayıs-Haziran 2006.

SATICI, Adnan; “Ölüm Nedeni: Bilinmiyor Üzerine Bir Otopsi” , **Edebiyat ve Eleştiri**, İstanbul Kış 1994

ŞAFAK, Halim; “Ahmet Erhan Şiiri 30 Yaşında” , **Bireylikler**, Mayıs-Haziran 2006.

ŞAFAK, Halim; “Şehirde Bir Yılkı Atı” , **Bireylikler Dergisi**, Mayıs-Haziran 2006.

ŞAHİN, Mehmet Cem; “Türkiye’de Gençliğin Toplumsal Kimliği ve Popüler Tüketim Kültürü” , **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S:2, Ankara 2005.

TANYOL, Tuğrul; “Kesit: Bir Kez Daha 80’ler Şiiri”, **Varlık**, Eylül 1995.

TEVFİK, İhsan; “Susun; Biraz da Mazlumlar Konuşsun!”, **Bireylikler**, Mayıs-Haziran 2006.

TUNÇ, Ferruh; “Hayat Başın Sağolsun”, **Sözcükler Dergisi**, İstanbul Eylül-Ekim 2013

TÜTAK, Mehmet; “Kişisel Alana Açılan Bir Pencere Olarak Cemil Kavukçu Öyküsü”, **The Journal of International Social Research**, Şubat 2015.

YAKUPOĞLU, Fazlı Teoman; “Ahmet Erhan: Kimseye Yaranamadım”, **Radikal Kültür Sanat**, Mayıs 2007.

c) Elektronik Ortamdan Elde Edilen Kaynaklar

ERGÜLEN, Haydar; “Yılkı Şairi Ahmet Erhan”, <http://www.sabitfikir.com/dosyalar/yilki-sairi-ahmet-erhan> (Sabitfikir Sitesi, Erişim Tarihi Haziran 2017)

İNAL, Sevinç; “Reenkarnasyon”, <http://www.yenimakale.com/reenkarnasyon.html> (Yenimakale Sitesi, Erişim Tarihi Haziran 2017)

ÖZGEÇMİŞ

Fransızca Öğretmeni bir baba ve kız meslek lisesi mezunu bir annenin ilk çocuğu olarak 1988 yılında Konya Ereğli’de dünyaya geldi. Babasının görevi gereği, ailesi ile birlikte Elazığ, Konya ve Gümüşhane gibi şehirlerde bulundu. Gümüşhane Merkez Atatürk İlköğretim Okulu’nda başladığı temel eğitimini Konya Ereğli Öğretmen Abdurrahim İlköğretim Okulu’nda tamamladı. Konya-Ereğli Lisesi’nden 2005 yılında mezun olduktan sonra bir müddet Selçuk Üniversitesi Beyşehir Turizm Otelcilik Meslek Yüksek Okulu’nda okudu. 2010 yılında tekrar üniversite sınavına girerek Mersin Çağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü tam burslu olarak kazandı. Bu bölümden mezun olduğu 2014 yılında Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Yeni Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans eğitimine başladı. Hâlen tez aşamasında, yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

Üniversite yıllarında şiir yazmaya başlayan Dıvarcı, 2013 yılında Çağ Üniversitesi Edebiyat Kulübü tarafından düzenlenen şiir yarışmasında 3. olmuştur. Dıvarcı, bu tarihten itibaren şiirlerini ulusal ve uluslararası yayım yapan edebiyat dergilerine göndermeye başlamıştır. 2013 yılında “Gitmek Zamanı” adlı şiiri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde uluslararası yayım yapan Turnalar Dergisi’nin 51.sayısında yayımlanmıştır. Ardından yazdığı şiirler Son Ümit, Semendar Sanat, Şehir gibi edebiyat dergilerinde yayımlanmıştır. Dıvarcı, Son Ümit ve Semender Sanat dergilerinin şiir editörüdür.

Dıvarcı’nın 2016 yılında yazdığı “Yârin Yüzü Güneştir Sineme Her Gün Doğar” isimli şiiri Abidin Özpek tarafından Türk Sanat Müziği formunda bestelenmiş ve TRT müzik arşivinde yerini almıştır.

Dıvarcı, 2016 yılında, yapımcılığını Erka Medya’nın üstlendiği, yönetmenliğini Fatih Sezgin’in yaptığı “İnsan Bu: Meçhul” belgeselinde Türkçe editörü görevini üstlenmiştir. Ayrıca aynı yıl faaliyete geçen, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı himayesindeki “*Türklerin Mirası*” ve “*Kervan*” isimli belgesel projelerinde Türkçe editörüdür.

Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesinde öğrenci işleri personeli olarak 6 ay çalışan Dıvarcı, Eylül 2017 itibariyle Çağ Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır.